

КАРТА
СВІТУ

Ю НЕСЬБО

КРОВ НА СІГУ

CF FOLIO

КАРТА
СВІТУ

Ю НЕСБЬО

КРОВ НА СЯІГУ

Харків
«ФОЛІО»
2015

ББК 84(4НОР)
Н55

Серія «Карта світу»
заснована у 2010 році

Jo Nesbø
THE BLOOD ON SNOW

Переклад з норвезької
Володимира Чайковського

Художник-оформлювач
Л. П. Вировець

This translation has been published with the financial support of NORLA

Цей переклад здійснено за фінансової підтримки NORLA

ISBN 978-966-03-5083-0
(Карта світу)
ISBN 978-966-03-7319-8

Copyright © Jo Nesbø, 2015
Published by agreement with
Salomonsson Agency
© В. Б. Чайковський, переклад ук-
раїнською, 2015
© Л. П. Вировець, художнє оформ-
лення, 2015
© Видавництво «Фоліо», марка се-
рії, 2010

Розділ 1

У світлі вуличних ліхтарів танцював сніг, лапятий, наче віхті вати: метушився безцільно, нездатний вирішити, хоче він падати вгору, чи вниз, чи просто віддатись на волю несамовитого крижаного вітру, що налітав з непроглядного мороку над Осло-фіордом. Разом вони кружляли, вітер і сніг, метушилились у темряві поміж замкненими на всю ніч складами на причалі. Круговерть тривала, аж поки вітру набридало і він кидав свою снігову партнерку попід мур. І там сухий, полишений вітром сніг осідав навколо черевиків чоловіка, якому я щойно прострелив груди і шию.

Кров стікала на сніг з подолу його сорочки. Я насправді небагато знаю про сніг — як кінець кінцем про решту всього, як на те пішло, але я читав, що снігові

кристали — сніжинки — утворюються, коли насправді дуже холодно, і цілковито відрізняються від мокрого снігу, важких пухких грудок, або хрусткої кірки. І саме форма кристалів і сухість снігу дозволяють гемоглобіну крові зберегти оцей глибокий червоний колір. У кожному разі, сніг під ним навів мені думки про королівську мантію, всю пурпурову й оздоблену горностаєм, як на картинках у книжці норвезьких народних казок, яку моя мати колись давно читала мені. Вона любила казки і королів. Тому либонь вона й назвала мене на честь короля¹.

В «Афтенпостен»² написали, якщо така холоднеча триватиме й далі, аж до Нового року, і цей, 1977-й, буде найморознішим роком за весь час після війни, і ми його запам'ятаємо як початок нового льодовикового періоду, що його давно вже пророкують науковці. Але

¹ Улав (Олаф) II Святий — один з найбільш шанованих королів Норвегії, з діяльністю якого пов'язують утвердження в країні християнства, мав також тісні зв'язки з Київським престолом, зокрема — з Ярославом Мудрим (тут і далі прим. пер.).

² Aftenposten («Вечірня пошта», сьогодні просто Aften, «Вечір») — щоденна норвезька газета, за популярністю з якою може змагатись хіба що таблоїдного типу Verdens Gang.

що я оце зараз зробив? Я знав тільки, що чоловік, який стояв переді мною, за мить буде мертвим. В цьому не варто було сумніватися з огляду на те, як трусило його тіло. Він був одним з людей Рибалки. Я не мав до нього жодних особистих претензій. І навіть сказав йому про це, перш ніж він звалився додолу, залишивши мазок крові на мурі. Якщо мене коли-небудь пристрелять, я б хотів, щоб це було радше з особистих причин. Я йому сказав не для того, щоб мене потім не переслідував його привид — я не вірю в привидів. Я просто не міг вигадати, про що б таке інше поговорити. Ясно, що я міг би просто тримати рот на замку. Зрештою, саме так я й роблю, як правило. Таким чином, щось, мабуть, мене раптом зробило таким говірким, розв'язало мені язик? Можливо, річ у тім, що до Різдва залишаються лічені дні. Я чув, що на Різдвяні свята люди почуваються ближчими одні до одних. Та хіба я що знаю?

Я думав, кров заморозиться, застигне на снігу й залишиться згори. А натомість, сніг вбирав кров, щойно вона на нього потрапляла, втягував її підспід, приховував — так наче вона йому була б для чогось потрібна.

Коли я йшов додому, я уявляв собі сніговика, що піднімається з замету, і у нього під смертельно блідою шкірою виразно видно кровеносні судини.

Дорогою до своєї квартири я зателефонував з телефонної будки Даніелеві Гофману, щоб доповісти йому про виконану роботу.

Гофман похвалив: сказав, це добре. Як зазвичай, він не ставив жодних запитань. Чи то він призвичаївся мені довіряти упродовж чотирьох років, що я працюю на нього, чи, може, він таки справді *не хоче* знати. Роботу виконано, то навіщо про щось іще клопотатись чоловікові, який за те, власне, й платить, щоб мати менше клопоту? Натомість Гофман попросив мене прийти до нього в офіс наступного дня — він сказав, що має для мене нову роботу.

— Нову роботу? — запитав я, відчуваючи, як у мене закалатало серце.

— Так, — сказав Гофман, — нове замовлення.

— О, то гаразд.

Я зрадів і повісив слухавку. Насправді мені, крім замовлень, не так багато чого випадає робити. Насправді я не так багато до чого й придатний.

Ось чотири речі, до яких я геть непридатний. Сіда-ти за кермо автомобіля для втечі з обгородки. Я можу їздити швидко, це нормально. Але я не вмію керувати, не привертаючи уваги, непримітно, а кожен, хто керує машиною для втечі, має таке вміти. Треба керувати машиною у такий спосіб, щоб вона мала такий самий вигляд, як будь-яка інша машина на шосе. Я сам погорів і двох інших пацанів потягнув за собою у тюрюгу через те, що не здатен їздити достатньо непримітно. Я мчав, як гонщик, майстерно чергуючи основний шлях з лісовими стежками. Ми давно вже відірвалися від переслідувачів і були в лічених кілометрах від шведського кордону. Я сповільнив машину і поїхав на нормальній швидкості, у законослухняному стилі, як дідусь на недільній прогулянці. І однаково нас таки зупинив поліцейний патруль. Вони потім сказали, що, мовляв, не мали найменшого уявлення, що автомобіль був використаний у пограбуванні, і я насправді не перевищував швидкості і ніяк не порушував жодних шляхових правил. Вони сказали, що їхню увагу привернуло те, як я їхав. Я жодного поняття не маю, що вони мали на увазі, але вони сказали, що їхав я підозріло.

Я непридатний для участі в пограбуваннях. Я читав, що більше ніж у половини всіх співробітників банку, які побували жертвами пограбування, виникають згодом психологічні проблеми, і у декого з них — залишаються на решту життя. Я не знаю, чому, але у старого, який сидів за віконцем у поштовому відділенні, коли ми увійшли, психологічні проблеми розвинулися з неймовірною швидкістю. Він знепритомнів тільки тому, що я повернув ствол свого дробовика у його бік. А наступного дня я дізнався з газет, що він страждає на психічний розлад. Діагноз не дуже детальний, але в будь-якому разі нікому не хочеться мати психічні розлади. Отож, я вирішив відвідати його в лікарні. Він, ясна річ, не впізнав мене, бо під час нальоту на поштове відділення я був у масці й костюмі Санта-Клауса. (То було ідеальне маскування. Ніхто нітрохи не зважав на трьох дядьків у прикиді Санта-Клаусів з мішками посеред Різдяного натовпу, коли ми рвонули з поштового відділення.) Я зупинився в дверях палати і подивився на старого. Він читав комуністичну газету «Классекампен»¹. Не так,

¹ Сучасна щоденна газета Klassekampen («Класова боротьба»), заснована наприкінці 1960-х марксистсько-леніністсько-маоїстською платформою, не має нічого спільного з Klassekampen, органом соціал-

щоб я мав що-небудь проти комуністів особисто. Або, нехай, — таки маю. Але я *не хочу* мати нічого проти них особисто, я просто думаю, що вони не праві. Так що я відчував себе трохи винуватим, коли зрозумів, що почуваюсь набагато легше завдяки тому, що той тип читав «Классекампен». Але ж ясно, що є велика різниця між почуттям, що ти трохи винуватий, і почуттям великої провини. А, як я вже сказав, я почувався *набагато* легше. Разом з тим, пограбуваннями я займатись припинив. Зрештою, де гарантія, що наступна жертва буде комуністом?

Ще я не можу працювати з наркотиками — третій вид моєї непридатності. Я просто не можу цього робити. Це не означає, буцімто я не здатен витрушувати з людей гроші, які вони заборгували моїм роботодавцям. Наркоманам нема на кого нарікати, крім себе самих; і, по-моєму, люди мають сплачувати за свої помилки — це аж надто очевидно. Проблема полягає в тому, що у мене слабкий характер і чутлива натура — так моя мама свого часу це пояснювала. Я думаю, в мені вона бачила себе. В кожному разі, мені слід триматись подалі від

демократичної Робітничої партії Норвегії, що припинив своє існування з початком окупації країни 1940 р.

наркотиків. Точнісінько як вона, я теж така людина, що тільки й шукає, кому або чому коритися. Релігії, старшому братові, босу. Алкоголю і наркотикам. Крім того, я не тямлю в математиці: я насилу можу порахувати до десяти так, щоб не відволіктись на щось інше. А це не дуже завбачливо, якщо маєш продавати наркотики або збирати борги, — навряд чи є потреба пояснювати детальніше.

Гаразд. Остання позиція. Сутенерство. Того ж таки роду ситуація: я не бачу проблеми в тому, щоб жінки заробляли гроші у будь-який спосіб, який їм до вподоби, а чувак — хоч би й я, наприклад, — отримував третину цих грошей за те, що розв'язує всі питання таким чином, щоб жінка могла зосередитись на реальній роботі. Добрий сутенер вартий кожної крони, що жінки йому сплачують, — я завжди тримався такої думки. Проблема тільки в тому, що я надто легко закохуюсь і тоді припиняю сприймати дійсність в контексті бізнесу. І я не можу змусити себе трусити, бити або погрожувати жінкам, незалежно від того, закоханий я чи ні. Ймовірно, це якось пов'язано з мамою, хтозна? Ось, напевно, чому я не можу байдуже дивитися також, як інші лупцюють

жінок. У мене в голові щось перемикається. Взяти хоча б Марію, для прикладу. Глухоніма й кульгава. Не знаю чи ці два ганджі взаємно пов'язані, — може, й ні, — але факт, що біда не сама ходить, а ще й лихо за собою водить. Принаймні, у випадку Марії саме так воно мало бути, бо вона, зрештою, сплуталася з придуркуватим наркоманом. У хлопця було шикарне французьке ім'я Мюріель, але він завинив Гофману тринадцять тисяч крон за наркотики. Уперше я побачив Марію, коли мені показав на неї Піне, головний сутенер у Гофмана: дівчина в домашнього крою пальті, волосся зібране у вузлик — таке враження, що вона тільки-но з церкви вийшла. Вона сиділа на сходах перед «Рідерхален»¹ і плакала, а Піне сказав мені, що вона має сплечувати у натуральний спосіб борг свого друга за наркотики. Я подумав, що треба дати їй можливість м'якого старту — скажімо, мастурбації клієнту. Але у першій же машині, в яку дівчина сіла, вона пробула заледве десять секунд — вискочила як обпечена. І стояла заплакана, тим часом як Піне гримав на неї. Можливо, він думав, до неї ліпше дійде, якщо він кричатиме достатньо голосно.

¹ Ймовірно, мається на увазі музичний паб у центрі Осло.

І, можливо, саме це на мене подіяло. Його крики. І моя мама. У будь-якому разі, у мене в голові щось перемкнулося, і, хоч я сам розумів резонність усього, що Піне намагався нав'язати їй децибелами свого голосу, я його нокаутував — свого власного боса. Тоді я відвіз Марію на одну порожню квартиру, яку я знав, а сам поїхав до Гофмана, щоб сказати йому, що на роль сутенера я теж геть непридатний.

Але Гофман сказав, — і я змушений був погодитися з ним, — що він не може дозволити людям нехтувати сплатою боргів, бо такого роду речі створюють прецедент і дуже скоро розповсюджуються, ставлячи під загрозу стосунки з іншими, більш важливими клієнтами. Таким чином, знаючи, що Піне і Гофман не спустять дівчині боргів її дружка, які вона мала дурість узяти на себе, я вирушив на пошуки і таки надібав того французика в одному з виселених будинків на Фагерборзі. Доходяга був настільки висотаний наркотиками і нікчемний, що я одразу зрозумів — з нього навіть однієї крони не утрусись, що з ним не роби. Я сказав торчку, що увіб'ю його ніс йому в мозок, якщо він ще раз бодай наблизиться до Марії. Втім, якщо по правді, я не впевнений, що від

того мозку в нього щось іще залишалося. Відтак, я повернувся до Гофмана і сказав, що його боржник зумів нашкребти достатньо грошей, вручив йому тринадцять тисяч і уточнив, чи означає це, що сезон полювання на дівчину завершений.

Не знаю, чи Марія вдавалась до наркотиків, доки була разом з тим типом, — бо склалося враження, що вона з покірливих за вдачею жінок, — але зараз вона, як здавалося, нічого такого не вживає. Вона працювала в бакалійній крамниці, і я туди регулярно навідувався, щоб переконатися, що у неї все гаразд і що той її приятель-наркоман їй не набридає і не намагається знову поламати їй життя. Ясна річ, я це робив так, щоб вона сама не могла мене помітити, — просто стояв на вулиці, в темряві, дивлячись, як вона сидить на касі в яскраво освітленій крамниці, вкладає покупки у пакети, показує на кого-небудь зі своїх колег, якщо хтось із покупців до неї звертається. Час від часу я замислююсь про те, що всі ми відчуваємо потребу так чи інакше відтворити у своєму житті те, чим жили наші батьки. Я не знаю, що такого було в татовому житті, що мені хотілось би відтворити у своєму, — ймовірно, для мене йдеться

більше про маму. Вона завжди більше піклувалась про інших, ніж про себе, і я припускаю, що в ті часи бачив у ній якийсь ідеал. Бог її знає. У будь-якому разі, мені не надто потрібні були ті гроші, що я заробляв у Гофмана. То чому б, як кажуть, не здати гарні карти дівчині, якій не пощастило у першій партії?

Та хоч би там як. Підбиваючи бабки, можемо визначити це так: я не вмію їздити по-справжньому повільно, я недостатньо м'який, я надміру легко закохуюсь, я не вмію стримати гнів і я нічого не тямлю в математиці. Я щось почитую, але не дуже багато чогось знаю, принаймні — нічого справді корисного. А пишу так, що либонь сталактити ростуть швидше.

То на яку роботу може поставити нездару на зразок мене такий чоловік, як Даніель Гофман?

Він мене призначив — як ви вже напевне здогадались — експедитором.

Не таким, що їздить з крамом, а таким, що відправляє людей на той світ — і здебільшого типів, які на це заслуговують. З математичної точки зору, справа теж не надто складна. Принаймні, не на даному етапі.

Основних розрахунків лише два.

По-перше, від самісінького початку починається відлік часу: від стартового моменту до тієї миті, коли ти знатимеш про свого боса так багато, що він почне щодо цього непокоїтись. І коли ти знатимеш, що він починає ставити собі запитання, чи не слід йому відправити безповоротним вантажем самого експедитора. Саме так як це робить чорна вдова. Я не бозна-який знавець арахнології — здається, так це називається, — але, якщо я правильно розумію, самцям, набагато меншим за них, чорні вдови дозволяють трахати їх. Потім, коли справу зроблено, самка, не маючи вже іншого вжитку з самця, просто з'їдає його. У «Царстві тварин 4: Комахи та Павуки» в Бібліотеці Дейхмана є картинка з зображенням чорної вдови, яка зжерла самця, а у неї з геніталій іще звисає відкушена педипальпа — тобто павучий прутень. А у самки на череві видно криваво-червоний слід у формі пісового годинника. Бо, — зважай, нікчемний павучок! — пісочок у годиннику сиплеться безнастанно, і варто пам'ятати про час, відведений для візиту. Або, якщо бути більш точним — не прогав, коли час відвідин спливе. І тоді треба вшиватися звідти чимшвидше — нехай навіть

з кулею в боці. Головне — забирайся подалі к бісовій матері, — це єдине, що може тебе врятувати.

Я так це розумів. Роби свою справу, але не підходь до краю надміру близько.

І саме тому мене так серйозно занепокоїла нова робота, яку мені доручив Гофман.

Він хотів, щоб я «експедирував» його дружину.

Розділ 2

— Улаве, ти маєш так усе об-
лаштувати, наче сталось пограбування квартири.

— Навіщо? — запитав я.

— Треба, Улаве, щоб усе видавалося іншим, ніж насправді. Поліція завжди невдоволена, коли мирних громадян вбивають, і вічно докладає надмірні зусилля в розслідування. І коли знаходять мертвою жінку, яка має коханця, підозра перш за все падає на її чоловіка. Зрозуміло, що в дев'яноста відсотках випадків підозра цілковито обґрунтована.

— У сімдесяти чотирьох, сер.

— Перепрошую?

— Я це десь вичитав, сер.

Узагалі-то в Норвегії не заведено звертатись до людей «сер», хоч би яким високим було їхнє становище. За

виключенням королівської сім'ї, зрозуміло, до членів якої треба звертатися «Ваша королівська величносте». Даніель Гофман, ймовірно, хотів би й собі так називатись. Звертання «сер» Гофман запозичив в Англії разом зі своїми обтягнутими шкірою диванами і кріслами, книжковими шафами червоного дерева і книжками в шкіряних палітурках: нечитані поживклі сторінки, заповнені, напевне, англійською класикою. Себто я того напевне знати не можу — упізнаю тільки звичні імена: Діккенс, Бронте, Остін. У будь-якому разі, мертві автори так висушують повітря в кабінеті боса, що я після кожного візиту до нього викашлюю цілі жмені легеневих клітин. Не знаю, чим саме так зачарувала Гофмана Англія, але мені достеменно відомо, що він пробув там нетривалий час як студент і повернувся додому з валізою, повною твідових костюмів, з амбіціями і з каліченою норвезьким гутнявим прононсом оксфордською англійською. Ні наукового ступеня, ні бодай якого диплому — тільки тверде переконання, що гроші — це все. І що домогтися успіху в бізнесі можна, зосередившись на тих ринках, де конкуренція найслабша. У випадку Осло на той час таким був ринок сексуальних послуг. Я думаю, аналіз його не становив жодних труд-

нощів. Даніель Гофман дійшов висновку, що на ринку, де діють шарлатани, ідіоти й аматори, навіть дуже пересічна посередність має шанс зробитися місцевою королівською величністю. Достатньо було тільки мати відповідну моральну гнучкість, необхідну для того, щоб вербувати дівчат для щоденних занять проституцією. А Даніель Гофман, гарно все зваживши, вирішив, що на це він здатен. За кілька років, поширюючи свої ділові інтереси на ринок героїну, Гофман уже розглядав себе як успішного бізнесмена. А оскільки на героїновому ринку Осло на той час діяли блазні, ідіоти і дилетанти, ну й, звісно, наркомани, а Гофман, як з'ясувалося, мав моральну гнучкість, достатню також для того, щоб штовхати людей у наркотичне пекло, цей проект став його черговим діловим успіхом. Єдиною проблемою, на яку зараз наштовхнувся Гофман, був Рибалка. Рибалка відносно недавно вигулькнув як конкурент на ринку героїну, і, як виявилось, він не був ідіотом. Бог свідок, в Осло достатньо наркоманів на обох наркобаронів, але, попри те, обидва намагаються стерти один одного з лиця землі. Чому? Я припускаю, що у жодного з них немає мого вродженого хисту підпорядкуватись. А геть неприємні речі починаються, коли такі люди, які му-

сять брати на себе керівництво, які мусять сидіти на троні, з'ясовують, що їхні жінки їм невірні. Я думаю, що даниелям гофманам усього світу жилось би легше і простіше, якби вони навчилися дивитись на певні речі крізь пальці й, можливо, здатні були б спустити своїм дружинам один чи два романи на стороні.

— Я думав узяти відпустку на Різдво, — сказав я. — Думав запросити когось і кудись поїхати на якийсь час.

— Компанія в дорогу? Я не думаю, Улаве, що ти знаєш кого-небудь достатньо близько для цього. Саме це найбільше мені в тобі імпонує, як ти, мабуть, здогадуєшся. Тобі нема кому розповідати таємниці.

Він посміхнувся і струсив попіл з сигари. Мене його слова не засмутили — він не мав на увазі нічого лихого. На паперовій смужці — на ярличку сигари — стояло слово «Cohiba». Я десь читав, що на зламі сторіч сигари були найбільш поширеним різдвяним подарунком у західній півкулі. Чи була б це гарна ідея у моєму випадку? Я навіть не знав, чи вона курить. Принаймні, я не бачив, щоб вона курила на роботі.

— Я ще не питав згоди, — сказав я. — Але ж...

— Я сплачу тобі уп'ятеро від звичайного гонорару, — перервав мене Гофман. — Таким чином, якщо тільки захочеш, ти зможеш потім запросити ту особу на нескінченні різдвяні канікули.

Я спробував був зробити калькуляцію. Але, як я вже казав, математик з мене нікудишній.

— Ось адреса, — сказав Гофман.

Пропрацювавши на нього чотири роки, я досі не знав, де він мешкає. А з іншого боку, навіщо мені таке знати? Він теж не знав, де я мешкаю. І я незнайомий був з його новою дружиною — чув тільки, як Піне розводився з приводу, яка вона гаряча штучка і скільки він би міг загібати, якби мав таку сучку на панелі.

— Більшу частину дня вона сама вдома, — повідомив Гофман. — Принаймні, так вона сама твердить. Зроби справу, як сам знаєш, Улаве. Я добі довіряю. Що менше я знатиму, то ліпше. Зрозумів?

Я кивнув. *Що менше, подумав я. Оце й ліпше.*

— Улаве?

— Так, сер, зрозумів.

— Гарзд.

— Дозвольте мені обдумати це до завтра, сер.

Гофман скинув акуратно підстриженою, доглянутою бровою. Я не дуже багато знаю про еволюцію і таке інше, але Дарвін начебто казав, що є тільки шість універсальних мімічних рухів на виявлення людських почуттів? Я не в курсі, чи Гофман має всі шість людських почуттів, але я думаю, піднесенням однієї брови він сподівався виявити м'яке роздратування у поєднанні з рефлексією та інтелектом — на відміну від того, що він мав би на увазі, якби вирячився, роззявивши рота.

— Улаве, я щойно повідомив тобі деталі справи. І після цього ти обмірковуєш *відмову*?

Погроза пролунала ледь чутно. Втім, ні, насправді це я міг не вловити її достатньо чітко: я цілковито глухий до напівтонів і відтінків смислу того, що мені кажуть. Таким чином, можна припустити, що погроза пролунала достатньо виразно. Даніель Гофман мав блакитні очі і чорні вії. Якби він був дівчиною, я подумав би, це у нього макіяж. Не знаю, навіщо я про це розповідаю, бо така обставина не має нічого спільного з рештою історії.

— Я не мав часу на відповідь, перш ніж ви повідомили мені деталі, сер, — сказав я. — Ви одержите відповідь сьогодні ще до вечора, якщо вас це влаштовує, сер?

Він подивився на мене. Пустив клубок сигарного диму в мій бік. Я сидів, склавши руки на колінах. Перебирав пальцями береги уявного робітничого кашкета.

— До шостої, — сказав він. — О шостій я йду з офісу. Я ствердно кивнув.

Коли я йшов міськими вулицями додому крізь заметіль, о четвертій пополудні, на місто, по лічених годинах сірого денного світла, знову спустився морок. Вітер ще не вгамувався й моторошно стогнав і свистів по темних кутках. Але я вже сказав, що не вірю у привидів. Сніг рипів під підшвами моїх чобіт, як зашкарублі корінці старих запилюжених книжок. Я тим часом розмірковував. Я зазвичай намагаюсь не займатись такими речами, бо не бачу перспективи поліпшення своїх можливостей у цій справі шляхом тренувань. А досвід навчив мене, що розумування зазвичай ні до чого хорошого не приводять. Але наразі я вдався до першої зі згадуваних вище калькуляцій. Щодо експедиції як такої, її виконання не мало становити труднощів. Чесно кажучи, ця робота мала бути простішою за всі попередні. І той факт, що жінка мала померти, нітрохи не бентежив мене: я вже сказав, що, на мою думку, всі ми — як чоловіки, так і жін-

ки — маємо приймати наслідки скоєних нами помилок. Набагато більше мене турбувало те, що мало статися потім. Коли я стану тим експедитором, який відправив до праотців дружину Даніеля Гофмана. Чоловіком, який знає все і буде здатен визначити подальшу долю Даніеля Гофмана, щойно поліція почне розслідування вбивства. Тобто матиме владу над людиною, яка нездатна підпорядковуватись. Стане чоловіком, якому Гофман винен гонорар, у п'ять разів більший від звичайного. Чому він запропонував мені більше за роботу менш складну, ніж стандартна?

Я почувався так, наче сиджу при столі за покером з чотирма озброєними до зубів украй підозріливими гравцями-невдахами. А я щойно взяв з колоди чотирьох тузів. Іноді гарна новина є такою неймовірно гарною, що це робить її поганою.

Розумний картяр у подібній ситуації здихається небезпечних карт, проковтне програш і сподіватиметься на кращий — більш пересічний — успіх у наступній грі. Моя проблема полягала в тому, що вже запізно було скидати небезпечні карти. Я знав, що Гофман є замовником убивства своєї дружини, незалежно від того, виконаю це замовлення я чи хтось інший.

Нараз я зрозумів, куди мої ноги мене привели, і вступився в освітлений простір.

Вона стягнула волосся в клубок, точнісінько як моя мама робила. Вона кивала і посміхалася до покупців, коли ті щось до неї казали. Більшість з них, ймовірно, знали, що вона глухоніма. Бажали їй «щасливого Різдва», дякували. Типові ввічливі звороти, якими люди обмінюються одне з одним.

Уп'ятеро від звичайного гонорару. Нескінченні різдвяні канікули.

Розділ 3

Я зняв кімнату в невеликому готелі, просто навпроти квартири Гофманів на Алеї Бюгде. План полягав у тому, щоб упродовж двох-трьох днів простежити за дружиною замовника: чим вона займається, чи ходить куди, поки її чоловік на роботі, чи, може, її хто відвідує. Не так, щоб мені цікаво було дізнатися, хто її коханець. На меті було тільки визначити найзручніший, найменш ризикований час для завдання удару, коли вона вдома сама і коли найменш ймовірно, що хто-небудь перешкодить роботі.

Готельний номер виявився ідеальним спостережним пунктом не тільки для того, щоб стежити, коли Коріна Гофман іде з дому, а коли повертається, але звідси можна було також побачити, що вона робить всередині квартири. Ніхто там не дбає про те, щоб зачинати вікна

фіранками. У місті, де немає потреби захищатися від сонця, більшість людей цього не роблять, а ті, хто на вулиці, зацікавлені радше в тому, щоб швидше потрапити до себе, в тепло, ніж стояти на вулиці й зазирати в чужі вікна.

У перші кілька годин я нікого в квартирі не бачив. Вітальня купалися в світлі — Гофмани геть не заощадували на електриці. Меблі там були англійські, але скидалися, скоріше, на французькі — зокрема химерний диван посеред кімнати, у якого бильця були тільки з одного боку. Ймовірно, саме таку річ французи називають «шезлонг», що — коли мій вчитель французької не збрехав — означає «довгий стілець». Вишукане асиметричне різьблення, флористична оббивка. Рококо, як називали це мамині книжки з історії мистецтва; але такий витвір, наскільки я знаю, міг запросто виконати також місцевий майстер з норвезького села й оздобити у традиційному стилі. У будь-якому разі, такого роду меблі молода людина не вибере, тому я подумав, що та річ залишилась від попередньої дружини Гофмана. Піне казав, що Гофман витурих її геть того року, коли їй виповнилося п'ятдесят. Тому, що їй виповнилося п'ятдесят. І тому, що їхній син замешкав окремо і вона більше не

виконувала в домі жодних корисних функцій. За словами Піне, Гофман сказав їй все це в обличчя, і вона це все прийняла. Разом з квартирою біля моря і чеком на півтора мільйона крон.

Щоб згаяти час, я витяг аркуш паперу і став писати. То була просто якась недоладна писанина. Ні, не зовсім так. Я припускаю, то був свого роду лист. Лист до когось, чия особистість мені не знайома. Втім, насправді, може, й знайома. Але я не дуже вправний писака, тож наробив там багато помилок, багато позакреслював. Щиро кажучи, на кожне слово пішло чимало паперу і чорнила. І посувалась моя писанина так повільно, що цього разу я врешті-решт просто відклав того листа, запалив цигарку і занурився у мрії.

Як я вже сказав, я зроду не бачив нікого з родичів Гофмана, але я міг бачити їх усіх своїм ментальним поглядом, коли сидів у тому готелі і дивився в їхню квартиру з іншого боку вулиці. Я любив роздивлятись інших людей. Завжди цим займався. Таким чином, я робив те, що й завжди, і уявляв собі їхнє родинне життя. Дев'ятирічний синок, повернувшись додому зі школи, сидить у вітальні і читає оті дивні книжки, що він узяв з бібліотеки. Мати тихенько наспівує, готу-

ючи вечерю на кухні. Я уявляю собі, як мати і син на якусь мить напружуються, почувши, як відчиняються вхідні двері. Після чого вони одразу розслаблюються, коли чоловік з передпокою дзвінко і весело вигукує: «Я вдома!», і вони поспішають до нього, щоб привітати й обійняти його.

Тим часом як я сидів занурений у щасливі марення, Коріна Гофман пройшла зі спальні у вітальню — і все змінилося.

Світло.

Температура.

Розрахунки.

Того вечора я не пішов у супермаркет.

Я не став чекати на Марію, як я частенько робив, я не пішов за нею в метро на безпечній відстані, я не стояв позаду неї в натовпі в середині вагона, де вона завжди любила стояти, навіть якщо були вільні місця. Того вечора я не стояв там, як божевільний, не шепотів їй слова, які сам тільки міг почути.

Того вечора я сидів зачарований у темній кімнаті, дивлячись на жінку з іншого боку вулиці. Коріна Гофман. Я міг би сказати все, що хотів, так голосно, як хотів, — там не було нікого, хто почув би мене. І тут

мені не було потреби дивитися на неї ззаду, на зібране у клубок волосся, уявляючи якусь вроду, якої насправді немає.

Танцівниця на канаті. То було перше, що мені спало на думку, щойно Коріна Гофман увійшла у вітальню. Вона була одягнена в білий купальний халат, і вона рухалась, як кішка. Я не маю на увазі, буцімто вона бігла підтюпцем або інохіддю, як деякі ссавці, зокрема кішки та верблюди, які ступають обома лівими й обома правими попережно. Принаймні, таке я чув. Але я маю на увазі, що кішки — якщо я правильно розумію — ходять навшпиньки і ставлять при цьому лапки на одну лінію — праву перед лівою, ліву перед правою. Саме так ступала Коріна. Ставлячи босі ніжки одну перед іншою, тягнучи пальчики — точно як канатоходець.

Усе в Коріні Гофман було прекрасне. Її обличчя з високими вилицями, губи Бріджит Бардо, її блискуче світле нерозчесане волосся. Довгі тонкі руки, прикриті широкими рукавами халата, перса настільки м'які, що рухалися з кожним її кроком, з кожним віддихом. І білісінька шкіра її рук, обличчя, грудей, ніг — Боже праведний! — вона сяjala, наче сніг на сонці, сніг, від

якого людина спіпне упродовж кількох лише годин. В цілому, все мені подобалося в Коріні Гофман. Усе, крім її прізвища.

Схоже було, що вона нудиться. Вона випила кави. Побалакала по телефону. Погортала журнал, але не зацікавилась газетами. Вона зникла у ванній кімнаті, а тоді знову повернулася у вітальню, в тому ж таки халаті. Вона поставила якусь платівку і стала танцювати під музику. Без особливого ентузіазму. Свінг, як видавалося. Трохи чогось перехопила. Подивилась на годинник. Майже шоста. Вона перевдяглася в сукню, зробила зачіску і поставила іншу платівку. Я відчинив вікно і намагався прислухатись, але перешкоджав вуличний рух. Відтак я знову взяв бінокль і спробував розгледіти картинку на конверті від платівки, що вона залишила на столі. Схоже, там був портрет якогось композитора. Антоніо Лучіо Вівальді? Хтозна... Суть у тому, що жінка, яка чекала на Даніеля Гофмана, коли він повернувся додому о чверть на сьому, цілковито відрізнялася від жінки, за якою я спостерігав увесь той день.

Вони тримались оддалік одне від одного. Уникали торкнутись одне одного. Навіть не розмовляли одне з одним. Як два електрони, що взаємно відштовхуються,

оскільки обидва негативно заряджені. Але, зрештою, вони зникли за дверима тієї самої спальні.

Я пішов до ліжка, але заснути не міг.

Що змушує нас усвідомити, що ми колись помremo? Що відбувається того дня, коли до нас доходить, що це не просто імовірність, а таки неминучість, той диявольський факт, що наше життя закінчиться? Зрозуміло, що у кожного в цьому плані свій особистий досвід, але для мене таким досвідом стала батькова смерть. Споглядання того, як банально і фізично це відбувалось — як муха розбилась об лобове скло. І дедалі цікавіше інше: коли ми вже усвідомили неминучість смерті, що схиляє нас знову сумніватись у ній? Це тому, що ми робимось розумнішими? Як отой філософ — Девід-якось-там, — який писав, коли щось постійно відбувається, це ще не означає, що так буде завжди. Без логічного доказу ми не знаємо, чи історія повторюватиметься знову. Чи це тому, що, роблячись старшими, ми дедалі більше боїмося наближення неминучого? Або є взагалі щось геть інше? На зразок, що одного чудового дня ми побачимо таке, про існування чого досі не знали. Відчуємо щось таке, можливість відчуття чого ми собі не уявляли. Почуємо лункий звук, наштовхнувшись на мур, і зрозуміємо, що

за ним є ще одна кімната. І тут спалахне надія, жахлива виснажлива надія, що гризе тебе і не дає знехтувати собою. Надія, що є аварійним шляхом уникнення смерті, коротким шляхом до місця, про яке ми раніше не знали. Що є певний сенс. Що історія нашого життя має сюжет.

Наступного ранку я встав одночасно з Даніелем Гофманом. Коли він пішов з дому, панувала ще суцільна темрява. Він не знав, що я тут. Не хотів знати, як він сам завбачливо підкреслив.

Отож, я вимкнув світло, сів у крісло біля вікна і став чекати на Коріну. Я знову витягнув листочки з чернеткою того листа і переглянув свою писанину. Слова видавалися іще менш зрозумілими, ніж зазвичай, а ті, що я розібрав, раптом виявились недоречними і мертвими. Чом би зараз просто не викинути все це разом? Тому що я згаяв стільки часу на складання цих жалюгідних речень? Я відклав писанину і став спостерігати за браком активного життя на пустельній зимовій вулиці, аж поки вона, нарешті, з'явилась. Вона.

День минув так само, як попередній. Вона вийшла на короткий час, і я простежив за нею. Ходячи назирці за Марією, я напрактикувався робити це непомітно.

Коріна купила шарф у бутику; в кондитерській випила кави з кимось — з подругою, якщо судити з міміки і жестів, якими вони обмінювались, розмовляючи; а тоді повернулась додому.

Була ще тільки десята ранку, і я теж зробив собі чашку кави. Я дивився, як вона лежала на кушетці — чи то у «шезлонгу» — посеред кімнати. Вона перевдяглась і тепер була в іншій сукні. Тканина зміїлась навколо її тіла при кожному русі. Шезлонг доволі дивний вид меблів — ні те ні се. Повертаючись, щоб знайти зручнішу позу, вона робила це повільно, ретельно, свідомо. Неначе знала, що за нею спостерігають. Знала, що вона жадана. Вона подивилась на годинник, погортала свій журнал — той самий, що напередодні. Потім вона напружилася, майже непомітно.

Я не міг чути дзвінок у двері.

Вона підвелася, підійшла до дверей своєю скрадливою, м'якою котячою ходою і відчинила.

Він був чорнявий, досить худий, такого ж віку, як вона.

Він увійшов і зачинив за собою двері, повісив пальто і скинув черевики так, що можна було здогадатись — він прийшов сюди не вперше. Ба навіть не вдруге. Щодо

цього можна було не сумніватись. Жодного сумніву й не було. Так чому ж я засумнівався? Тому що хотів?

Він ударив її.

Я був такий вражений, що спершу подумав, мені привиділось. Але він ударив її знову. Дав їй ляпаса — розкритою долонею по обличчю. З її губ я бачив, що вона скрикнула.

Він ухопив її однією рукою за горло, а іншою здер із неї сукню.

Під світлом люстри її гола шкіра сяяла такою білизною, що тіло здавалося суцільною поверхнею, без контурів, просто непроникною білизною, як сніг під розсіяним світлом похмурого або туманного дня.

Він повалив її на шезлонг. І став над нею в ногах кушетки, зі спущеними штанами, тим часом як вона лежала на білому гобелені з зображенням незайманого, ідеалізованого європейського лісового пейзажу.

Він був худий. Я бачив, як рухаються м'язи у нього під ребрами. Його сідничні м'язи напружувались і розслаблялась, як помпа. Він здригався і тремтів, начебто з люті, що він більше... нічого не може. Вона лежала, розставивши ноги, нерухомо, як труп. Я хотів відвернутись, але не міг.

Їхній вигляд нагадував мені щось. Але я не міг зрозуміти, що саме.

Можливо, саме це я пригадав уже вночі, після того як усе вгамувалося. У будь-якому разі, мені наснилася картинка, яку я бачив у книжці, коли був іще малим. «Царство Тварин 1: Ссавці» з Бібліотеки Дейхмана. То було фото з савани Серенгеті в Танзанії, чи на зразок того. Три люті, худі, збуджені гієни, які чи то самі вполювали здобич, чи то зуміли відігнати левів від їхньої. Двоє з них, напруживши крупы, занурили свої щелепи у розпороте черево зебри. Третя дивиться в камеру. Голова гієни вимазана кров'ю, і вона вишкірила свої гострі зуби. Але найбільше мені запам'ятався погляд тварини. Погляд жовтих очей, скерований просто в камеру, поза сторінку книжки. То було застереження: «Це не твоє, це наше. Щезни. Інакше ми тебе теж уб'ємо».

Розділ 4

Коли я стою за тобою в метро, то, перш ніж сказати що-небудь, я завжди чекаю, доки наш вагон пройде над рейковим стиком. Можливо, там низка костилів, де розділяються колії. У будь-якому разі, десь глибоко під землею, де метал скрегоче і стукає об метал, там виникає той звук, що нагадує мені про те, як розташувати слова у фразі, і все це якось пов'язано з долею. Поїзд крениться, і пасажирів, які не їздять регулярно цим маршрутом, втрачають рівновагу і мусять чіплятися за що-небудь, аби залишитись у вертикальному положенні. Переміна колії створює достатньо гуркоту, щоб заглушити все, що я в цю мить скажу. Я шепочу все, що мені заманеться. Саме тоді, коли ніхто не може мене почути. Втім, і без того ніхто не почує мене. Тільки я сам можу себе почути.

А що я кажу?

Я не знаю. Все, що спадає мені на думку. Різні речі. Я не знаю, звідки я це беру і чи справді маю це на увазі. Втім, може, інколи знаю, що кажу. Бо ти теж вродлива, коли я стою в натовпі позаду тебе, споглядаючи твоє стягнуте у клубок волосся й уявляючи собі решту.

Але я не можу уявити собі, буцім ти білявка, бо у тебе таки темне волосся. Ти не білявка, на відміну від Коріни. Твої губи не такі повнокровні, щоб хотілося їх куснути. Немає музики у лініях твоєї спини і грудей. Ти заповнювала для мене — і тільки до цього часу — вакуум, про існування якого я лише тепер дізнався.

Ти запросила мене на вечерю до своїх того разу, як я витягнув тебе з халепи. Я так розумію, ти зробила це на знак подяки. Ти написала запрошення на клаптику паперу і подала його мені. Я дав згоду. Я лаштувався написати, але ти всміхнулася, показуючи мені, що й без того, мовляв, зрозуміла.

Я так і не прийшов.

Чому?

Якби ж то я знав відповідь на такі питання, як це...

Я це я, а ти це ти? Можливо, відповідь у цьому.

Чи відповідь ще простіша? Наприклад, той факт, що ти глухоніма і кульгава. У мене ж пак більше ніж достатньо своїх власних вад. Як я вже згадував, я не придатний ні до чого, крім однієї справи. І про що ми, в біса, балакали б одне з одним? Ти, безперечно, запропонувала б писати одне одному на папірцях чи у блокноті, а я — як уже зазначено — страждаю на дизлексію. А якщо я не сказав про це раніше, то кажу зараз.

І ти, Маріє, ймовірно, можеш собі уявити, що чоловіка не надто збуджує твій надміру голосний і пронизливий сміх — типовий для глухих — у відповідь на фразу «у тебе чудові очі», написану з чотирма окремими орфографічними помилками.

Байдуже. Так чи інак, я не пішов. Не пішов і край.

Даніель Гофман поцікавився, чому я тягну з виконанням замовлення.

Я запитав його, чи він згоден з тим, що, перш ніж братись до роботи, я маю подбати про те, як не залишити жодних слідів, які могли б вивести поліцію на нього самого чи на мене. Він погодився.

Таким чином, я далі стежив за квартирою.

Упродовж наступних днів молодий чоловік щодня навідувався в один і той самий час, о третій пополудні,

щойно на вулиці темніло. Заходив, скидав і вішав пальто, бив її. Щоразу одне й те саме. Спершу вона виставляла руки, захищаючись. З того, як вона рухає губами, напружує м'язи шиї, я бачив, що вона кричить, благає його припинити. Але він не зупинявся. Аж поки у неї не текли сльози по щоках. Тоді — і тільки тоді — він здирав з неї сукню. Щоразу нову сукню. Тоді він кидав її на шезлонг. І з усією очевидністю він мав над нею владу. Я припустив би, що вона була безнадійно закохана в нього. На зразок того, як Марія була закохана у свого наркомана. Деякі жінки не знають, що для них добре, а що погано, вони просто віддають свою любов, нічого не вимагаючи у відповідь. Таке враження навіть, що брак будь-якої взаємності тільки розпалює їх дедалі більше. Я припускаю, що вони, бідолашні, сподіваються отримати свою винагороду одного чудового дня у майбутньому. Надії безнадійного кохання. Хтось мав би їм пояснити, що це не так, що не так влаштований світ.

Але я не думаю, що Коріна була закохана. Принаймні, її поведінка не виявляла саме такого роду почуттів. Гаразд, вона пестила його після того, як вони займалися сексом, і проводжала його до дверей, коли він лаштувався йти, за сорок п'ять хвилин по тому, як він прийшов,

і тулилася до нього приязно, мабуть шепочучи милі дурнички. Та коли він ішов, вона, здавалося, відчувала полегшення. А мені хочеться думати, я знаю, яке воно на вигляд, кохання... То навіщо їй — молодій дружині провідного поставника «екстазі» у місті — ризикувати всім, що має, заради вульгарної інтрижки з чоловіком, який до того ж її лупцює?

Лише увечері четвертого дня стеження я нарешті докумекав. І сам здивувався з приводу того, що мусив стільки часу ламати голову над очевидною річчю. Її коханець мав якийсь компромат на неї. Щось таке, що він міг передати Данієлеві Гофману, якби вона не догоджала шантажисту і не виконувала його забаганки.

Прокинувшись на п'ятий день, я наважився. Я хотів перевірити короткий шлях до місця, про яке раніше не знав.

Розділ 5

М'яко сівся сніг.

Коханець прийшов ще до третьої пополудні і щось приніс для неї. Щось у маленькій скриньці. Я не міг розгледіти, що то було, але бачив, як Коріна засяяла на мить. Вона на мить освітила нічну темряву за великим вікном вітальні. У неї був здивований вигляд. Я й сам здивувався. Але я пообіцяв собі, що усмішкою, якою вона його обдарувала, вона поступиться мені. Я тільки мав правильно все влаштувати.

Коли він пішов, скоро по четвертій — він пробув, цього разу, трохи більше, ніж зазвичай, — я вже стояв наготові у тіні на іншому боці вулиці.

Я побачив, як він зникає в темряві, і подивився вгору. Вона стояла перед вікном вітальні, наче на сцені, й, піднісши руку, оглядала щось, що було у неї в долоні, — я не

міг бачити, що саме. Потім вона раптом перевела погляд за вікно і втупилась у глиб тіні, в якій я стояв. Я знав, що вона не може мене бачити, однак... Той її проникливий, стривожений погляд. Раптом якийсь страх, відчай, майже благання відбилось на її обличчі. «Усвідомлення неможливості вплинути на долю», як писалось у книжці, Господь знає, у якій. Я стиснув руків'я пістолета в кишені пальта.

Я зачекав, поки вона відступить від вікна, відтак вийшов з тіні. Я швидко перетнув вулицю. На бруківці я чітко бачив його сліди у тоненькому пилку сухого свіжого снігу. Я поквапився за ним.

Повернувши за ріг, я побачив його спину.

Ясна річ, я передбачав цілу низку можливих варіантів.

Він міг де-небудь неподалік припаркувати автомобіль. Найімовірніше, в одному з закутків району Фрогнер. Безлюдний, скупко освітлений. Ідеальний. Або ж він міг прямувати в якийсь бар чи ресторан. У цьому разі я міг би зачекати. Часу мені не шкода було. Мені *подобалось* чекати. Я найбільше любив цей проміжок часу між ухваленням рішення і здійсненням його. То були єдині хвилини, години, дні мого, ймовір-

но, нетривалого життя, коли я щось собою являв. Я був чиеюсь долею.

Він також міг би сісти на автобус або в таксі. У цьому разі перевагою стало б те, що ми віддалились би від Коріни.

Він попрямував у бік станції метро біля Національного театру.

Поблизу майже нікого не було, тож я пішов за ним на коротшій відстані.

Він спустився на одну із західних платформ. Отже, він був з західної частини міста. Де мені не випадало часто бувати.¹ Коли грошей забагато, від них замало пожитку, любив повторювати мій батько. Я зовсім не розумію, що він мав на увазі.

Це була не та лінія, якою зазвичай їздила Марія, хоча кілька перших станцій були тими самими.

Я сидів у кріслі позаду нього. Ми в тунелі, але зараз не було істотної різниці між темрявою в тунелі і на нічній вулиці. Я знав, що ми скоро дістанемося того місця. Пролунає брязкіт і скрегіт, поїзд злегка накрениться.

¹ Традиційно в Норвегії західні частини міст заможніші і більш респектабельні. Зокрема цей принцип можна простежити в Осло.

Коли ми проїжджали ту ділянку, мене спокушала ідея приставити ствол пістолета до спинки сидіння і натиснути гачок.

А коли ми її проминули — ту ділянку, — я вперше збагнув, що мені нагадував той брязкіт і скрегіт металу об метал. Звук, що розставляв усе по своїх місцях. Звук Долі. Він нагадував мені мою роботу — звук рухомих частин зброї: курка, бійчика, замка, викидача...

Ми були єдиними пасажирами, які вийшли на станції Віндерен.¹ Я пішов за ним. Сніг рипів під ногами. Я намагався іти в ногу з ним, щоб він не почув мене. По обидва боки від нас розкинулись вілли, але вулиця була така пустельна, наче ми йшли поверхнею Місяця.

Я йшов майже впритул до нього, і він обернувся упівкорпуса — ймовірно, щоб побачити, чи то не хтось із його сусідів. Я вистрілив йому в поперековий відділ хребта. Він упав поряд з парканом, і я перевернув його ногою. Він дивився на мене осклілими очима, і на мить я подумав, що він уже мертвий. Але він саме поворушив губами.

¹ Віндерен, відомий віллою Рольфа Стенерсена і домом королеви Соні, є частиною Вестре Акер, одного з найбільш респектабельних районів Осло.

Я міг би одразу вистрілити йому в серце, в шию чи в голову. Чому я спершу вистрілив йому в спину? Тому, що я хотів його про щось запитати? Можливо, але в такому разі я зараз забув, про що. Напевне, то було щось не дуже істотне. Зблизька у нього був цілком звичайний вигляд — нічого особливого. Я вистрілив йому в обличчя. Гіена із закривавленим писком.

Я помітив, голову хлопчика над парканом. До його рукавичок і до шапки поприлипали грудки снігу. Мабуть, він намагався зліпити сніговика. Непроста справа, коли сніг такий борошністий. Ліпиш його, а він розпадається в руках і висипається між пальцями.

— Він мертвий? — запитав хлопчик, дивлячись на труп.

Комусь може видатись дивним, що людину називають трупом за лічені секунди по тому, як вона ще була живою особою, але саме так я завжди дивився на них.

— Він був твоїм татом? — запитав я.

Хлопчик заперечно покрутив головою.

Не знаю, чому мені таке спало на думку. Чому я — тільки через те, що хлопчик здавався таким спокійним, — вирішив, буцім то його батько лежить мер-

твий. Ні, насправді я знаю, чому. Тому, що я сам так реагував би.

— Він живе отам, — сказав хлопчик, показуючи однієї рукою в рукавичці, смокчучи сніг на іншій, і не зводячи очей з убитого.

— Я тобі нічого не зроблю, — сказав я. — Але ти забудь, який я на вигляд. Згода?

— Згода. — Його щоки напружувались і розслаблялись — він смоктав рукавичку, як немовля смокче соску.

Я повернувся і пішов назад тим шляхом, яким прийшов сюди. Я витер ручку пістолета і викинув його в один зі стоків, який не встиг іще обліпити сніг. Пістолет знайдуть, але з більшою імовірністю — поліція, ніж які-небудь необережні діти. Після виконання експедиторської справи я ніколи не сідаю в метро, автобус чи таксі. Нормальна швидка хода; а як бачиш машину поліції, що їде в твій бік, розвертаєшся і йдеш у напрямку місця злочину. Я дістався майже до Майорстуа, коли почув поліційні сирени.

Розділ 6

Це було з тиждень тому. Як зазвичай, я чекав, ховаючись за сміттєвими баками на паркінгу за бакалійною крамницею. Крамниця вже зачинилась. Я почув м'яке клацання — двері відчинились, тоді, грюкнувши, зачинились. Марію нескладно було розпізнати за ходою, бо вона накульгувала. Я іще трохи зачекав і рушив у тому самому напрямку. З моєї точки зору, я за нею не *стежу*. І, ясна річ, саме вона вирішує, куди треба йти. Того дня ми не пішли одразу до метро. Зазирнувши дорогою в квіткову крамницю, ми повернули на кладовище при Акерській церкві. На цвинтарі нікого більше не було, тож я зачекав на неї назовні, щоб вона не помітила мене. Коли вона вийшла, то вже не мала при собі букета з жовтих квітів. Вона пішла в бік Кіркевеен, в напрямку станції метро, а я зайшов на кла-

довище. Я знайшов її квіти на свіжій, але вже вкритій памороззю могилі. Надгробок приємно виблискував. Знайоме, на французький манір, ім'я. То був він, її наркоман. Я не знав, що він уже помер. Либонь не дуже багатьох людей узагалі це обходило. На надгробку не було точної дати смерті, лише місяць — жовтень — і рік. Я гадав, коли точна дата невідома, тоді ставлять якусь наздогад. Щоб на вигляд було не так самотньо. Менш самотньо, коли лежиш отут, серед натовпу на засніженому цвинтарі.

Тепер, коли я йшов додому, я думав про те, що можу припинити ходити за нею. Вона була в безпеці. Я сподівався: Марія відчуває, що вона в безпеці. Я сподівався, що він, її наркоман, стане позаду неї в поїзді метро і прошепоче: «Я нічого тобі не зроблю. Але забудь, який я на вигляд». Так, саме на це я сподівався. Я більше за тобою не ходитиму, Маріє. Відтак, починається твоє нове життя.

Я зупинився в телефонній будці на Богстадвеен¹.

Моє нове життя теж почалося тоді, з тим телефонним дзвінком. Мені потрібна була амністія від

¹ *Bogstadveien* — одна з найрозкішніших вулиць західної частини Осло.

Даніеля Гофмана. Для початку. Далі все було доволі невизначене.

— Відправив, — сказав я.

— Це добре, — сказав він.

— Не її, сер. Його.

— Перепрошую?

— Я відправив її так званого коханця.

По телефону ми завжди кажемо «відправив». З обережності, на випадок, що нас хтось почує чи телефон прослуховується.

— Ви більше не побачите його, сер. І, насправді, вони не були коханцями. Він змушував її. Я переконаний, сер, що вона не любить його.

Я говорив швидко, швидше, ніж зазвичай. Далі запала тривала мовчанка. Я чув тільки, як Даніель Гофман важко дихає носом. Насправді то було навіть схоже на хропіння.

— Ти що... ти... ти вбив Бенжамена?

Я вже знав, що мені не треба було телефонувати.

— Ти... ти вбив мого... єдиного сина?

Мій мозок реєстрував звукові хвилі і перетворював їх на слова, які потім починав аналізувати. Син. Чи таке

можливо? У голові почала формуватися думка. Жест, яким її коханець скидав своє взуття. Так, наче він бував там багато разів. Наче він там мешкав певний час.

Я повісив слухавку.

Коріна Гофман дивилась на мене з жахом. Вона була в іншій сукні, і її волосся ще не висохло. Було чверть на шосту, і — як в усі попередні рази — вона побувала в душі, змиваючи з себе сліди небіжчика до того, як її чоловік мав повернутись додому.

Я щойно сказав їй, що мені наказано було вбити її.

Вона спробувала захряснути двері, але я випередив її.

Я просунув ногу в квартиру і з силою розчахнув двері.

Заточившись, вона відступила назад, в яскраво освітлену кімнату. Вона вчепилась за бильце кушетки. Як актриса на сцені, використовуючи реквізит.

— Я благаю вас... — почала вона, підносячи руку для захисту.

Щось яскраво зблиснуло у неї на пальці. Велика каблучка з коштовним каменем. Я не бачив її раніше.

Я зробив один крок до неї.

Вона почала голосно кричати. Схопила настільну лампу і кинулась на мене. Її атака так мене заскочила, що я ледве встиг пригнутись, щоб уникнути удару. Під дією інерції вона втратила рівновагу, але я підхопив її. Мої руки торкнули її вологу шкіру, і я відчув густий запах. Цікаво, подумав я, яким засобом вона миється в душі? Якщо тільки то не був її власний запах? Міцно тримаючи її в обіймах, я відчував її прискорене дихання. Боже милостивий! Я жадав узяти її просто там. Але ж ні, я не такий, як той. Я не такий, як вони.

— Коріно, я прийшов не для того, щоб убити тебе, — прошепотів я в її волосся.

Я вдихнув її. Наче опіумом затягнувся: все моє тіло начебто затерпнуло і водночас затрепетало від шквалу почуттів.

— Даніель знає, що ти мала коханця. Бенжамена. Він уже мертвий.

— Бенжамен... він мертвий?

— Так. І якщо ти дочекаєшся, коли Даніель повернеться додому, він тебе теж уб'є. Коріно, тобі треба йти зі мною.

Вона глипнула на мене спантеличено.

— Куди?

Запитання виявилось для мене несподіваним. Я чекав на «Чому?», «Хто ти?» або «Ти брешеш!». Втім, можливо, вона інстинктивно зрозуміла, що я кажу правду, що справа термінова, і саме тому вона одразу перейшла до її суті. Хоча не виключено, що від збентеження і безпорадності вона лягнула перше, що спало їй на думку.

— У кімнату за муром, — сказав я.

Розділ 7

Вона сиділа, згорнувшись калачиком, в єдиному кріслі у моїй квартирі і дивилась на мене.

В такому стані вона була іще вродливішою: налякана, самотня, вразлива. Залежна.

Я одразу пояснив їй — хоч це було зайве, — що своєю квартирою мені не випадає аж надто хвалитися: доволі типове холостяцьке однокімнатне помешкання, з нішею для ліжка замість спальні. Житло чисте й охайне, але не гідне такої жінки, як вона. Хоча воно таки мало одну велику перевагу: ніхто про нього не знав. Якщо бути більш точним, жодна особа — в буквальному значенні цього вислову, жодна особа — не знала, де я мешкаю.

— Чому так? — запитала вона, стискаючи в долонях чашку кави, що я їй подав.

Вона попросила чаю, але я сказав, що мусить зачекати до ранку: щойно відчиняться крамниці, я побіжу по чай. І що я знаю, що зранку вона завжди п'є чай. Що я бачив, як вона пила чай щоранку, впродовж останніх п'яти днів.

— В моїй роботі, — відповів я на її запитання, — бажано, щоб ніхто не знав моєї адреси.

— Але тепер я знаю.

— Так.

Ми пили каву в тиші.

— Це означає, що у тебе немає ні друзів, ні рідні? — запитала вона.

— У мене є мама.

— Яка не знає, де?..

— Не знає.

— І вона, ясна річ, не знає про твою роботу?

— Ні.

— Чим, ти сказав їй, ти займаєшся?

— Експедитор.

— У крамниці?

Я вступився у Коріну Гофман. Їй справді цікаво, чи вона питає просто заради балачки?

— Так.

— Ну, звісно.

Її пройняв озноб, і вона мерзлякувато згорнула руки на грудях. Я увімкнув пічку на повну потужність, але з одинарним склом у вікнах і за температури мінус двадцять упродовж тижня холод брав гору. Я бавився зі своєю чашкою.

— Улаве, що ти думаєш робити?

Я підвівся з кухонного стільця.

— Пошукаю тобі якусь ковдру.

— Я маю на увазі, що ми *далі* робитимемо?

Вона була розважлива. Заради того, щоб рухатись далі, розважлива людина здатна знехтувати всім тим, з чим нічого не може вдіяти. Хотів би я сам бути таким.

— Він поквитається зі мною, Улаве. Поквитається з нами. Ми не можемо відсиджуватись тут вічно. А він полюватиме на нас вічно. Повір мені, бо я його знаю. Він скоріше помре, аніж житиме з таким соромом.

Я не поставив їй очевидного запитання: то навіщо ж ти прийняла його сина в коханці?

Натомість, я запитав про менш очевидну річ.

— Через сором? Не тому, що він кохає тебе?

— Це складно, — похитала вона головою.

— У нас море часу, — сказав я. — І як ти можеш бачити, у мене немає телевізора.

Вона засміялась. Я досі не приніс їй ковдри. І не спитав про те, що з певних причин найбільше хотів би знати: «Ти кохала його? Сина?»

— Улаве?

— Що?

Вона притишила голос.

— Навіщо ти це робиш?

Я глибоко вдихнув. Я був підготував відповідь на це запитання. Навіть кілька варіантів відповіді, на випадок, якщо перший варіант виявиться непереконливим. Принаймні, я вважав, що підготував якісь відповіді. Але тієї миті всі вони наче випарувались.

— Це неправильно, — сказав я.

— Що неправильно?

— Те, що він робить. Замовляє вбивство власної дружини.

— А ти як би вчинив, коли б твоя дружина зустрічалася з іншим чоловіком у твоєму власному домі?

Тут вона мене підловила.

— Я думаю, у тебе добре серце, Улаве.

— На добрі серця в наш час невисока ціна.

— Дарма. Добре серце — рідкісне явище. На них завжди є попит. Ти, Улаве, рідкісне явище.

— Я не впевнений, що це правда.

Вона позіхнула і потягнулася. Гнучка, як кішечка. У них дуже гнучкі плечі, так що туди, куди вони здатні просунути голову, вони також можуть просунути все тіло. Практична риса, коли полюєш. Практична, коли тікаєш.

— Якби ти знайшов мені оту ковдру, думаю, я могла б заснути просто зараз, — сказала вона. — Сьогодні було забагато хвилювань.

— Я перестелю ліжко, і ти зможеш там лягти, — сказав я. — Ми з диваном давні друзі.

— Справді? — всміхнулась вона і підморгнула, дивлячись на мене своїми великими блакитними очима. — Це означає, що я не перша, кого ти прихистив тут на ніч?

— Ні, перша. Але іноді я засинаю на дивані, зачитавшись.

— Що ти читаєш?

— Нічого такого. Книжки.

— Книжки?

Вона схилила голову набік і пустотливо посміхнулась, так, наче вона мене на чомусь підловила.

— Але я тут бачу лише одну книжку.

— Бібліотека. Книги забирають забагато місця. Крім того, я намагаюсь не надто налягати на читання.

Вона взяла книжку, що лежала на столі.

— «Знедолені»¹? Про що це?

— Про купу всього.

Вона скинула бровою.

— Здебільшого, про чоловіка, який отримує прощення за свої гріхи, — відповів я. — Він віддає залишок свого життя на те, щоб спокутувати за своє минуле, чинячи, як хороша людина.

— Гм... — Вона зважила книжку в руках. — Важкувата тема. А про кохання там нічого немає?

— Є.

Вона відклала книжку.

— Улаве, ти так і не сказав, що ми робитимемо.

¹ Роман В. Гюго «Les Misérables».

— Що ми маємо зробити, — сказав я, — то це усунути Даніеля Гофмана, перш ніж він усуне нас.

Фраза видавалась доволі безглуздою, ще коли я сформулював її у своїй голові. І так само безглуздо вона пролунала, коли я вимовив її вголос.

Розділ 8

Я повернувся в готель о ранній порі наступного ранку. Обидва номери, що виходили вікнами на квартиру Гофмана, були вже зайняті. Я вийшов на вулицю і, причаївшись у вранішній пітьмі за припаркованим фургоном, подивився на вікна його вітальні. Очікуючи. Стискаючи руків'я пістолета у кишені пальта. О цій порі він зазвичай виходив з дому, щоб їхати на роботу.

Але, ясна річ, нині все було не як зазвичай. Світло у квартирі було увімкнене, але неможливо було визначити, чи там хтось є. Я здогадувався: Гофман здатен передбачити стан речей: що я не чкурнув з Коріною куди-небудь в Копенгаген або Амстердам, і ми не перехуємось там у якому-небудь готелі. По-перше, це не було б у моєму стилі, й, у будь-якому разі, мені браку-

вало б на це грошей, і Гофман про це знав. Я змушений був попросити у нього завдаток на сплату видатків для цієї роботи. Він запитав мене, чому я в такій скруті, зважаючи, що він тільки-но сплатив мені за два попередніх замовлення. А я наплів йому щось про шкідливі звички.

Якщо Гофман виходить з того, що я досі в Осло, він має також здогадуватися, що я спробую завалити його, перш ніж він завалить мене. Ми достатньо добре встигли вивчити один одного. Але одна річ думати, що ти когось знаєш, а інша — знати напевне; і я вже одного разу припустився помилки. Можливо, він там у себе вдома сам. І якщо це так, я не матиму ліпшої нагоди, ніж коли він вийде з будинку. Я тільки маю зачекати, доки за ним клацне замок, щоб він не міг одразу сховатись у під'їзді. Тоді — перебігти вулицю, зробити два постріли в торс з відстані у п'ять метрів, потім — два постріли в голову зблизька.

Але щось я дуже розігнався у своїх сподіваннях.

Двері відчинилися. То був він.

А з ним Брингільдсен та Піне. Брингільдсен у перуці, зробленій, як можна було б подумати, з собачої шерсті, і при тоненьких вусах у формі воріт для крокету. Піне

в карамельно-коричневого кольору шкіряній куртці, яку він носив цілий рік — і влітку, і взимку. У шапочці і з сигареткою за вухом; рот не стуляється ні на мить. Випадкові слова долинули до мене через вулицю: «клята холоднеча» і «той виродок».

Гофман зупинився в дверях, а тим часом два його сторожових пси вийшли на тротуар і, встромивши руки глибоко в кишені курток, роздивлялись на обидва боки по вулиці.

Тоді вони помахали Гофману і рушили до машини.

Я, зсутуливши плечі, попрямував у протилежному напрямку. Гарзд. Як я вже сказав, я надміру розігнався у своїх сподіваннях. Але тепер я, принаймні, знав, що він вирахував, як саме я думав розв'язати проблему. А саме — так, щоб він помер раніше, ніж я.

У кожному разі, це означало, що я мусив повернутись до плану А.

А з плану Б я почав тому, що план А мені не подобався категорично.

Розділ 9

Я люблю дивитись кіно. Не так, як читати книжки, але гарний фільм справляє дуже подібне враження. Він надихає глянути на речі по-іншому. Але жоден фільм не переконав мене подивитись по-іншому на переваги такого становища, коли ти серед більшості й озброєний ліпше за суперника. У сутичці одного чоловіка з кількома за умови, що обидві сторони конфлікту до належного ступеня підготовлені та озброєні, загине одинак. У перестрілці, де тільки одна сторона застосовує автоматичну зброю, саме ця сторона й переможе. Цей висновок здобуто тяжким досвідом, і я не став би вдавати, буцімто насправді все якось інакше, щоб не було потреби йти до Рибалки. Насправді все саме так. Ось чому я таки пішов до Рибалки.

Рибалка, як я вже згадував, ділить з Даніелем Гофманом героїновий ринок в Осло. Ринок не великий, але, з огляду на те, що героїн був базовим товаром, споживачі сплачували справно, ціни були високими, а прибутки зашкалювали. Усе починалося з Російського маршруту — або Північної Путі. На момент, коли Гофман і росіяни цей маршрут розробили, на початку сімдесятих, більша частина героїну надходила з Золотого трикутника через Туреччину і Югославію, так званим Балканським маршрутом. Піне розповідав мені, що він уже тоді працював на Гофмана як сутенер, і, оскільки дев'яносто відсотків повій вживали героїн, більшість з них приймали платню наркотиком так само охоче, як норвезькими кронами. Гофман зметиковав, що, маючи джерело дешевого героїну, він би відповідно підвищив рівень виторгу від сексуальних послуг.

Ідея добути дешевий крам прийшла, як на те, не з півдня, а з півночі. З невеликого і негостинного арктичного острова Свальбард¹, розділеного між Норвегією і Радянським Союзом. Обидві країни — кожна зі

¹ Найімовірніше, мається на увазі Шпіцберген — найбільший з островів Норвезького архіпелагу Свальбард, у вітчизняній географії теж більш відомого під голландською назвою Шпіцберген.

свого боку — розробляли на острові поклади вугілля. Життя на острові тяжке й одноманітне, і Гофману випадало чути від норвезьких шахтарів страшилки про те, як росіяни розганяють нудьгу горілкою, героїном і російською рулеткою. Відтак Гофман поїхав туди, зустрівся з росіянами і повернувся додому з угодою. Опій-сирець перевозили з Афганістану в СРСР, де його переробляли в героїн, а тоді відправляли на північ, в Архангельськ і Мурманськ. Було б неможливо переправити наркотики звідти в Норвегію, зважаючи на те, як суворо комуністи охороняли кордони — надто з країнами блоку НАТО, який своєю чергою пильнував кордон з норвезького боку. Але на Свальбарді, де кордон охороняли здебільшого полярні ведмеді та сорокаградусні морози, контрабандні перевезення не становили такої проблеми.

Людина Гофмана з норвезького боку доправляла вантажі у місто Тромсьо щоденними внутрішніми рейсами, де ніколи не перевіряли багажі в обсязі єдиної валізки, попри те, що всім відомо було: шахтарі ввозять літрами дешеве неоподатковане спиртне. Влада на це дивилась крізь пальці, нібито показуючи, що трударі півночі заслужили на невеличкий бонус. Ясно,

що та ж таки влада стверджувала згодом, що наївно було б думати, буцімто ніхто не знав про перевезення героїну в Осло в таких кількостях залізничним, автомобільним та авіатранспортом. Мовляв, кілька пухких конвертів мали перекочувати в лапи деяких державних посадовців.

Але, за словами Гофмана, нікому не сплачувалось жодної крони хабарів. Просто не було такої потреби. Поліція не мала жодного уявлення про те, що відбувалося. Аж доки на норвезькому боці острова, неподалік Лонг'їра¹, знайшли самотні аеросани.

Рештки людини, не доїдені білими ведмедями, виявились росіянином, а в бензобаку знайшли пластикові контейнери, в яких містилося в цілому чотири кілограми чистого героїну.

Доки поліція і чиновники області роїлися навколо місця події, наче розтривожені бджоли, всі операції було призупинено. В Осло почалась героїнова паніка.

¹ *Longyearbyen* — адміністративний центр Свальбарда, відомий у світі як найпівнічніше поселення з понад тисячею мешканців, з найпівнічнішим аеродромом з регулярними рейсами, а також як місце розташування побудованого під егідою ООН на випадок всесвітньої катастрофи підземного зерносховища.

Але жадібність подібна до весняних талих вод, які, коли їм перекрити шлях в одному місці, легко знаходять нові канали. Рибалка, який поєднував у своїй особі чимало всього, але перш за все був бізнесменом, формулював це так: незадоволений попит вимагає задоволення. Життєрадісний гладун з вусами, як у моржа, міг нагадувати вам святочного гнома, аж доки не склалося б так, що гном перерізав би вам горло рибальським ножем. Упродовж кількох років він займався контрабандою російської горілки, яку радянські риболовні судна доставляли в Баренцове море. Там вантаж передавали на норвезькі риболовні судна, які доправляли його у покинуте рибальське селище, яке належало Рибалці і яке він допровадив до зубожіння і цілковитого спустошення. Там пляшки завантажували в рибні контейнери і везли до столиці у рибних фургонках. У фургонках була також риба. В Осло пляшки складали у підвалі Рибалчиної крамниці, яка не була самим лише прикриттям, але також справжньою рибною крамницею, що належала його родині упродовж трьох поколінь, і хоч ніколи не давала великих прибутків, але й збитковою ніколи не була.

Тож коли росіяни запитали, чи не хотів би він обміркувати конверсію горілчаного бізнесу на героїновий, Рибалка зробив деякі розрахунки, переглянув правові санкції, зважив на ступінь ризику бути упійманим і дав згоду. Відтак, коли Даніель Гофман відновив свої свальбардські обладнання, то несподівано для себе виявив, що має конкурента. І йому це аж ніяк не сподобалось.

Аж тут настала мить, коли в гру вступив я.

На той часу — думаю, я переконливо це змалював, — я вже зробив доволі невдалу кримінальну кар'єру. Я відбув термін за пограбування банку, попрацював помічником сутенера Піне, був звільнений Гофманом з цієї роботи і, власне, шукав, чим би ще більш-менш корисним зайнятись. Гофман зв'язався зі мною тому, що почув з надійних джерел, що то я впорав контрабандиста, тіло якого знайшли у гавані Галдена¹ з ушкодженою здебільшого головою. Дуже професійно виконане замовлене вбивство, заявив Гофман. А я, не

¹ Галден, місто поблизу кордону зі Швецією, відоме, зокрема, тим, що під час штурму його фортеці Фредрікстен загинув блаженної пам'яті шведський король Карл XII.

маючи нічого ліпшого у своєму послужному списку, не став заперечувати.

Першим замовленням був чоловік з Бергена, який спершу працював на Гофмана дилером, але викрав дещо з товару, заперечував це і перейшов на роботу до Рибалки. Вистежити його було нескладно: люди з заходу країни балакають голосніше за решту норвежців, і його бергенський гаркавий «р» розкотисто розлягався над Центральним вокзалом, де він продавав свій товар. Я показав йому свою зброю і тим різко поклав край його гаркавленню. Кажуть, вдруге вбивати легше, і я гадаю, це правда. Я відвів чувака у вантажний порт і там двічі вистрілив йому в голову, наслідуючи стиль галденського інциденту. Зважаючи, що поліція вже мала підозрюваного у галденській справі, слідство було на хибному шляху з першого дня і так ніколи й близько не підступилось до мене. А Гофман отримав підтвердження щодо свого переконання, буцімто я кілер номер один, і дав мені чергове замовлення.

То був молодик, який подзвонив Гофману і заявив, що він волів би радше працювати на нього, ніж на Рибалку. Він хотів зустрітися з Гофманом десь у затишній місцині, щоб спокійно обговорити деталі, — так щоб

Рибалка не довідався. Сказав, буцімто не здатен більше терпіти сморід рибної крамниці. Я гадаю, йому слід було ретельніше попрацювати над своєю легендою. Гофман сказав мені, що, на його думку, Рибалка наказав тому хлопчині ліквідувати його.

Наступного вечора я чекав на нього у верхній частині парку Санкт-Гансхауген¹. Звідти відкривається гарний краєвид. Кажуть, тут колись влаштовували жертвоприношення, і через те місцина роїться привидами. Моя мама казала, що друкарі варили тут друкарську чорну фарбу. А я знаю тільки, що раніше тут палили міське сміття. За прогнозом, того вечора мало бути мінус дванадцять, тож я знав, що ми будемо сам на сам. О дев'ятій на довгій стежці до башти показався якийсь чоловік. Попри холоднечу, доки він дістався верхівки пагорба, лоб йому зросив піт.

— Раненько ти, — сказав я.

— Ти хто? — відповів він запитанням на запитання, витираючи шарфом піт з лоба. — А де Гофман?

Ми обидва одночасно сягнули по свої пістолети, але я його випередив. Я вдарив його в груди і в руку трохи

¹ Парк на Пагорбі Святого Ганса — місце, пов'язане з важливим для норвежців святом, днем літнього сонцестояння.

вище ліктя. Він випустив зброю і впав горілиць. Він лежав на снігу і розгублено блимав очима.

Я приставив пістолет йому до грудей:

— Скільки він тобі платить?

— Д...двадцять тисяч.

— Гадаєш, достатньо, як за вбивство людини?

Він роззявив і знову стулив рота.

— Я в будь-якому разі маю тебе вбити, так що немає сенсу вигадувати якусь кмітливу відповідь.

— У нас четверо дітей, і ми мешкаємо у двокімнатній квартирі, — сказав він.

— Сподіваюсь, він сплатив тобі наперед, — сказав я і вистрілив.

Він застогнав, але так само лежав собі й блимав. Я втупився у два отвори в його куртці на грудях. Тоді рвонув борт одєжини, розхристуючи йому пазуху.

Він був у кольчuzі. Не в бронежилеті, а саме в бісовій кольчuzі, на зразок тих, що вікінги носили. Принаймні, вони вбрані в такі кольчуги на ілюстраціях до «Саги про королів» Сноррі¹, яку я неодноразово перечитував

¹ Імовірно, йдеться про адаптоване для дітей видання творів класика жанру Сноррі Стурлусона (1178—1241), автора, зокрема, саги про короля Улава (Олава, Олафа) Гаральдсона (Харальдсона) Сятого.

у дитинстві, аж доки нарешті в бібліотеці мені відмовились її знову видавати. Залізо. Не дивно, що він упрів, сходячи на пагорб.

— Що це за чортівня?

— Мені її дружина змайструвала, — відповів він. — Для гри в Улава Святого.

Я пробіг пальцями по міцно зчеплених металевих петельках. Скільки тисяч їх могло бути? Двадцять? Сорок?

— Вона не дозволяла мені вийти без кольчуги, — сказав він.

Кольчуга, сплетена для вистави про вбивство святого короля.

Я приставив пістолет йому до чола:

— «Трощи Пса, якого залізо не бере».¹

— Сноррі, — прошепотів він. — Улав Святий завдає удару...

— Правильно, — перервав я його, натискаючи на спусковий гачок.

¹ Згідно зі Сноррі, слова Улава Святого в один з моментів битви при Стиккластадірі. Під «Псом» він має на увазі прізвисько свого суперника Торіра Пса.

В його гаманці було п'ятдесят крон, фотографія дружини й дітей і особове посвідчення з його ім'ям і адресою.

Виконання мною згаданих замовлень становили дві з трьох причин, чому я волів би триматись подалі від Рибалки.

Наступного дня зранку я пішов до його крамниці.

Від рибної крамниці «Ейлертсен & Син» на Юнгсторгет до центрального відділку поліції на Мьолергата, 19, було заледве два кроки. За чутками, коли Рибалка іще продавав контрабандну горілку, поліція значилася серед його найліпших клієнтів.

Скулившись від пронизливого крижаного вітру, я перетнув бруковане море вулиці.

Крамниця щойно відчинилась, але всередині вже було не проштовхнутись.

Рибалка іноді й сам обслуговував відвідувачів, але того ранку його в торговій залі не було. Жінки за шинквасом і далі обслуговували клієнтів, але молодий чоловік — з того, як він зиркнув на мене, я міг сказати що він мав інші обов'язки поза зважуванням та пакуванням риби, — зник за обертовими дверима.

Невдовзі по тому вийшов його бос. Рибалка. Одягнений з голови до ніг у все біле. У фартуху й ковпаку. Він навіть на ногах мав білі сандалі на дерев'яній підшві. Просто якийсь тобі бісів рятувальник з пляжу. Він обминув шинквас і підійшов до мене.

Витер пальці об фартух, що пухирем напинався на його опуклому череві. Тоді кивнув у бік дверей, які досі хилитались туди й сюди на завісах. За кожним помахом обертових дверей я бачив у щілину знайому худорляву постать. Тип, якого називали Кляйном. Я не знаю, чи малось на увазі німецьке значення слова, «малий», чи таки норвезьке значення — «хворий». Якщо тільки то не було його справжнє ім'я. А може, й усі три варіанти. Щоразу, коли обертові двері відкривали щілину, мої очі зустрічали погляд його очей — мертвих, антрацитово-чорних. Я також встиг помітити обріз дробовика, що висів у нього при стегні.

— Тримай руки подалі від своїх кишень, — тихо промовив Рибалка з широкою посмішкою святочного гнома, — і тоді матимеш шанс вийти звідси живим.

Я кивнув.

— Ми, голубе, зайняті продажем риби до Різдва, тому кажи швиденько, що мусиш, і забирайся звідси к бісовій матері.

— Я можу допомогти вам здихатись конкурента.

— Ти?!

— Так, я.

— Я не думав, пацан, що ти зрадник.

Те, що він не називав мене за моїм ім'ям, могло означати, що він просто не знає, як мене звати, або він не бажає виявляти до мене мінімальну повагу, звертаючись на ім'я, або ж не бачить підстав показувати мені, чи багато він про мене знає — і чи взагалі що-небудь знає. Я більше схилився до третього.

— Ми не можемо поговорити у підсобці? — запитав я.

— Тут нічим не гірше, ніхто нас не підслухає.

— Я застрелив Гофманового сина.

Рибалка примружив одне око, не припиняючи пильно дивитись на мене іншим. Тривалий час. Покупці вигукували «Щасливого Різдва!» і, виходячи на вулицю, впускали подуви холодного повітря в теплу, насичену паром крамницю.

— Ходімо в підсобку, — сказав Рибалка.

Три особи на рахунку. Треба бути по-справжньому холоднокровним, як морожена риба, щоб вести перемовини з експедитором, який відправив на той світ трьох твоїх людей. Мені залишалося тільки сподіватись, що моя пропозиція була достатньо спокусливою і що Рибалка був саме таким холодним і прагматичним, яким я собі його уявляв. Де там він, в біса, не знав мого імені!

Я сів до заяложеного дерев'яного столу. На підлозі стояли масивні полістиролові ящики, повні льодом, замороженою рибою і — якщо Гофман був правий щодо логістики — героїном. Температура у приміщенні була щонайвище п'ять або шість градусів. Кляйн не сідав, і, доки я говорив, він наче й не зосереджувався на своєму потворному дробовику, але ствол його тримав увесь час націленим тільки на мене. Я переповів останні події — без брехні, але й не заглиблюючись у непотрібні деталі.

Коли я закінчив, Рибалка знову вирячився на мене своїм бісовим циклоповим оком.

— То ти завалив його сина замість його жінки?

— Я не знав, що то був його син.

— Кляйне, що скажеш?

Кляйн стенув плечима.

— В газетах пишуть, вчора у Віндерені застрелили якогось.

— Так, я теж бачив заголовки. Можливо, Гофман і оцей його експедитор скористалися з того, що пишуть газети, і склали таку побрехеньку, щоб знати напевне, що ми її проковтнемо.

— Зателефонуйте в поліцію і запитайте ім'я вбитого, — сказав я.

— Ми зателефонуємо, — сказав Рибалка, — після того як ти поясниш, навіщо пожалів дружину Гофмана, а тепер її переховуєш.

— Це обходить лише мене, — сказав я.

— Якщо ти плануєш вийти звідси живим, раджу не викобенюватись, а казати все як на духу.

— Гофман бив її, — сказав я.

— Котрий з двох?

— Обидва, — збрехав я.

— Що з того? Коли хтось дужчий дає прочуханку, це ще не означає, що хтось слабший на неї не заслуговує.

— Надто ж така шльондра, як та, — докинув Кляйн.

— Ой-йой! — зареготав Рибалка. — Кляйне, подивись на його очі. Він би ладен убити тебе! Я думаю, пацанчик просто закоханий.

— То й гаразд, — відказав Кляйн. — Я теж би охоче його вбив. То він завалив Мао.

Я не мав жодного уявлення, хто з трьох людей Рибалки був Мао. Але у водійських правах хлопчини із Санкт-Гансхаугена значилось: «Мауріц», отже, ймовірно, то був він.

— Різдяна риба чекає, — поквапив я їх. — Яке твоє рішення?

Рибалка потягнув кінець свого моржового вуса. Я подумав: чи вдавалось йому коли-небудь хоч на якийсь час змити з себе запах риби? Тоді він підвівся.

— «What loneliness is more lonely than distrust?»¹ Ти знаєш, голубе, що це означає?

Я заперечно похитав головою.

— Ні. Так сказав той хлопець з Бергена, коли перейшов до нас. Мовляв, ти такий недотепа, що Гофман

¹ «Яка самотність є самотнішою за недовіру?» (Англ.)

не міг тебе задіяти як дилера. Він казав, ти не здатен скласти два і два.

Кляйн розреготався. Я промовчав.

— Це з Т.С. Еліота, хлопці, — зітхнув Рибалка.¹ — Самотність підозріливої людини. Повірте мені, всім лідерам випадає рано чи пізно спізнати такого роду самотність. І чимало жонатих чоловіків хоч раз у житті зазнають цього страждання. А от більшість батьків спромагаються його уникнути. Що ж до Гофмана, він куштував усі три різновиди. Його зрадили його експедитор, його дружина і його син. Я близький до того, щоб йому поспівчувати.

Рибалка підійшов до обертових дверей. Крізь кругле віконце в дверях подивився у торговельну залу.

— То чого ти потребуєш?

— Двох з твоїх найліпших людей.

— Тебе послухати, голубе, у нас тут ціле військо.

¹ Намагаючись показати свою «освіченість», Рибалка припускається поширеної серед псевдоерудитів помилки, приписуючи американському поетові Томасу Стернзу Еліоту крилату фразу з шедевального роману «Мідлмарч» англійської письменниці Джорж Еліот (див. кн. V — остання фраза в розд. XLIV: «Він піддавав сумніву її почуття; а яка самотність є самотнішою за недовіру?»).

— Гофман готується відбити атаку.

— Он як? А йому не здається зараз, що це він полює на тебе?

— Він мене знає.

Рибалка, здавалось, намагався видерти геть свого вуса.

— Ти можеш взяти Кляйна і Данця.

— А як щодо Данця і...

— Кляйна і Данця.

Я кивнув.

Рибалка вивів мене у торговельну залу. Я підійшов до вхідних дверей і витер запотіле з внутрішнього боку скло.

В Оперному пасажі¹ бовваніла якась чоловіча постать. Коли я заходив у крамницю, цього типа в пасажі не було. Людина могла стояти там, у снігу, з сотні можливих причин.

— У тебе є номер телефону, за яким?

— Ні, — сказав я квапливо. — Я дам знати, коли вони мені знадобляться. Тут є чорний хід?

¹ Цікаво, що на розі проходу з Юнгсторгет до Народного театру (колишня Опера) в Осло справді розташована рибна крамниця...

Ідучи додому вузькими вуличками, я розмірковував про те, що гендель склався не так уже й погано. Я отримав команду з двох бійців, я досі був живий і я дізнався дещо нове. Що Т.С. Еліот написав отой рядок про самотність. А я завжди гадав, що то була жінка — як її на ім'я? Джордж Еліот¹? «Hurt, he will never be hurt — he's made to hurt other people».² Не так, щоб я вірив поетам. Принаймні, не більше, ніж я вірю у привидів.

¹ *Джордж Еліот* — літературний псевдонім Мері Енн Еванс (1819—1880).

² «Поранитись? Він ніколи не пораниться — він створений, щоб ранити інших людей» — Цитата з іншого роману Джордж Еліот, «Сайлес Марнер» — розд. 8, де Годфрі Кас, у розмові з Брайс, так висловлюється щодо свого брата.

Розділ 10

Коріна приготувала просту страву з продуктів, які я купив.

— Смачно, — сказав я доївши, витер рот і підлив воду в наші склянки.

— Як ти дійшов до цього? — запитала вона.

— «Дійшов»? Що ти маєш на увазі?

— Я маю на увазі... навіщо ти цим займаєшся? Чому ти не робиш те, наприклад, що робив твій батько? Я припускаю, що він же не...

— Він помер, — сказав я, перехиливши за одним духом склянку води. Їжа була трохи пересолена.

— Ох. Мені дуже прикро, Улаве.

— Дарма. Нікому більше не прикро.

— Ти кумедний, — засміялась Коріна.

Вона була першою людиною за всі часи, хто сказав таке про мене.

— Коли так, постав що-небудь.

Я поставив платівку Джима Рівза.

— У тебе старомодний смак, — сказала вона.

— У мене небагато платівок.

— І, я гадаю, ти не танцюєш?

Я заперечно похитав головою.

— І у тебе немає пива в холодильнику?

— Ти хочеш пива?

Вона глянула на мене з кокетливою усмішкою, ніби я знову сказав щось кумедне.

— Улаве, влаштуйтесь на дивані?

Доки я варив каву, вона прибрала зі столу. Все це доволі затишно, подумав я. Відтак, ми всілись на дивані. Джим Рівз співав, що він кохає тебе, бо ти його розумієш¹. Упродовж дня погода дещо пом'якшилась, за вікном повільно пливли великі віхті лапатоного снігу.

Я дивився на неї. Якась частина мого ества була така напружена, що я ладен був пересісти на стілець. Інша частина мене жадала обхопити її вузьку талію, притягти

¹ «I love you because you understand, dear...». — Джим Рівз відкривав цією піснею свій концерт в Осло у квітні 1964 р.

до себе. Поцілувати її червоні губи. Гладити її блискуче волосся. Стиснути її в обіймах... сильніше... так сильно, щоб вийшло повітря з легенів, щоб почути, як вона рефлексивно вдихає з сопінням, відчути, як здавлюються, притискаючись до мене, її перса і животик. Мені злегка паморочилось в голові.

Тоді голка програвача ковзнула до середини платівки, звукознімач піднявся і повернувся назад, а вінілова платівка, дедалі повільніше обертаючись, зрештою зупинилась.

Я ковтнув. Мені кортіло піднести руку і покласти її на оголену шкіру між плечем і шиєю. Але мене трусило. Не саму лише руку, а мене всього, наче у мене якась лихоманка.

— Улаве, ти... — прихилилась до мене Коріна.

Я не міг визначити, чи ті запаморочливі пахощі були в основному від парфумів, чи то в основному був її власний запах. Я змушений був розтулити рота, щоб вдихнути більше повітря. Вона взяла книжку з журнального столика переді мною.

— Ти не міг би трохи почитати мені вголос? Що-небудь про кохання...

— Я б... охоче... — почав я.

— То почитай, — сказала вона, підібгавши ноги і зручніше вмоцнюючись на дивані, й поклала руку мені на плече. — Я люблю кохання.

— ...але я не можу.

— Звісно ж, ти можеш! — засміялась вона, кладучи розгорнуту книжку мені на коліна. — Не соромся, Улаве, читай! Тут тільки я з тобою...

— У мене дизлексія.

Моя різка заява ошелешила її, і вона вражено закліпала очима, наче я дав їй ляпаса. Чорт, я навіть сам сторопів.

— Вибач, Улаве, але... ти ж казав... мені вдалось...

Вона замовкла, і запала тиша. Я пошкодував, що платівка більше не грає. Я заплющив очі.

— Я читаю, — сказав я.

— Читаєш?

— Так.

— Але як ти читаєш, якщо ти не можеш... не бачиш слів?

— Я їх бачу. Але іноді я бачу їх неправильно. І тоді я маю подивитись на них знову.

Я розплющив очі. Її рука досі лежала на моєму плечі.

— А звідки... як ти знаєш, що бачиш їх неправильно?

— Головним чином тому, що літери не утворюють слова, які мали б який-небудь сенс. Але часом я просто бачу геть інше слово і не усвідомлюю своєї помилки, аж поки зрозумію це набагато пізніше. Іноді історія, яка утворюється в моїй голові, цілковито відмінна. Таким чином, я кінець кінцем начебто отримую дві історії за ціною однієї.

Вона розсміялася. Голосним іскристим сміхом. Її очі мерехтіли у напівтемряві. Я теж засміявся. Не вперше я зізнався комусь, що у мене дизлексія. Але вперше ця особа стала розпитувати мене далі. І вперше я намагався пояснити це комусь, хто не був моєю мамою або вчителькою. Її рука зісковзнула з мого плеча. Якимось непомітно. Я чекав на це. Вона вислизає і віддаляється від мене. Але, натомість, її долоня ковзнула в мою. І стиснула її.

— Ти *справді* кумедний, Улаве. І добрий.

Сніг почав налипати на нижню частину віконного скла. Сніжинки чіплялися одна до одної. Як ланки в кольчuzі.

— То перекажи мені своїми словами, — попросила вона. — Перекажи мені історію кохання з цієї книжки.

— Гарзд, — сказав я і подивився на книжку в себе на колінах.

Вона була розгорнута на сторінці, де Жан Вальжан намагається допомогти нещасній, приреченій розпусниці. Я передумав. І переповів їй, натомість, про Козетту і Маріуса. І про Епонін, юну дівчину, виховану в злочинному світі і безнадійно закохану в Маріуса, яка, зрештою, жертвує своїм життям заради кохання. І про кохання інших персонажів. Я переповів історію знову — цього разу, не випускаючи жодних подробиць.

— Ох, як чудово!.. — вигукнула Коріна, коли я закінчив.

— Так, сказав я. — Епоніна це...

— ...що Козетта і Маріус, врешті-решт, залишились разом.

Я кивнув.

Коріна стиснула мою долоню. Вона не відпускала її весь цей час.

— Розкажи мені про Рибалку.

— Він бізнесмен, — знизав я плечима.

— Даніель каже: він убивця.

— Це теж є.

— Що станеться, коли Даніель помре?

— Тоді тобі не буде кого боятися. Рибалка не бажає тобі зла.

— Я маю на увазі, чи означає це, що Рибалка заволодіє всім наркобізнесом?

— Гадаю, так, — він не має інших конкурентів. Якщо тільки ти не думаєш, що?..

Я силувано всміхнувся до неї. Вона голосно розсміялась і грайливо штовхнула мене в плече. Хто б міг подумати, що в глибині душі я такий успішний комік?

— Чому б нам просто не втекти? — запитала вона. — Ми з тобою гарно ладнаємо, ти і я. Я могла б куховарити, а ти міг би...

Друга частина пропозиції залишилась висіти в повітрі, як недобудований міст.

— Я був би щасливий втекти з тобою, Коріно, але я не маю ні шеляга за душею.

— Ні? Даніель завжди казав, що гарно платить своїм людям. Відданість, казав він, треба купувати.

— Я все витратив.

— На що? — кивнула вона повз мене, маючи на увазі, що ні квартира, ні те, що в ній, не могло коштувати аж надто багато.

Я знову знизав плечима.

— Вдова залишилася з чотирма дітьми. І саме я зробив її вдовою. Тож я... У мене стався момент слабкості, і я поклав у конверт ту суму, яку її чоловікові обіцяли за те, щоб декого впорати. І виявилось, то було все, що я мав. Я не знав, що Рибалка так добре платить.

Вона зміряла мене скептичним поглядом. Я не думаю, що то був один із дарвінівських шести універсальних виразів обличчя, але я знав, що вона мала на увазі.

— Ти... ти віддав усі свої гроші вдові чоловіка, який намірявся когось *убити*?

Я вже й без того второпав, наскільки безглуздо я діяв, віддаючи гроші чужій вдові, хоча таки залишив собі дещо від неї. Та коли Коріна так висловилась, мій вчинок став видаватись геть ідіотським.

— То кого ж він намірявся вбити?

— Не пам'ятаю, — сказав я.

Вона подивилася на мене.

— Улаве, знаєш, що?

Я не знав, що.

Вона поклала руку мені на щоку.

— Ти справді абсолютно винятковий.

Її погляд блукав моїм обличчям, вивчаючи його сантиметр по сантиметру, поглинаючи його. Я знаю, що це така мить, коли люди начебто здатні читати думки одне одного, розуміти одне одного без слів. Можливо, це правда. Це може пояснюватись моєю дизлексією. Моя мама казала, що я схильний впадати в надмірний песимізм. Можливо, це теж правда. У будь-якому разі, я був приємно здивований, коли Коріна Гофман пригорнулася до мене і поцілувала.

Ми займались коханням. Я вживаю цей романтичний, цнотливий евфемізм замість більш прямого, більш технічного вислову не з делікатності, тому що він точніше змальовує те, що між нами відбулось. Її губи були поряд з моїм вухом, її дихання збуджувало мене. Я тримав її дуже тендітно, як одну з тих висушених квіточок, що іноді знаходив між сторінок бібліотечної книжки — таких ніжних і крихких, що вони розсипалися під моїми пальцями, варто було їх торкнутися. Я боявся, що вона зникне. Час від часу я зводився на руках, щоб переконатися, що вона справді зі мною, що це не ілюзія, не сон. Я погладжував її легко, обережно, як пір'їнку, щоб не втомити її. Я завмер на мить, перш ніж увійти в неї. Вона подивилася на мене з подивом —

вона не могла знати, що я чекаю правильну мить. А тоді вона настала, та мить, момент злиття, щось, що могло б уявлятися тривіальним, як на колишнього сутенера, але насправді настільки переповнило почуттям, що мені перехопило горло. Вона застогнала низько і протяжно, коли я занурювався неймовірно повільно і ніжно, шепочучи їй на вушко якісь лагідні нісенітниці. Я помічав її нетерпіння, але я хотів, щоб це сталося саме так, щоб це сталось по-особливому. Тому я взяв її в розміреному темпі, жорстко зберігаючи самоконтроль. Але її стегна почали ходити піді мною, як швидкі морські хвилі, а її біла шкіра мерехтіла в темряві. Мені здавалося, я тримаю в обіймах місячне сяйво. Так само м'яке. Так само неймовірне.

— Залишайся зі мною, коханий, — пристрасно видихала вона мені на вухо. — Залишайся зі мною, мій коханий, коханий Улаве.

Я кури́в. Вона спала. Снігопад припинився. Вітер, що грав жалобні мелодії у водостічних ринвах, склав свої інструменти. Єдиним звуком, що лунав зараз у кімнаті, було її дихання. Я слухав і слухав. Нічого.

Все було саме так, як мені мріялось. І не вірилося, що так може бути. Я втомився, і мені слід було поспа-

ти. Але я був такий щасливий, що не хотів спати. Бо коли я засинаю, цей світ — цей світ, про який я ніколи досі особливо не дбав, — він на якийсь час припиняв існувати. А за Г'юмом¹, той факт, що досі я прокидався щоранку в тому самому тілі і в тому самому світі, де все відбулося, — це ще не гарантія, що так само знову трапиться завтра вранці. Вперше у своєму житті я відчував, що, заплющивши очі, відчуватиму щастя.

Отож я й далі прислухався. Чатував над тим, що я мав. Не було жодних звуків, яких не мало б там бути. Але я однаково прислухався.

¹ Девід Г'юм (David Hume) — шотландський історик, філософ, економіст, дипломат і есеїст XVIII ст. відомий своїм радикальним скептицизмом і емпіризмом.

Розділ 11

Моя мати була слабкою людиною. Тому вона змушена була миритися з таким, чого не змогла б витерпіти навіть найсильніша особа.

Наприклад, вона ніколи не могла сказати «ні» моєму виродкові-батьку. А це означало, що вона мала терпіти більші побиття, ніж іншій вистачило б на засудження кривдника до тюремного терміну за побутове насильство і сексуальні зловживання. Він особливо любляв душити її за горло. Я ніколи не забуду маминого розпачливого ревіння у спальні щоразу, коли мій батько відпускав її, даючи віддихатись настільки, щоб він міг знову і знову її душити. Вона була занадто слабка, щоб сказати «ні» спиртному, й отрути, яку вона споживала, було б достатньо, щоб звалити вола чи слона, хоча сама вона була тільки маленькою жіночкою. І вона була за-

надто слабка, щоб відмовляти в чомусь мені: вона давала мені все, чого я бажав, навіть коли насправді вона сама потребувала того, що віддавала мені.

Всі завжди твердили, що я викапана мати.

Тільки коли я востаннє подивився в очі свого батька, я зрозумів, що маю всередині себе також і його. Як вірус, як хворобу крові. Зазвичай він приходив до нас тільки тоді, коли потребував грошей. І, як правило, він отримував усе, що ми мали. Але він також знав, що для підтримання страху — попри те, що він завжди отримував свою данину, — він має наочно демонструвати, що станеться того дня, коли ми посміємо не сплатити. Моя мати пояснювала синці під оком чи розквашені губи падінням на сходах, необережним поводженням з дверима чи слизькою підлогою у ванній кімнаті. І що більше вона почала зазирати у пляшку, то частіше стала справді падати і наштовхуватись на двері і мури.

Мій батько казав, що я навчаюсь на ідіота. Я підозрюю, він міг мати ті самі, що я, проблеми з читанням і письмом, з тією різницею, що він здався. Якщо він покинув школу за першої ж можливості і навряд чи прочитав по тому бодай якусь газету, я, хоч як це дивно, по-справжньому любив школу. Крім математики.

Я не часто розтуляв рота, і більшість людей, імовірно, думали, що я дурний. Але вчителька норвезької мови, яка перевіряла мої твори, сказала, що я маю якийсь хист — попри всі мої орфографічні помилки, маю щось таке, чого інші не мають. І для мене цього було більш ніж достатньо. Однак мій батько питав, навіщо, я гадаю, мені усе оте читання. Чи я не думаю, що чимось кращий за нього і решту сім'ї. Вони, мовляв, усі чудово давали собі раду, чесно виконували свою роботу. Вони ніколи не викобенювалися, не вдавали з себе велике цабе, вдаючись до вчених слів і пускаючись у красиві промови. Коли мені було шістнадцять, я запитав, чому ж він сам не спробує знайти якусь чесну роботу. Він віддухопелів мене так, що на мені живого місця не було. Сказав, що він виховує дитину і цієї роботи для нього наразі вистачає.

Коли мені було дев'ятнадцять років, він знову навідався якогось вечора. Того дня його саме випустили з Ботсенської в'язниці, де він відбув рік за вбивство людини. Свідків не було, тому суд прийняв версію захисника, що травми мозку чоловік міг дістати, коли намагався відбиватись і послизнувся на кризі.

Батько відзначив, що я добряче виріс за цей час. Весело ляснув мене по спині.

— Мати сказала, що ти працюєш на складі, це правда? Схоже, нарешті, таки взявся за розум?

Я не відповів, не сказав, що я працюю неповний робочий день і так само відвідую коледж; що заощаджую гроші, щоб винайняти невеличку квартиру, коли піду в університет, після служби в армії наступного року.

Він сказав: це добре, що я маю роботу, бо тепер маю викласти грошики.

Я запитав, з якого дива.

Як це, «з якого»? Він мій батько, жертва несправедливої юстиції, і йому потрібна допомога родини, щоб якось тепер звестись на ноги.

Я відмовився платити.

Він дивився на мене і не йняв віри своїм очам. Я бачив, що він зважує, чи вдарити мене. Він оцінював мене. Його синок виріс.

Потім він коротко реготнув. І сказав, якщо я не віддам йому свої жалюгідні заощадження, він уб'є мою мати. І влаштує так, щоб скидалось на нещасний випадок. Що я на таке скажу?

Я не відповів.

Він сказав, я маю шістдесят секунд.

Я сказав, що гроші в банку і треба чекати, доки банк відкриється завтра вранці.

Він схилив голову на один бік, нібито намагаючись визначити, чи я брешу.

Я сказав, що нікуди не втечу і що він може лягти на моєму ліжку, а я спатиму в маминій кімнаті.

— То ти там теж моє місце зайняв, — посміхнувся він. — Ти що, не знаєш, що це протизаконно? Чи в твоїх книжках про таке не пишуть?

Того вечора мама з татом допили все спиртне, що вона мала. Тоді пішли в її кімнату. Я лежав на дивані, напхавши вуха туалетним папером. Але це не допомогло — я однаково чув її виття. Тоді двері ляснули, і я почув, що він іде в мою кімнату.

Я дочекався другої години ночі і встав. Пішов у туалет і взяв там щітку для унітазу. Тоді спустився у підвал і відімкнув нашу комірчину. Коли мені виповнилось тринадцять, мама подарувала мені пару лиж. Господь знає, в чому вона змушена була собі відмовити, щоб сплатити за ті лижі. Але на цей час я вже виріс — лижі були на мене замалі. Я стягнув кільце-гарду з однієї

з лижних палиць і пішов назад, нагору. Тихенько увійшов у свою кімнату. Батько лежав горілиць і хропів. Я став над ним так, що вузьке ліжко опинилось у мене між ногами, приставив вістря лижної палиці йому до черева. Я не хотів ризикувати, прохромлюючи йому груди, бо вістря може нашттовхнутись на грудину або на одне з ребер. Я просунув одну руку через ремінець на руків'ї палиці, іншу поклав на верхівку палиці і перевіряв, щоб вона стояла під правильним кутом — так, щоб не зігнулась чи не тріснула бамбукова основа. Я зачекав. Не знаю, навіщо. В усякому разі не тому, що був наляканий. Бо я не був. Його дихання робилося дедалі неспокійнішим, невдовзі він повернувся б на бік. Тому я стрибнув, згинаючи коліна, — як лижник з трампліна. І приземлився всією вагою свого тіла. Його шкіра виявила деякий опір, але щойно утворився отвір, бамбукова тростина вгрузла глибоко в черево. Металеve вістря втягло за собою в черево частину його футболки і вштрикнулось у матрац.

Його очі були чорними від шоку, коли він витріщився на мене. Я швидко сів йому на груди, заблокувавши його руки своїми коліньми. Він роззявив рота, щоб закричати. Я прицілився і встромив йому в рота унітазну щітку.

Він клекотав і пручався, але не міг вивільнитись. Звісна річ, я ж неабияк виріс.

Я сидів, спираючись попереком на бамбукову жердину, а батькове тіло борсалось піді мною. І я подумав, що я зараз на ньому верхи. Тепер мій батько був моєю сукою.

Я не знаю, скільки часу я сидів на ньому, доки він припинив сіпатись і його тіло зробилось настільки млявим, що я ризикнув витягти йому з рота унітазну щітку.

— Чортів придурок, — простогнав він із заплющеними очима. — Людині перерізають горло ножем, а не...

— Це було б занадто швидко, — відказав я.

Він засміявся і закашлявся. Бульбашки крові в кутиках рота.

— Ти диви! Оце вже мій синок...

То були його останні слова. І таким чином, останнє слово таки залишилось за ним. Тому що я зрозумів, що він таки був правий, сволота. Я був його сином. І неправда, буцімто я не знав, навіщо чекав оті додаткові кілька секунд, перш, ніж встромити в нього жердину. Я зробив це, щоб подовжити магічну мить, коли я, і тільки я, мав цілковиту владу над життям і смертю.

То був вірус у мене в крові. Його вірус.

Я відтяг труп у підвал і загорнув його в старий, згнилий брезентовий намет. Його мама свого часу теж купила для мене. Вона вбила собі в голову, що ми, її маленька сім'я, ходитимемо в походи. Пектимемо свіжовиловлену форель на березі озера, де ніколи не заходить сонце. Я сподіваюся, вона кінець кінцем дісталась туди, зі своєю чаркою.

Минуло більше тижня, перш ніж поліція навідалася, щоб спитати, чи ми не бачили мого батька, відколи він звільнився з в'язниці. Ми відповіли: ні. Вони вибачились і сказали, що зобов'язані були поцікавитись. Подякували нам і пішли геть. Здавалося, вона не надто непокоїлась. На той час я вже винайняв фургон і вивіз матрац та постільну білизну на звалище для спалення. А того вечора я заїхав далеко у глиб Нїттедаля,¹ до озера, де сонце ніколи не заходить, але там, де я ще тривалий час не ловитиму форель...

Я сидів на березі, блукаючи поглядом по іскристій поверхні і думаючи, що ось воно, те, що ми залишаємо

¹ Нїттедаль, буквально «долина Нїтельви», розкинувся по обидва боки від цієї річки і, хоча формально є повітом у фюльке Акерсхус, фактично служить північно-східним передмістям Осло.

по собі, — кілька брижів на воді, що за мить зникають без вороття. Неначе їх там ніколи й не було. І наче нас самих ніколи не було.

Я вперше тоді упорав людину.

А за кілька тижнів я отримав листа з університету: «Ми раді підтвердити, що вас зачислено на... » з датою і часом реєстрації. Я повільно розірвав той лист на клаптики.

Розділ 12

Я прокинувся від поцілунку.

Перш ніж я зрозумів, що то був поцілунок, на якусь мить мене охопила чиста і банальна паніка.

Тоді я пригадав усе, як було, і паніку замінило щось тепле і м'яке, що, за браком точнішого слова, я змушений назвати тільки щастям.

Вона лежала щокою на моїх грудях, а я дивився на неї зверху вниз — як її волосся хвилями спадає через моє тіло.

— Улаве?

— Що?

— А ми не можемо просто завжди залишатися тут?

Я не міг вигадати, чого б мені хотілось більше за це. Я притягнув її ближче до себе. Тримав її в обіймах. Лічив секунди. То були наші з нею спільні секунди, секунди,

які ніхто не міг забрати у нас, секунди, які ми споживали там і тоді. Але — як я вже сказав — я не здатен рахувати до великого числа. Я торкнув губами її волосся.

— Він тут знайде нас, Коріно.

— То поїдьмо куди-небудь далеко.

— Спершу ми маємо поразуватися з ним. Якщо не хочемо згаяти решту свого життя озираючись.

Вона провела пальцем уздовж мого носа і підборіддя, наче там був шов посередині.

— Ти маєш рацію. Але потім ми зможемо виїхати?

— Так.

— Обіцяєш?

— Авжеж.

— Куди?

— Куди захочеш.

Вона провела пальцем по моїй шиї, вдовж горла і між ключицями.

— В такому разі, я хочу поїхати в Париж.

— Париж то й Париж. А чому?

— Тому що Козетта і Маріус були там разом.

Я засміявся, крутнувшись з розмаху, скинув ноги на підлогу і, сівши, поцілував її в чоло.

— Не вставай, — сказала вона.

Тож я й не став підводитись.

О десятій ранку я читав газету і пив каву, сидячи за кухонним столом. Коріна спала.

Тривав рекордний холод. Але вчорашня м'якша погода зробила шляхи подібними до скла. Автомобіль викотився на хибний бік Трондгеймського шосе. Трейлер. Сім'я з трьох осіб на путі на північ, де вони мали відзначати Різдво. І поліція досі не мала жодних зачіпок у справі про вбивство у Віндерені.

Об одинадцятій ранку я стояв у крамниці скляних виробів. Заклад був повний людей, що вибирали подарунки до Різдва. Я стовбичив коло вікна, вдаючи, буцімто зацікавився обіднім сервізом, а сам стежив за будинком по той бік вулиці. Офіс Гофмана. Перед входом стояли двоє типів. Піне і якийсь чувак, якого я раніше не бачив. Новий персонаж тупав ногою, а дим від його цигарки плинув просто в обличчя Піне, який варнякав щось, що того іншого типа, здається, не дуже цікавило. Новачок був у величезній ведмежій шапці і шубі й при цьому стояв зсутулений, втягнувши голову в плечі, тим часом як Піне мав цілком розслаблений вигляд у своїй

куртці кольору собачого лайна і в своєму клоунському капелюсі. Сутенери звичні до стояння на свіжому повітрі. Новий тип насунув шапку глибше собі на вуха. Але я думаю, він рятувався не так від морозу, як від словесного проносу Піне. Той витягнув цигарку з-поза вуха і показував її новому напарникові. Ймовірно, він розповідав стару історію про те, як у нього та цигарка за вухом від того самого дня, коли він кинув курити. Це, мовляв, його спосіб показати куреву, хто в домі хазяїн. А я гадаю, він просто хотів, щоб люди питали його, навіщо у нього сигарета за вухом, щоб він тоді міг морочити їм голову своїми балачками.

На новачку було забагато одягу, щоб я здатен був визначити, чи має він пістолет, а от у Піне кишеню куртки з одного боку щось відтягувало. Реально важкий гаманець або ж таки пукавка. Щось істотно важче за потворний ніж, з яким він зазвичай розгулював. Імовірно, той самий ніж, за допомогою якого він змушував працювати Марію. Показував, що він заподіє цим ножем їй самій чи її бойфренду, якщо вона не відсмокче і не відтрахає гроші, які її дружок заборгував. Я бачив страх у широко розплющених Маріїних

очах, спрямованих на рот Піне, коли вона відчайдушно намагалась прочитати по губах сутенера, чого він від неї хоче. А він теревенив без угаву, точнісінько, як оце тепер. Але новий тип не зважав на балаканину сутенера, а, знай, похмуро дивився вздовж вулиці з-під своєї ведмежої шапки. Спокійний, зосереджений. Напевне, його спеціально найняли. Може, навіть з-за кордону. Він скидався на професіонала.

Я вийшов з крамниці через двері, що виходили на іншу вулицю. Пройшов до телефонної будки на Торґата. Звірився з газетною сторінкою, що була у мене з собою. Намалював сердечко на запітнілому склі телефонної будки, доки чекав на відповідь на тому кінці.

— Норвезька Церква, прихід Ріс.¹

— Вибачте, що турбую, але у мене тут вінок, що я хотів би доставити на похорон Гофмана післязавтра.

— Організатори можуть подбати про...

¹ За примхою історії, згадуваний уже район Осло Вестре Акер, частиною якого є Віндерен, не співпадає з приходом Вестре Акер Норвезької (Лютеранської) церкви, розташованим далі на схід, а належить приходу Ріс з його імпазантним, зведеним на початку 1930-х храмом з дзвіницею, високохудожньо розписаним олтарем і майстерно виконаними вітражами.

— Заковика в тому, що я мешкаю за містом, а завтра ввечері їхатиму машиною через Осло, але о пізній годині. Я думав завести вінок просто до церкви.

— З нашого персоналу ніхто не...

— Але я так гадав, що ви отримаєте труну саме завтра ввечері?

— Це відповідало б заведеному порядку речей... так.

Я чекав, але подальших коментарів не було.

— Може б, ви уточнили для мене?

Почулося приглушене зітхання.

— Хвилинку...

Далі шурхіт паперу.

— Так, усе правильно.

— Тоді я передзвону до церкви завтра ввечері. Я впевнений, що сім'я захоче побачити його востаннє, тож я буду в змозі також висловити їм своє співчуття. Вони, ймовірно, узгодили з вами час відвідання крипти¹. Я міг би зателефонувати сім'ї загиблого безпосередньо, але не хочу турбувати їх...

¹ *Крипта* — в західноєвропейській традиції, підземна каплиця (частіше під вівтарною частиною храму).

Я зачекав, прислухаючись до тиші на тому кінці.
Я прочистив горло:

— ...у таку трагічну для них мить, та ще й так близько до Різдва.

— Я бачу, вони зробили заявку на відвідування крипти завтра між восьмою і дев'ятою вечора.

— Дякую, — сказав я. — Але в такому разі я боюся, що не встигну. Ви, може, навіть не переказуйте їм, що я думав приїхати особисто. Нехай я тоді пошукаю інший спосіб доставити їм вінок.

— Як бажаєте.

— Дякую за вашу допомогу.

Я пішов у бік Юнгсторґет. Сьогодні в Опера-пасажі ніхто не стояв. Якщо той чоловік напередодні був людиною Гофмана, він побачив те, що хотів побачити.

Молодик не пустив мене за прилавок. Сказав, що у Рибалки зараз якась зустріч. Я бачив тіні, що рухалися за склом в обертових дверях. Тоді одна з тіней підвелась і вийшла через задні двері так само, як я зробив напередодні.

— Ти можеш пройти, — сказав молодик.

— Вибачай, — сказав Рибалка. — Людей хвилює не тільки риба до Різдва.

Мабуть, я наморщив ніс від сильного запаху, бо він враз розсміявся.

— Що, голубе, не подобається тобі, як скат пахне? — кивнув він у бік частково вже філетованої риби на робочому столі позаду нас. — Знаєш, доставка наркоти в одній вантажівці з вантажем скату спрацьовує бездоганно. У спеціально навчених собак не залишається жодного шансу винюхати. До речі, на відміну від багатьох людей, я люблю робити рибні тюфтельки зі ската. Покуштуй.

Він кивнув у бік миски на тахльованому дерев'яному столі між нами. Світло-сірого кольору рибні тюфтельки плавали в каламутній рідині.

— То як посуваються справи з тим аспектом бізнесу? — запитав я, вдаючи, нібито не почув його запрошення похачуватись.

— З попитом усе гаразд, але росіяни стають жадібними. З ними простіше буде домовитись, коли вони більше не зможуть нацьковувати нас із Гофманом один на одного.

— Гофман знає, що ми з тобою мали цю розмову.

— Він не дурний.

— Ні. Саме тому він дбає цими днями про свою охорону. Ми не можемо просто піти і прибрати його. Нам знадобиться трохи уяви.

— Це твоя проблема, — сказав Рибалка.

— Нам треба проникнути всередину.

— Так само твоя проблема.

— Сьогодні в газетах написали про смерть Гофмана-молодшого. Похорон післязавтра.

— То що?

— Ось де ми можемо упорати Гофмана.

— Похорон? Занадто людно, — покачав головою Рибалка. — У хитавицю і швартуватись важче, а відчалювати й геть безглуздо.

— Не на похороні. Напередодні увечері. У крипті.

— Поясни.

Я пояснив. Він похитав головою. Я став пояснювати детальніше. Він іще завзятіше захитав головою. Я підніс руку і загомонів натхненно. Він так само трусив головою, але тепер іще й посміхався.

— Нехай тобі грець! Як ти до такого додумався?

— Одну знайому людину ховали у тій самій церкві. І тоді все відбувалося саме так.

— Ти сам знаєш, я мав би тобі відмовити.

— Але ти даси згоду.

— А якщо ні?

— Мені знадобляться гроші на три труни, — сказав я. — Похоронне бюро «Дзвони» має готові домовини на продаж. Але тобі, напевне, відомо, що...

Рибалка глянув на мене занепокоєно. Витер свої пальці об фартух. Посмикав себе за вуса. Знову витер пальці об фартух.

— З'їж рибну тюфтельку, а я подивлюся, що у мене є в касі.

Я сидів і дивився на рибні тюфтельки, що плавали в рідині, яка видалась би мені спермою, коли б я був достатньо наївним. Утім, поміркувавши, я дійшов висновку, що я таки достатньо наївний.

Дорогою додому я проминав Маріїну бакалійну крамницю. Мені спало на думку, що я міг би купити там харчів на вечерю. Я увійшов і взяв кошик. Вона обслуговувала клієнта, сидючи спиною до мене. Я пройшов між полиць і взяв рибні палички, картоплю і моркву. Чотири пива. У них була акція на шоколадні цукерки «Король Хокон», вже упаковані по-різдвяному. Я поклав одну коробку в кошик.

Рушив до каси, де сиділа Марія. Крім мене, в крамниці покупців не залишилось. Я бачив, що вона зауважила мене. Вона зашарілась. От халепа! Не випадає дивуватись: історія із запрошенням на вечерю була іще свіжою в пам'яті — вона, ймовірно, нечасто отак запрошувала чоловіків до своїх.

Я підійшов до неї і коротко привітався. Тоді одразу зосередився на своєму кошику, викладаючи продукти на конвеєрну стрічку: рибні палички, картоплю, моркву і пиво. Я витяг з кошика коробку цукерок і якусь мить тримав її в руці. Вагаючись. Каблучка на пальці у Коріни. Ота, що його син подарував їй. Так просто. А тут я з різдвяним подарунком — пакунком чорткових цукерок, загорнутих так, наче то скіпетр Клеопатри.

— Це... вже... все?

Я здивовано подивився на Марію. Вона говорила. Хто, в біса, думав, що вона здатна балакати? Мова її, звісно, лунала по-чудернацьки. Але то були слова. Повноцінні зрозумілі слова, як і будь-які інші. Вона відкинула волосся з обличчя. Веснянки. Ніжні очі. Трохи втомлені.

— Так, — відповів я, перебільшено артикулюючи слово, розтягуючи рот.

Вона злегка всміхнулася.

— Оце... вже... все, — промовив я повільно і, напевне, надміру голосно.

Вона запитально показала на коробку цукерок.

— Для... тебе. — Я простягнув їй пакунок. — Щасливого... Різдва.

Вона приклала руку до рота. А за долонею її обличчям пробіг цілий спектр виразів. Більше шести базових. Здивування, зніяковіння, радість, збентеження, після чого вона скинула бровами («Чому?»), а далі опушені повіки і вдячна усмішка. Так воно відбувається, коли людина не може говорити — кінець кінцем, у неї дуже виразним робиться обличчя, і вона щоразу виконує своєрідну пантоміму, яка видається перебільшеною тим, хто до неї не звик.

Я подав їй коробку. Побачив, як її веснянкувата рука потяглась до моєї. Чого вона хоче? Чи не думає взяти мене за руку? Я відсмикнув свою. Коротко кивнув їй і швидко попрямував до дверей. Я спиною відчував її погляд. Прокляття. Я тільки того й зробив, що подарував їй коробку цукерок, то чого ще цій пані треба?

Коли я увійшов, у квартирі панував морок. На ліжку я міг розрізнити обриси Коріниного тіла.

Вона лежала так тихо й нерухомо, що мені це навіть видалось дивним. Я повільно підійшов до ліжка і став над нею. У неї був напрочуд мирний вигляд. І дуже блідий. У мене в голові почав цокати годинник, нібито щось вираховуючи. Я нахилився ближче до неї, так що моє обличчя опинилось дґросто над її ротом. Чогось бракувало. А годинник цокав дедалі голосніше й голосніше.

— Коріно, — прошепотів я.

Жодної реакції.

— Коріно, — повторив я трохи голосніше і відчув у своєму власному голосі таке, чого ніколи раніше не відчував, — слабку нотку безпорадності.

Вона розплющила очі.

— Іди до мене, мій ведмедику, — прошепотіла вона і, взявши в обійми, притягла до себе, на ліжку.

— Жорсткіше, — прошепотіла вона. — Я не зламаюсь, не бійсь...

«Ні, — думав я, — ти не зламаєшся. Ми не зламаємось, це не зламається. Тому що це те, на що я стільки

часу чекав, це те, заради чого я тренувався. Ніщо, крім смерті, цього не зламає.

— Ох, Улаве, — шепотіла вона. — Ох, Улаве.

Її обличчя палало, вона сміялась, але її очі блищали від сліз. Її груди піді мною світились білизнаю. І попри те, що тієї миті вона була до мене так близько, як тільки може бути інша людина, відчуття було те саме, що першого разу, коли я побачив її здаля, за вікном на іншому боці вулиці. І я подумав, що неможливо побачити людину більш оголеною, ніж коли вона не знає, що за нею стежать, що її спостерігають. Вона ніколи не бачила мене таким. Найімовірніше, ніколи й не побачить. Аж тут мене осінило. У мене досі ще зберігались оті аркуші паперу, отой недописаний лист. І якщо Коріна знайде його, вона може геть неправильно все зрозуміти. Разом з тим, було дивно, що моє серце почало калатати через таку дрібничку. Ті аркуші лежали під лотком зі столовими приборами в кухонній шухляді, і нікому не було жодної потреби його відсувати. Однак я постановив здихатись тієї писанини за першої-ліпшої нагоди.

— Ось так, Улаве, ось так.

Щось попустило мене всередині, коли я кінчив, вивільнилося щось таке, що лежало замкненим всередині мене. Я не знаю, що то було, але напруження від моєї еякуляції раптом відкрило це щось. Я відкинувся на спину, задихаючись. Я був іншою людиною, я змінився — але я не знав, як саме.

Вона нахилилась до мене і лоскотала мені чоло.

— Як почуввається мій король?

Я відповів був, але у мене в горлі стояла слина.

— Що? — засміялась вона.

Я прочистив горло і повторив:

— Голодний.

Вона засміялась іще голосніше.

— І щасливий, — додав я.

Коріна не переносила рибу. У неї від народження була алергія на цей продукт — напевне, спадкова.

Усі крамниці і супермаркети були вже замкнені, але я сказав, що міг би замовити яку-небудь фірмену страву в «Чайнапіца».

— Китайська піца?

— Китайські страви і піца. Окремо, я маю на увазі. Я там обідаю майже щодня.

Я знову одягнувся і пішов до телефонної будки на розі. Я ніколи не хотів встановити телефон у себе в квартирі. Я не хотів, щоб люди мали можливість почути мене, знайти мене, говорити до мене.

З телефонної будки я міг бачити своє вікно на четвертому поверсі. І я бачив Коріну, що стояла там, з чударнацьким німбом навколо голови, від того, що вона стояла навпроти світла. Вона дивилася вниз, на мене. Я помахав їй рукою. Вона помахала у відповідь.

Автомат ковтнув монету з металевим звуком.

— «Цайнапіца»! Цого базаєте?

— Привіт, Лін, це Олав. Фірмену піцу, з собою.

— Тут не поїсти, містель Улафа?

— Не сьогодні.

— П'ятнацять хвилин.

— Дякую. І ще одне. Хто-небудь з відвідувачів питав про мене?

— Питав про тебе? Ні.

— Чудово. А зараз там у вас немає когось, з ким ти мене бачив раніше? Когось із кумедними, тонкими, наче намальованими вусиками? Або в коричневій шкірянній куртці з сигаретою, закладеною за вухо?

— Подивімосіа... Не-а...

Там налічувалось заледве з десяток столиків, тож я схильний був йому повірити. Ні Брингільдсен, ні Піне не підстерігали мене. Вони бували там зі мною більше, ніж за однієї нагоди, але, ймовірно, вони не підозрювали, наскільки я регулярний завсідник. Добре.

Я штовхнув важкі металеві двері телефонної будки і глянув на вікно. Вона так само стояла там.

За чверть години, я вже був у «Чайнапіці». Піца чекала на мене у червоній картонній коробці розміром зі столик для кемпінгу. Фірмова піца ЧП. Найсмачніша в Осло. Я не міг дочекатися, яким буде обличчя Коріни, коли вона покуштує перший шматочок.

— Цао-какао! — як звичайно, озвався Лін на прощання, і двері захряснулись у мене за спиною, перш ніж я встиг відповісти на «італійську» приповідку.

Я квапливо попростував тротуаром і повернув за ріг. Але думками я був з Коріною. Я напевне дуже *напружено* думав про Коріну. Принаймні, це єдине виправдання, яке я маю з приводу того, що я їх не побачив, не почув, ба навіть не подумав про цілком очевидну річ: якщо вони вираховували, що я завсідник «Чайнапіци», вони

також мали б врахувати, що я міг передбачити те, що вони, можливо, це врахують і що я, таким чином, не поткнусь у заклад, не вживши певних заходів безпеки. Тому вони чекали не всередині, в теплі і світлі, а на вулиці, в замороженому темному просторі, де, я ладен запрягтися, навіть молекули насилу рухались.

В останню мить я почув рипіння снігу під двома парами ніг, але бісова піца сповільнила мої рухи, і я не встиг вихопити свій пістолет, перш ніж відчув холодний жорсткий метал проти свого вуха.

— Де вона?

То був Брингільдсен. Його тоненькі вусики ворушились, коли він говорив. З ним був молодий хлопчина, що видавався скоріше переляканим, ніж небезпечним, і міг би мати бейджик зі словом «стажер» на вилозі пальта, але обшукав він мене дуже ретельно. Я подумав, що у Гофмана вистачило здорового глузду на те, щоб не давати хлопчині зброї, виряджаючи його з Брингільдсеном. Можливо, він мав при собі ніж або щось на зразок. Пістолет вручався як подарунок на честь конфірмації.

— Гофман сказав, ти можеш залишатись живим, якщо його дружина буде у нас в руках, — сказав Брингільдсен.

Це була брехня, але я на його місці сказав би те саме. Я зважив свої шанси. На вулиці не було ні машин, ні людей. Крім дуже недоречних людей. А тихо було так, що я чув, як тремтить від напруження пружина спускового механізму.

— Гарзд, — сказав Брингільдсен, — коли так, ти сам знаєш, ми її можемо самі знайти, й без тебе.

Він казав правду, не блефував.

— Згода, — сказав я. — Я взяв її тільки для того, щоб мати чим торгуватись. Я уявлення не мав, що її коханець теж Гофман.

— Я нічого про це не знаю, нам просто потрібна його дружина.

— В такому разі ходімо по неї, — сказав я.

Розділ 13

— Ми мусимо сісти в метро, — пояснив я. — Дивіться, вона думає, що я її захищаю. І так воно є. Якщо тільки не мушу використати її для власного захисту. Тому я сказав їй, якщо я не повернусь додому упродовж півгодини, це означає, що сталося щось серйозне і вона має негайно відчалювати. А з оцими різдвяними пробками машиною ми будемо до мого дому щонайменше три чверті години добиратися.

Брингільдсен сторопіло вирячився на мене.

— То подзвони їй і скажи, що повернешся трохи пізніше.

— У мене в квартирі немає телефону.

— Справді? То як же піца вже чекала на тебе, Йохансене, коли ти прийшов до китайця?

Я подивився на велику червону картонну коробку. Брингільдсен, безперечно, не такий дурень.

— Телефон-автомат.

Брингільдсен провів указівним і великим пальцем по обох вусах, наче розгладжуючи їх. Тоді оглянув вулицю в обидва боки. Ймовірно, оцінюючи інтенсивність руху. І розмірковуючи, яка буде реакція Гофмана, якщо його жінка вислизне з їхніх рук.

— «Фірмова піца ЧП», — озвався молодий хлопчина, широко посміхаючись і киваючи в бік коробки. — Найсмачніша піца в Осло, егеж?

— Стули пельку, — буркнув Брингільдсен, закінчивши розгладжувати вуса і прийшовши до рішення. — Ми поїдемо на метро. Тоді подзвонимо Піне з твоєї телефонної будки і скажемо, щоб підхопив нас там машиною.

Ми йшли п'ять хвилин до станції метро біля Національного театру. Брингільдсен прикривав пістолет спущеним низько рукавом свого пальта.

— Квиток сам собі купуй, — сказав він, коли ми зупинились коло квиткової каси. — Я за тебе не платитиму.

— Той, що я взяв, коли їхав сюди, іще дійсний — година ще не минула, — збрехав я.

— Це правда, — ошкірився Брингільдсен.

Я завжди міг сподіватися на перевірку квитків і на те, що контролери заберуть мене в якийсь приемний, безпечний відділок поліції.

У метро було дуже людно, як я і сподівався. Втоmlені пасажири повертались додому, підлітки жували гумку, чоловіки і жінки кутались у свої пальта, з пластикових пакетів стирчали різдвяні подарунки. Вільних сидячих місць не було, і ми змушені були стояти. Ми розташувалися в середині вагона — кожен, тримаючись рукою за блискучий сталевий поручень. Двері зачинились, і на вікна знову густо лягло дихання пасажирів. Поїзд рушив.

— Ховсетер¹. Я б не подумав, Йохансене, що ти мешкаєш у західній частині міста.

— Брингільдсене, ти менше думай і менше помилятимешся.

¹ Брингільдсен має на увазі, що з шести ліній вони обрали другу, «червону», в напрямку Ховсетера — частини вже згадуваного престижного західного району Вестре Акер.

— Справді? Наприклад, не думати про те, що ти міг би замовити піцу в тому ж таки Ховсетері замість перти по неї у самісінький центр міста?

— Так це ж «Фірмова піца ЧП», — з повагою вимовив молодий хлопчина, дивлячись на червону коробку, що в переповненому вагоні забирала до кумедного багато місця. — Таку ніде більше не...

— Стули пельку. То ти, Йохансене, любиш холодну піцу?

— Ми її розігріваємо.

— «Ми»? Ти і дружина Гофмана? — реготнув Брингільдсен своїм односкладовим сміхом, що лунав, як гук від удару сокирою. — Ти правий, Йохансене, варто менше думати, щоб менше помилятися.

Ні, подумав я. Тобі, наприклад, не варто було б думати, що тип на зразок мене серйозно повірить, що тип на зразок Гофмана справді дозволить зберегти мені життя. А якщо хтось, на зразок мене, серйозно в це не вірить, було б наївно думати, що цей хтось не вдасться до найвідчайдушніших заходів, щоб змінити становище. Брови Брингільдсена зійшлись на переніссі.

Звісно, я не міг знати їхнього плану, але здогадувався, що передбачається і Коріну, й мене застрелити у моїй

квартирі. Потім вкласти пістолет в мою руку і влаштувати все так, наче я застрелив її, а потім себе. Зальотник здурів з кохання — класичний мотив. Варіант набагато кращий, ніж втопити нас в озері, у якій-небудь безлюдній долині під Осло. Бо якщо Коріна просто зникне, її чоловік автоматично стане головним підозрюваним, а Гофман — такий персонаж, якому зайвий раз потрапляти в поле зору слідчих органів аж ніяк не на користь. Принаймні так діяв би я на місці Брингільдсена. Але, з іншого боку, я був на своєму місці, а Брингільдсен на своєму — з недосвідченим напарником, з пістолетом, захованим у рукаві, і з іншою рукою на металевому поручні, але без простору, достатнього для того, щоб розставити ноги для збереження рівноваги. В подібному становищі опиняється хто завгодно, якщо не знає як слід цієї лінії. Я подумки почав відлік. Я знав кожен поштовх на кожній рейці, кожен рух, кожну кому і крапку в кінці.

— Тримай лишень! — кинув я хлопцеві, пхнувши коробку з піцою йому в груди.

Він автоматично вхопив коробку.

— Гей! — гаркнув Брингільдсен, перекриваючи скрегіт металу під вагоном, і підносячи руку з пістолетом

саме в ту мить, коли ми наскочили на розвилину. Я почав свій рух тоді, коли вагон струснуло, і Брингільдсен рефлексивно змахнув озброєною рукою, намагаючись зберегти рівновагу. Я ж, ухопившись за вертикальний поручень обома руками, застосував його як важіль, щоб кинути своє тіло вперед з повною силою. Я цілюся в те місце, де його брови майже сходились на переніссі. Я читав, що людська голова важить близько чотирьох з половиною кілограмів, що, за прискорення сімдесят кілометрів на годину, надає їй силу, яку розрахує той, хто ліпше за мене петрає в математиці. Коли я відхилився назад, зі зламаного носа Брингільдсена струменем цебеніла кров, а очі у нього були майже повністю білі, тільки краєчки райдужних оболонок виднілися з-під повік, а сам він тримав руки по швах, як пінгвін. Я бачив, що Брингільдсен неприємний, але, щоб запобігти потенційному поверненню до тями, я ухопив обидві його руки своїми таким чином, що однією рукою я міцно тримав його захований у рукаві пістолет. Збоку могло б видатися, що ми виконуємо якийсь народний танок. Тоді я повторив попереднє па головою, з огляду на той успіх, який воно мало першого разу. Схиливши голову, я різко потягнув Брингільдсена до себе і врізав-

ся йому в ніс. Я чув, як хруснуло щось, чому, ймовірно, й не слід би ламатись. Я відпустив Брингільдсена, але не його зброю, і він грюкнувся, як лантух, тим часом як люди навколо нас, охнувши, зробили спробу розступитись.

Я обернувся і націлив пістолет на стажера, а злегка гугнявий, демонстративно не зацікавлений голос з репродуктора над нами оголосив:

— Майорстуа.

— Моя зупинка, — сказав я.

Його очі над коробкою з піцою були широко розплющені, рот роззявлений так, що якому-небудь збоченцеві це могло б видатись кокетуванням. Хтозна, можливо, за кілька років практики він полюватиме на мене ліпше озброєний, зокрема — й належним досвідом. Утім, навіщо роки? Ці молоді набираються всього, що їм може знадобитись, упродовж трьох або чотирьох місяців.

Поїзд гальмував, заходячи на станцію. Я позадкував до дверей. Навколо нас раптом утворилося багато вільного простору — пасажери притискалися до стін вагона і мовчки дивились на нас. Якесь немовля агусь-

кало до матері, а більше ніхто не зронив ні звуку. Поїзд зупинився, і двері відчинилися. Я зробив іще один крок назад і зупинився в дверному отворі. Якщо позаду мене трапився хтось, кому треба було на цей поїзд, такі люди виявили мудрість і пішли на інші двері.

— Вертай лишень, — сказав я.

Нуль реакції.

— Вертай, кажу! — суворіше grimнув я.

Пацан закліпав очима, все ще не второпавши.

— Піцу.

Він зробив крок вперед, мляво, як сновида, і простягнув мені червону коробку. Я відступив на платформу. Я стояв там, тримаючи на мушці пацана, щоб той розумів, що це тільки моя зупинка. Я глянув на Брингільдсена. Той лежав на підлозі, але одне його плече трохи сіпалося, наче електричний заряд в якомусь приладі, що вже видихнувся, але не зовсім іще готовий сконати.

Двері зачинилися.

Пацан дивився на мене крізь брудне, всіяне соляними жилками морозу вікно. Поїзд рушив у бік Ховсетера й околиць.

— Цао-какао, — прошепотів я, опускаючи пістолет.

Я швидко йшов додому, крізь темряву, прислухаючись до поліцейських сирен. Щойно почувши їх, я поставив коробку з піцою на сходах зачиненої книгарні і рушив назад, у бік станції. Після того як сині маячки промчали повз мене, я квапливо повернувся до книгарні. Коробка з піцою стояла на сходинці незаймана. Як я вже казав, я не міг дочекатися, яким буде обличчя Коріни, коли вона покуштує перший шматочок.

Розділ 14

— Ти не запитав, — сказала вона в темряві.

— Ні, — сказав я.

— Чому?

— Треба думати, я просто не дуже допитлива людина.

— Але тебе мало вразити. Батько і син...

— Я вирішив, ти скажеш мені все, що вважатимеш за потрібне, тоді, коли вважатимеш за потрібне.

Ліжко рипнуло, Коріна повернулася до мене.

— Що, як я так нічого й не скажу?

— Тоді я ніколи не дізнаюсь.

— Я тебе не розумію, Улаве. Навіщо ти намагаєшся врятувати мене? *Мене!* Ти, такий славний, мене, таку нікчому.

— Ти не нікчема.

— Звідки тобі знати? Ти ж навіть ні про що не питаєш.

— Я знаю, що ти тут зі мною. Цього достатньо на дану мить.

— А згодом? Скажімо, ти спроможешся упорати Даніеля перше, ніж він упорає тебе. Скажімо, ми чкурнемо в Париж. Скажімо, ми якось нашкребемо грошей достатньо, щоб вижити разом. Тобі, так само як раніше, невтямки буде, хто ж вона, та жінка, що примудрилася стати коханкою свого власного пасерба. Бо як насправді можна довіряти комусь такому?.. з таким зрадницьким хистом?..

— Коріно, — сказав я, потягнувшись за цигарками, — якщо ти непокоїшся щодо того, що мені цікаво, а що ні, то не соромся, розповідай геть усе. Я тільки хотів сказати, що тобі самій це вирішувати.

Вона ніжно куснула мене за плече.

— Ти боїшся того, що я могла б сказати? В цьому річ? Ти боїшся дізнатися, що я, можливо, не та особа, якою тобі хотілось би, щоб я була?

Я витягнув сигарету, але не міг знайти запальничку.

— Слухай, я сам заробляю собі на хліб насущний вбивствами. Тож коли йдеться про інших людей, я схиль-

ний терпляче ставитись до їхнього способу життя і мотивацій.

— Я не вірю тобі.

— Як це?

— Я тобі не вірю. Я думаю, що ти просто намагаєшся приховати.

— Приховати що?

Я чув, як вона ковтнула.

— Що ти кохаєш мене.

Я повернувся до неї.

Місячний промінь, падаючи з вікна, виблискував у її вологих очах.

— Ти кохаєш мене, ох, ти, дурнику.

Вона вдарила мене мляво в плече. І повторювала, «*Ти кохаєш мене, ох, ти, дурнику... Ти кохаєш мене, ох, ти, дурнику...*», аж доки їй з очей бризнули сльози.

Я притягнув її до себе. І так тримав її, аж доки мені в плече стало гаряче, а потім прохолодно від її сліз. Нарешті, я побачив запальничку. Вона лежала на порожній червоній картонній коробці. Якщо я досі мав які-небудь сумніви, зараз вони розвіялись. Вона любить «фірмову піцу ЧП». Вона любить мене.

Розділ 15

Переддень Різдва.

Знову лютішим став мороз. Відступила м'яка погода.

Я зателефонував у туристичну агенцію зі своєї телефонної будки на розі. Мені сказали, скільки коштуватимуть квитки на літак до Парижа. Я пообіцяв перетелефонувати їм. Тоді подзвонив Рибалці.

Без жодної преамбули сказав йому, що я хочу грошей за усунення Гофмана.

— Улаве, ми на відкритій лінії.

— Твій телефон не прослуховують, — сказав я.

— Звідки ти знаєш?

— Гофман платить хлопцеві з Телеверкет¹, який знає, які телефони на цю мить прослуховуються. Ні тебе, ні його у списку не було.

— Улаве, я допомагаю тобі розв'язати твою ж таки проблему. Навіщо я маю за це платити?

— Усунення Гофмана дасть тобі можливість заробляти настільки більше, що сплата мого гонорару не стане відчутною втратою.

Запала пауза. Нетривала.

— Скільки?

— Сорок тисяч.

— Згода.

— Завтра готівкою, в рибній крамниці зранку.

— Гарзд.

— І ще одне. Я не хочу ризикувати, приходячи в крамницю сьогодні ввечері, — люди Гофмана крутяться занадто близько. Надішли по мене фургон за стадіон Бішлет на сьому вечора.

¹ Норвезька Телеверкет на час описуваних подій була цілковито державною телекомунікаційною компанією і частково приватизована тільки в 2000 році вже як Теленор (добре відомий у нас і корпоративними війнами 90-х з приводу «Київстар», і популярним браузером Opera).

— Гарзд.

— У вас уже є домовини та фургон?

Рибалка не відповів.

— Вибач, — сказав я. — Я звик, що мушу сам усе влаштувати.

— Якщо у тебе більше нічого?..

Ми разом поклали слухавки. Я застиг, втупившись у телефон. Рибалка пристав на сорок тисяч не змигнувши оком. Мене влаштувало б навіть п'ятнадцять. Чи здогадувався про це старий гендляр? Виходить на те, що не здогадувався. Інакше його поведінка була б нелогічною. Мені слід було здогадатись. Мені слід було просити шістдесят. Може, навіть вісімдесят. Але нині було вже запізно. Треба було радіти, що я взагалі спромігся переграти умови угоди.

Як правило, я починаю тривожитись раніше, ніж за добу до роботи. А потім, коли починається відлік часу на години, я стаю дедалі спокійнішим.

Цього разу все було так само.

Я зазирнув до туристичної агенції і замовив квитки до Парижа. Вони також порекомендували невеличкий готель на Монмартрі. За розумною ціною, але затишний і романтичний, сказала жіночка-турагент.

— Чудово, — погодився я.

— Різдва́ний подарунок? — усміхнулася жіночка, друкуючи у заявці на бронювання ім'я дуже подібне до мого, але не зовсім ідентичне. Наразі, ні. Я виправлю його перед самісіньким від'їздом. У неї самої був бейджик з ім'ям, почеплений на вилог грушево-зеленого піджака, — напевне, уніформа агенції. Густий макіяж. Нікотинові плями на губах. Засмага. Можливо, поїздки по сонячних курортах були частиною її службових обов'язків. Я сказав, що повернусь наступного дня зранку, щоб сплатити в повному обсязі.

Я вийшов на вулицю. Подивився ліворуч і праворуч. Пошкодував за темрявою.

Дорогою додому я упіймав себе на тому, що імітую її. Марію:

— Оце... вже... все...

О п'ятій я спакував дві валізи.

— Все, що тобі знадобиться, ми зможемо купити в Парижі, — сказав я Коріні, яка, здається, непокоїлася набагато більше за мене.

О шостій я розібрав, почистив і змастив свій пістолет, а тоді знову зібрав його. Вклав набой в магазин. Прийняв душ і одягнувся у ванній кімнаті. Обміркував

усе, що мало відбутися. Обміркував, як подбати про те, щоб Кляйн не спромігся зі мною порахуватись. Я вбрався у свій чорний костюм. Всівся у крісло. Я упрівав. А Коріну били дрижаки.

— Нехай щастить! — побажала вона.

— Дякую, — відповів я, підвівся і пішов.

Розділ 16

Я тупцював у темряві на схилі за старим ковзанярсько-футбольним стадіоном¹.

В «Афтенпостен» писали, що ніч має бути винятково морозною і знаменуватиме рекордне похолодання впродовж кількох наступних днів.

Чорний фургон під'їхав до краю тротуару точнісінько о сьомій вечора. Ні хвилиною раніше, ні хвилиною пізніше. Я оцінив це як сприятливий знак.

Я відчинив задні двері і стрибнув усередину. Кляйн і Данець сиділи кожен на своїй білій труні. Обидва були вбрані в чорні костюми і білі сорочки з краватками, як я і просив. Данець привітав мене якимсь дотепом

¹ На час описуваних подій стадіон Бішлет (арена зимової Олімпіади 1952) іще старий, побудований на початку 1920-х. У 2004 році стадіон знесли і на місці старого звели новий.

своєю гортанною рохкальною мовою, натомість Кляйн тільки мовчки глипнув на мене. Я сів на третю труну і постукав у віконце водійської кабіни. За кермом того вечора сидів той самий хлопчина, що так блискавично ідентифікував мене, коли я вперше увійшов у рибну крамницю.

Дорога до Ріської церкви петляла тихими житловими кварталами. Я не міг бачити їх, але я знав, які вони.

Я приюхався. Чи цей фургон не є одним з тих, що Рибалка застосовує для своїх перевезень? Якщо так, я сподіваюсь, він — заради власної безпеки — поставив на ньому фальшиві номерні знаки.

— Звідки фургон? — запитав я.

— Стояв припаркований в Екеберзі, — відповів Денець. — Рибалка попросив знайти що-небудь «помірно похоронне».

Він розреготався і повторив:

— «Щось помірно похоронне».

Я не став розпитувати далі, чому так смердить рибою. Я зрозумів, що то від них самих так відгонить. Згадав, що від мене теж відгонило рибою після візиту в підсобку крамниці.

— Як воно, відчуття? — запитав раптом Кляйн. — Лаштуємось відправити без зворотної адреси твого власного боса?

Я знав, що нам з Кляйном не варто надміру справдуватися.

— Не знаю.

— Знаєш, знаєш! То як?

— Облишмо.

— Ні.

Я бачив, що Кляйн не відчепиться.

— По-перше, Гофман мені не бос. По-друге, я нічого не відчуваю.

— Ясно ж, він твій бос!

Я чув низькі обертони люті в голосі Кляйна.

— Якщо тобі так кортить.

— А чого б це він *не* був твоїм босом?

— Байдуже.

— Слухай, розумнику, ти хочеш, щоб ми сьогодні рятували твою дупу з халепи. То як стосовно того, — він потер складеними пучкою великим, вказівним і середнім пальцями, — щоб дати нам щось на знак подяки?

Фургон робив різкі повороти, і ми ковзали сідалами по полірованих віках своїх домовин.

— Гофман сплачував мені за послуги поштучно, — сказав я, — і, таким чином, він був моїм клієнтом. А поза тим...

— «Клієнтом»?! — повторив Кляйн. — То Мао був «штукою»?!

— Якщо Мао — це хтось, кого я впорав, то Мао був штукою. Мені дуже прикро, якщо ти був до нього емоційно прив'язаний.

— «Емоційно прив'язаний...» — Кляйн захлинувся обуренням, його голос затремтів.

Він замовк і глибоко вдихнув.

— Як гадаєш, експедиторе, довго тобі жити після цього?

— Сьогодні за штуку Гофман, — відповів я на те. — Пропоную зосередитись на цій обставині.

— А коли ми його впораємо, — просичав Кляйн, — штукою стане хтось іще.

Він люто зиркнув на мене, навіть не намагаючись приховати ненависть.

— З огляду на те, як тобі подобається мати боса, — сказав я, — можливо, я мушу тобі нагадати, який наказ ви отримали від Рибалки.

Кляйн уже був підніс свій потворний дробовик, але Данець поклав долоню йому на плече.

— Кляйне, не бери близько до серця.

Фургон уповільнив рух. Молодий водій кинув через скло:

— Хлопці, час вам вкладатися у ваші вампірячі ліжечка.

Кожен з нас підняв віко своєї ромбовидної труни і увіпхався всередину. Перш, ніж опустати своє віко, я зачекав, аж доки Кляйн опустить своє. У нас було по два гвинти для кріплення віка зсередини. Тільки два-три оберти. Достатньо, щоб утримати віко на місці. Але не настільки міцно, щоб це завадило належної миті блискавично висмикнути гвинти і скинути віко. Я більше не хвилювався. Але коліна мені чомусь тремтіли. Дивно.

Фургон зупинився, двері відчинились і зачинились, і я почув голоси іззовні.

— Дякую, що дозволили нам скористатися зі склепу, — промовив голос водія.

— Ото ще скажете!

— Мені обіцяли, що хто-небудь допоможе занести їх всередину.

— Та вже ж. Не сподівайся, що мертвяки самі труни тягатимуть.

І грубий сміх. Я зрозумів, що нас зустрів хтось з могильників. Задні двері фургона відчинились. Я був найближче до них і відчув, як підхопили мою труну. Я намагався лежати абсолютно нерухомо. З долу і з боків труни були повітряні отвори, і, коли мене заносили в коридор, крізь них в морок моєї труни проникали промінчики світла.

— То це та сім'я, що загинула на Тронхеймському шосе?

— Так.

— Я читав про це в газеті. Жах. То їх поховують десь там, на півночі¹?

— Атож.

Ми почали спускатися у підземелля, і я, ковзнувши в труні, вдарився головою. «Нехай вам дідько! — лайнувся я подумки. — Чи ви не знаєте, що небіжчиків завжди заносять ногами вперед?»

¹ Місто Тронхейм (одне з найвизначніших у Норвегії) розташоване на північ від Осло — відповідно, Тронхеймське шосе веде на північ від столиці.

— То ви не могли до Різдва вже й завезти їх одразу на місце?

— Їх ховатимуть в Нарвіку, а це на два дні дороги¹. Носії зачовгали ногами, збившись на короткі нерівні кроки. Зараз ми рухались вузькими кам'яними сходами. Я добре пам'ятав їх.

— То чому не перевезти їх літаком?

— Зацікавлені особи розважили, що це задорого стане, — пояснив молодий чоловік.

Він гарно справлявся. Якби міг, я порадив би йому, щоб сказав — коли запитань стане забагато, — що він тільки нещодавно прийшов працювати у похоронне бюро.

— А поки що неодмінно треба, щоб вони цей час перебули у церкві?

— Так. Різдво, і таке інше.

Труна знову вирівнялась.

— Що ж, можна зрозуміти. Надто, що місця, як бачиш, не бракує. Тільки іще одна труна — цього небіжчика завтра ховають. Еге, бачиш, труна відкрита, бо невдовзі збереться родина, щоб оглянути його. Ми можемо оцю труну поставити отам на козла.

¹ Місто Нарвік розташоване на північ від Полярного кола.

- Можна поставити просто на підлогу.
- Поставити просто на бетонну підлогу?
- Так.

Вони вже зупинились, але здавалося — вагаються, що робити далі.

— Як хочеш, діло хазяйське.

Мою труну поставили на підлогу. Я почув скрегіт біля своєї голови, а тоді — кроки, що віддалялися.

Я був на самоті. Визирнув в один з отворів. Не зовсім на самоті. Наодинці. Наодинці з трупом. «Штука». Мій небіжчик. Останнього разу я теж був тут наодинці... Моя мама видавалася такою маленькою у своїй труні. Висушеною. Можливо, її душа забирала всередині неї набагато більше місця, ніж це буває в інших людей. Потім поприходили її рідні. Я ніколи раніше не бачив родичів з маминого боку. Коли мама зійшлася з моїм батьком, її батьки розірвали з нею стосунки. Мої бабуся і дідусь, дядьки і тітки не могли змиритися з думкою, що хтось у їхній родині сплутається з кримінальником. Єдине їх втішило — це те, що вона переїхала до нього у східну частину міста: чого очі не бачать, того й серцю не жаль. Але я таки потрапив їм на очі. У поле зору моїх бабусь і дідусів, дядьків

й тіток, які до цього часу були для мене людьми, про яких мама згадувала тільки тоді, коли бувала п'яною або під кайфом. Перші слова, які я почув від будь-кого з моїх родичів, крім, власне, батька й матері, були слова співчуття. Близько двадцяти родичів сказали мені, як їм шкода; відбулось це в церкві у західній частині міста, близько — шапкою докинути — до того місця, де мама зросла. А потім я мусив знову повернутись на лівий берег і вже ніколи не побачив жодного з них вдруге.

Я перевірів, чи гвинти на місці.

Принесли другу труну.

Затим кроки носіїв знову віддалились. Я подивився на годинник. Пів на восьму.

Водій і могильник принесли третю труну. Вони обговорювали традиційні різдвяні страви, і їхні голоси віддалялись, аж поки пропали десь на сходах.

Наразі все посувалося за планом.

Священик, ясна річ, не заперечував, коли я, зателефонувавши від імені родини в Нарвіку, запитав, чи церква не зможе прийняти у своїй крипті на дні Різдва три труни на шляху до місця поховання. Нині ми були на бойових позиціях, і, якби нам пощастило, за півгоди-

ни тут мав би показатись Гофман. Ми до того ж могли сподіватися, що він залишить своїх охоронців перед церквою. Але, в кожному разі, не було перебільшенням стверджувати, що елемент несподіванки був цілковито на нашому боці.

Світловий циферблат мого електронного годинника жеврів у темряві.

Десять хвилин на зазначену годину.

П'ять по.

Одна думка вразила мене. Оті аркуші. Лист. Він досі лежав під лотком для столових приборів. Чому я не знищив ту писанину? Невже я просто забув? То чому я питаю себе радше про це, ніж «а що, як Коріна знайде»? Чи я таки хочу, щоб вона його знайшла? Якби хто-небудь знав відповіді на такі питання, він був би багатою людиною.

Знадвору почувся звук автомобільного мотору. Ляскання дверей.

Кроки на сходах.

І ось вони вже тут.

— Який спокійний у нього вигляд, — тихо вимовив жіночий голос.

— Вони гарно подбали про його вигляд, — зітхнула якась старша жінка.

— Я залишив ключі від машини в замку стартера, — відгукнувся чоловічий голос. — Гадаю, мені треба...

— Еріку, ти нікуди не підеш, — перервала його молодша жінка. — Лишенько, який же ти тюхтій!

— Але ж, любя... Там машина...

— Еріку! Машина на церковній стоянці. Що, ти думаєш, може там з нею статися?

Я визирнув в один з бічних отворів.

Я ж так сподівався, що Даніель Гофман прийде сам. А їх там було четверо, і вони всі стояли по один бік труни, лицем до мене. Лисуватий чоловік того самого віку, що Даніель. Несхожий. Швагер, можливо. Надто що поруч з ним стояла жінка років тридцяти з гаком. І дівчинка десяти-дванадцяти років. Либонь молодша сестра і племінниця Гофмана. Певна сімейна подібність. А старша сива жінка — викапаній Даніель. Старша сестра? Мати?

Не було тільки самого Даніеля Гофмана.

Я намагався переконати себе, що він прибуде власним автомобілем і що було б дивно для цілої родини припхатись однією машиною.

Мою теорію підтвердив лисуватий швагер, зиркнувши на годинник.

— Завжди був такий план, що Бенжамен заступить свого батька на чолі компанії, — схлипнула літня жінка. — Що тепер Даніель робитиме?

— Мамо... — промовила молодша жінка тоном застереження.

— Ой, тільки не вдаваймо, буцімто Ерік не знає.

Ерік стенив плечима і гойднувся на п'ятах.

— Так, я знаю, які речі включає бізнес Даніеля.

— Отже, ти також знаєш, який він хворий.

— Так, Еліза про це згадувала. Але ми не дуже близькі з Даніелем. Так само як з тією його... як її...

— Коріною, — підказала Еліза.

— Може, нині саме час вам трохи більше зблизитися з ним, — сказала літня жінка.

— Мамо!

— Я просто хочу сказати, що ми не знаємо, як довго Даніель буде з нами.

— Мамо, ми не маємо жодного наміру мати щось спільне з бізнесом Даніеля. Досить поглянути, що сталося з Бенжаменом.

— Чшш!

Кроки на сходах.

Дві постаті увійшли в крипту.

Один з прибулих обійняв стару жінку. Коротко кивнув молодшій і шваґеру.

Даніель Гофман. А з ним Піне, який цього разу тримав рот на замку.

Вони розташувались між нами і труною, спинами до нас. Ідеально. Якщо є імовірність, що штука, яку мені треба упорати, виявиться озброєною, я вдамся до будь-яких хитрощів, щоб опинитись у позиції, з якої я можу стріляти йому у спину.

Я стиснув у руці руків'я пістолета.

Зачекав.

Я чекав на типа у ведмежій шапці.

Той не прийшов.

Його, напевне, залишили чатувати перед церквою.

Такий стан речей спрощував початок справи, але загрожував потенційними ускладненнями згодом, на подальшому етапі.

Умовний сигнал до Данця і Кляйна був простий: на мій крик.

І не було жодного логічного аргументу проти того, щоб це сталося просто зараз. Однак я відчував, що є одна, найбільш доречна мить, одна конкретна секунда серед решти секунд. Як у випадку з лижною палицею і моїм батьком. Як у книжці, коли автор вирішує, коли саме щось трапиться, щось, що — ти знаєш — неодмінно відбудеться, оскільки автор уже про це обмовився, але ще не відбулось. Позаяк на все є належне місце в романі, тож треба трішечки зачекати, бо все має трапитися у правильному порядку. Я заплющив очі і відчув, як пішов відлік секунд до старту, пружина стислась, але крапелька ще висіла на кінчику бурульки.

А тоді надійшла мить.

Я закричав і скинув віко труни.

Розділ 17

Було світло. Світло і затишно. Мама пояснила, що у мене була висока температура і що лікар, який приходив, звелів мені кілька днів залишатися в ліжку і пити багато води, але, мовляв, підстав для тривоги немає. Ось коли я міг сказати, що мама стурбована. Але я не злякався. Зі мною все було гаразд. Навіть коли я заплющував очі, світло не зникало — воно проникало крізь повіки теплим червоним сьайвом. Мама поклала мене у своє велике ліжко, і здавалося, ніби всі пори року проходять через кімнату. Лагідна весна перетворювалась на спекотне літо, і піт зрошував мені чоло, наче літній дощ, стікаючи на простирадла, які прилипали до моїх стегон; а тоді, нарешті, приносила полегшення осінь, з прохолодним чистим повітрям, ясністю відчуттів. Аж поки раптом знову

поверталася зима, мене морозило, я стукотів зубами і впадав у тривалий дрейф снами, мареннями і реальністю.

Вона пішла в бібліотеку і взяла для мене книжку. «Знедолені» Віктора Гюго. «Скорочене видання» писалось на обкладинці, під зображенням Козетти-дівчинки, оригінальною ілюстрацією Еміль Байярд.

Я читав і мріяв. Мріяв і читав.

Додані і видалені епізоди. Наприкінці я вже не знав напевне, наскільки засвоєне мною було авторським текстом, а наскільки — плодом моєї власної уяви.

Я щиро вірив у ту історію. Я просто підозрював, що Віктор Гюго не переповів її цілком правдиво.

Я не вірив, що Жан Вальжан украв хліб, що саме через таке він мав відшкодовувати збитки. Я підозрював, що Віктор Гюго не хоче ризикувати симпатією читачів до свого героя, в разі якщо він розповість правду. Яка полягала в тому, що Жан Вальжан когось замордував. Що він був убивцею. Жан Вальжан був славним чолов'ягою, тому людина, яку він убив, напевне ж на таке заслуговувала. Так, саме так. Жан Вальжан убив когось, хто скоїв щось погане, і мав за це сплатити. Вигадка про крадіжку

хліба мене просто дратувала. Тому я переписав історію. Я зробив її кращою.

Отже: Жан Вальжан був убивцею, якого поліція розшукувала по всій Франції. І він був закоханий у Фантін, бідну повію. Через кохання до неї він був ладен зробити що завгодно. Все, що він робив для неї, він робив з нестямного кохання, пристрасті і відданості, а не заради порятунку своєї власної безсмертної душі або з любові до ближніх. Він віддався красі. Так, саме так він вчинив. Віддався і корився красі тієї змарнілої, хворої, напівживої повії без зубів і волосся. Він бачив красу там, де ніхто не здатен був собі її уявити. І з цієї причини краса ота належала тільки йому. І він належав тільки їй.

Знадобилось десять днів, перш, ніж лихоманка почала відступати.

Для мене вони проминули як одна доба, і коли я прийшов до тями, мама сиділа на краю ліжка, пестила мій лоб, тихо схлипувала і розповідала мені, в якій небезпеці я був.

Я сказав їй, що був у такому місці, до якого хотів би повернутись.

— Ні, Улаве любий, ти не повинен таке казати!

Я зрозумів, про що вона подумала. Бо у неї було таке місце, до якого вона завжди хотіла повернутися і куди вона, зрештою, помандрувала у своїй пляшці.

— Але я не хочу вмирати, мамусю. Я просто хочу вигадувати романи.

Розділ 18

Я стояв на колінах, тримаючи обома руками пістолет.

Я побачив, як Піне і Гофман обертаються, майже як у режимі уповільненого відтворення.

Я вистрелив Піне в спину, прискоривши тим його пірует. Два постріли. Біле пір'я пурхнуло з його коричневої куртки, затанцювавши у повітрі, наче сніг. Він вихопив з-під куртки пістолет і вистрілив, але не спромігся піднести руку. Кулі вдарили в підлогу і мури й дзвінко зрикошетили по кам'яній крипті. Краєм ока я побачив, як поруч зі мною Кляйн скинув віко з труни, але ще з неї не виліз. Можливо, його збентежив град куль. Данець повстав зі своєї труни і націлив був пістолет на Гофмана, але, оскільки його труну поставили у віддаленому кінці крипти, я опинився на його лінії вогню, між ним і Гоф-

маном. Я сіпнувся назад, одночасно скинувши своїм пістолетом у бік Гофмана. Але той показав себе на диво спритним. Він переберкицьнувся через труну, просто до дівчинки, і, вхопивши її, приземлився разом з нею під довгим муром крипти, за спиною решти членів його родини, які стояли, наче соляні стовпи, з роззявленими ротами.

Піне лежав на підлозі під столом, на якому стояла труна Бенжамена Гофмана, а його рука з пістолетом стирчала з тіла неприродно, наче зіпсований вимірювальний зонд. Ця його рука сіпалась, випускаючи кулі навмання. Бетонна підлога була забризкана кров'ю і спинномозковою рідиною. У нього був пістолет «Глок». До біса набоїв. Суто питання часу, перш ніж одна з них когось зачепить. Я всадив у Піне іще одну кулю. І хвицнув труну Кляйна, знову націлюючи пістолет на Гофмана. Той залишався в моєму полі зору. Він сидів на підлозі, спиною до муру, з дівчинкою на колінах, міцно обхопивши її однією рукою навколо кволої грудної клітки, а іншою рукою приставивши їй до скроні пістолет. Вона сиділа абсолютно нерухомо і навіть не блимала, дивлячись просто на мене великими карими очима.

— Еріку...

То озвалась його сестра. Вона дивилася на брата, але зверталась до свого чоловіка.

І чоловік з лисуватою головою нарешті відреагував. Він зробив непевний крок до свого швагера.

— Еріку, не підходь, — сказав Гофман. — Вони тут не по твою душу.

Але Ерік не зупинився, а сунув уперед ходою зомбі.

— Чорт! — вилаявся Данець, струшуючи свій пістолет і б'ючи ним об труну.

Його зброя не стріляла. Ймовірно, набій заклинило. Нікчемний аматор.

— Еріку! — повторив застереження Гофман, переводячи пістолет на сестриноного чоловіка.

Той простягнув руки до своєї дочки. Облизав губи.

— Берточко...

Гофман вистрілив. Його родич заточився. Гофман поціливі йому в черево.

— Не підходь, або я застрелю дитину! — крикнув Гофман.

Я почув сопіння поруч зі мною. То був Кляйн, який звівся на ноги і націлював свій обріз на Гофмана. Але йому заважав стіл і труна Гофмана-молодшого, тому він

змушений був зробити крок вперед, щоб ціль опинилась чітко на лінії вогню.

— Назад, або я її застрелю! — вереснув Гофман фальцетом.

Обріз був скерований додолу, під кутом десь у сорок п'ять градусів, тим часом як Клейн відхилився назад від свого дробовика, наче побоювався відбою в обличчя.

— Кляйне, — озвався я до нього, — не роби цього! Я бачив, як він починає заплющувати очі, на зразок того, як люди роблять, усвідомлюючи, що щось має статись, але не знаючи, якої саме миті.

— Сер! — вигукнув я, намагаючись зустрітися очима з Гофманом. — Сер! Відпустіть, будь ласка, дівчинку!

Гофман подивився на мене ошелешено, нібито з запитанням, чи я маю його за дурня.

Холера! Все пішло не так, як мало бути. Я простягнув руку і зробив крок у бік Кляйна.

Від залпу з дробовика у мене задзвеніло у вухах. Хмара диму попливла до стелі. Короткий ствол, широке розсіювання.

Біла блузка дівчинки вкрилась червоним горошком, шия з одного боку зяяла раною, а у Гофмана обличчя

мало вигляд пожежі. Але вони обоє були живі. І тим часом, як пістолет Гофмана відкинуло далеко по підлозі, Кляйн перехилився через труну на столі і простягнув руку з обрізом так, що ствол, торкнувши плече дівчинки, уперся дулом в ніс Гофмана, який відчайдушно намагався схватись за племінницею.

Він знову смальнув. Постріл увіпхнув обличчя Гофмана всередину його голови.

Кляйн обернув до мене збуджену пику божевільного.

— Є штука! Що, виродку, гарну штуку маєш?

Я ладен був вистрелити Кляйнові в голову, якби він звів на мене обріз, хоча я точно знав, що в ньому зараз немає нічого, крім двох порожніх гільз. Я глянув на Гофмана. Його голова була провалена всередину, мов те яблуко, що згнило зсередини. Він був готовий. То й що? Він однаково помер би, кінець кінцем. Ми всі померемо, кінець кінцем. Але я, принаймні, пережив його.

Я схопив дівчинку, зірвав кашемірове кашне з Гофмана, і міцно обгорнув ним її шию, з якої цебеніла кров. Дівчинка мовчки дивилась на мене зіницями, що, здавалося, цілковито заповнили очі. Вона не зронила ні

звуку. Я наказав Данцеві перевірити, чи нікого немає на сходах, і чатувати, щоб ніхто не увійшов. Бабусі тим часом звелів притиснути рукою рану на шиї онуки, щоб хоч трохи стримати кровотечу. Краєм ока я побачив, що Кляйн перезаряджає свій потворний обріз, вкладаючи два свіжих набої. Я міцно стиснув руків'я свого пістолета.

Сестра стояла на колінах поруч з чоловіком, який тихо і монотонно стогнав, склавши руки на череві. Я чув, що шлунковий сік, потрапляючи в рану, викликає пекельний біль; але я здогадувався, поки чолов'яга виживе. Але дівчинка... Прокляття! Кому вона чим завинила?

— Що далі робити? — запитав Данець.

— Спокійно сидіти і чекати, — відповів я.

— На кого? На свиней¹? — пирхнув Кляйн.

— Ми зачекаємо, аж машина рушить і поїде геть, — сказав я.

Мені пригадався спокійний і зосереджений погляд з-під ведмежої шапки. Я сподівався тільки, що влас-

¹ Puke («свині») — норвезький жаргонізм, презирливе означення поліції.

ник шапки насправді не надто відданий своїм зобов'язанням.

— То могильник же ж...

— Стули пельку!

Кляйн вирячився на мене. Дуло обрізу трохи піднялося вгору. Аж тут Кляйн помітив, куди націлений мій пістолет, і знову опустив свій дробовик. І стулив пельку.

А хтось не стулив. Прокляття долинали з-під столу.

— Чорт! Холера пекельна, трясця твоєї матері!

На мить я уявив собі, що він мертвий, але його рот відмовляється завмерти, як тіло розрубаної навпіл змії. Я читав, вони здатні звиватись після цього годинами.

— Лайно холерне, срана холера пекельна, чорт!

Я присів навпочіпки поруч з ним.

Ніхто напевне не знав, звідки Піне дістав своє прізвисько¹. Дехто казав — за те, що він точно знав, які місця на тілі своїх піднаглядних жінок ранити, якщо ті не бажали виконувати свою роботу, де їх різати так, щоб заподіяти більше болю, ніж спотворень, щоб рубці потім не позначались на якості живого краму. Інші

¹ Норвезькою, *pine* означає «мука», «біль».

припускали, що це від англійського слова «пайн», «со-сна», за те, мовляв, що він такий цибатий. Але нині все йшло до того, що він забере з собою в могилу таємницю власного прізвиська.

— Ох, паскудне стерво, Улаве! Як же, холера, болить!

— Скидається на те, Піне, що вже недовго тобі болітиме.

— Ні? Холера. Можеш подати мені мою цигарку?

Я витягнув цигарку з-поза його вуха і вклав йому в рот. Губи Піне тремтіли, цигарка підстрибувала, але він якось її утримував.

— А во...вогню? — попросив він.

— Вибачай, я кинув курити.

— Ро...розумне рішення. Бі...більше проживеш.

— Нема гарантії.

— Ні, ясна річ, не...немає. Завтра потрапиш під автобус, і ка...каюк.

Я кивнув.

— Хто чатує знадвору?

— Бачу, ти упрів, Улаве. Теплий одяг чи стрес?

— Відповідай.

— А що я матиму, ко...коли скажу тобі?

— Десять мільйонів крон без оподаткування. Або вогник для твоєї цигарки. На вибір.

Піне засміявся. Закашлявся.

— Тільки росіянин. Але він крутий чувак, я думаю. Професійний військовий, чи щось на зразок того. Не дуже знаю. Чувак не балакучий.

— Озброєний?

— Тю! Звісно ж.

— Чим? Автоматичним?

— То що там, з тим сірником?

— Після, Піне. Після.

— Вияви трохи милосердя до приреченої людини, Улаве, — проказав він, кашляючи кров'ю мені на білу сорочку, — і тобі, знаєш, ліпше спатиметься вночі...

— Так, як тобі спалось після того, як ти примушував глухоніму дівчину виходити на панель за борги її хлопця?

Піне здивовано блимнув очима. Погляд його був на диво ясний, ніби йому спала якась пелена з очей.

— А, ти про оту, — тихо промовив він.

— Так, про неї, — сказав я.

— Ти, напевне, щодо неї помилився, Улаве.

— Он як?

— Так. Вона сама прийшла до мене. Вона хотіла сплатити його борги.

— Он як?

Піне кивнув. Могло видатися, що йому навіть якось полегшало.

— Насправді я їй був відмовив навіть. Бо вона ж не так щоб дуже приваблива плюс хто ж захоче платити за дівку, яка не чує, чого від неї хочуть? Я, зрештою, погодився тільки тому, що вона наполягала. Зрештою, коли вона взяла борг на себе, то вже її борг. Правильно кажу?

Я не відповів. У мене не було відповіді. Хтось переробив роман. Моя версія була кращою.

— Гей, Данцю! — гукнув я. — Маєш запальничку?

Не відриваючи погляду від сходів, той перекинув пістолет у ліву руку і намацав правою запальничку. Дивно, як ми тримаємось своїх звичок. Він кинув мені запальничку, і я упіймав її в повітрі. Скреготнуло кресальце. Я підніс жовтий пломінчик до цигарки. Чекав, коли його втягне в тютюні, але пломінчик вперто стояв вертикально. Я дозволив йому палати ще якусь мить, а тоді відпустив великий палець, і пломінчик згас.

Я роззирнувся довкола. Кров і стогони. Всі зосереджені кожен на своїй справі. Всі, окрім Кляйна, який зосередився на мені. Я зустрів його погляд.

— Підеш першим, — сказав я.

— Що таке?!

— Ти підеш сходами перший.

— Це чому?

— Що ти хочеш від мене почути? Тому що у тебе дробовик?

— Можеш сам узяти дробовик.

— Не через те, звісно. А через те, що я наказую тобі йти першим. Бо не хочу мати тебе за спиною.

— Що за чорт? Ти що, не довіряєш мені?

— Я довіряю тобі достатньо для того, щоб ти йшов попереду.

Мені набридло вдавати, буцімто я не тримаю його на мушці.

— Данцю! Пропусти Кляйна. Він іде нагору.

Кляйн пильно подивився мені в очі.

— Я тобі, Йохансене, ще пригадаю це.

Він скинув черевики, швидко підійшов до кам'яних сходів і став нечутно скрадатися ними вгору, в мороці, зіщулившись.

Ми дивилися йому вслід. Ми бачили, як він зупинився, а потім випростався, щоб швидко роззирнутися над горішньою сходинкою, а тоді одразу присів. Очевидно, він нікого не побачив, бо, зрештою, встав на повний зріст і рушив далі впевненіше, тримаючи свій дробовик обома руками на рівні грудей, наче той волонтер Армії спасіння гітару. Він зупинився на вершині сходів і, обернувшись до нас, змахнув рукою, показуючи, щоб ми йшли за ним.

Я притримав Данця, який ладен був рушити до нього.

— Зачекай, — прошепотів я.

І почали рахувати до десяти.

Черга пролунала, перш ніж я дійшов до двох.

Кулі вдарили Кляйна в груди і відкинули його назад на сходи з такою силою, що він приземлився на середині маршу. А вже звідти зісковзнув до нас, такий мертвий, що його м'язи навіть не скорочувались у відповідь на поштовхи, коли гравітація тягнула його тіло додолу, — сходинка по сходинці — мов тушу щойно забитої худобини.

— Нехай тобі холера, — прошепотів Данець, вирившись на труп, що зупинився у нас під ногами:

— Агов! — гукнув я вгору.

Звідти мій вигук повернувся луною, наче відповідь.

— Your boss is dead! — прокричав я англійською. — Job is over! Go back to Russia! No one is gonna pay for any more work here today!¹

Я чекав. Пошепки звелів Данцю знайти ключі від машини Піне. Данець приніс ключі, і я кинув їх вгору сходами.

— We are not coming out until we hear the car leaving!² — гукнув я.

Я зачекав. Тоді, нарешті, пролунала відповідь лама-ною англійською:

— I don't know boss is dead. Maybe prisoner. Give me boss, I will leave and you will live.³

— He is very dead! Come down and see!⁴

Він розсміявся, а потім сказав:

¹ Твій бос мертвий! Роботу закінчено! Повертайся в Росію! Сьогодні ніхто вже тут не сплатить за жодну роботу!

² Ми не вийдемо, доки не почуємо, як їде машина! (Англ.)

³ Я не знати бос мертвий. Можливо, полонений. Дай мені бос, я іти геть, і ви жити (ламаана англ.).

⁴ Він дуже мертвий! Спускайся сюди і побачиш! (Англ.)

— На ha. I want my boss come with me.¹

Я подивився на Данця.

— Що ж нам тепер робити? — прошепотів він свій приспів, наче який хор.

— Ми відрубаємо йому голову, — відповів я.

— Що?!

— Повертайся і відріж голову Гофману. У Піне був зазубрений ніж.

— Гм... А якому Гофману?

Чи він був трохи тупуватим?

— Даніелю. Його голова буде нашим квитком на вихід звідси. Второпав?

Я бачив, що він не второпав. Але, принаймні, він робив, що я йому наказував.

Я стояв у дверях, не спускаючи очей зі сходів. У себе за спиною, я чув тихі спокійні голоси. Скидалося, що всі заспокоїлись, і відтак я мав можливість обміркувати все те, що спало мені на думку. Як зазвичай у стресових ситуаціях, то була випадкова мішанина химерних речей. На зразок того, що піджак Кляйна перекутився на шляху вниз, і з бирки на підкладці видно було, що костюм

¹ Ха-ха. Я хочу, щоб мій бос їхати зі мною (англ.).

випозичений, але ж тепер, з кількома дірками від куль, навряд чи його захочуть приймати назад. Або, якою практичною є та обставина, що трупи Гофмана, Піне і Кляйна вже в церкві і що для кожного з них є готова домовина. І що я забронював місця на літак у передній частині, перед крилами, з місцем біля вікна для Коріни, щоб вона змогла побачити Париж, коли ми заходитимемо на посадку. Тоді ще кілька корисних думок. Що робить зараз водій нашого фургона? Чи й досі чекає на нас на шляху під церквою? Якщо він почув постріли, то мав би помітити, що останню чергу випустили з автоматичної зброї, якої не було в нашому арсеналі. Коли останнім лунає постріл ворога, це завжди погана ознака. Накази водієві давались чіткі, але чи зберіг він витримку? Чи хто-небудь іще поблизу чув постріли? І якою може стати роль могильника в усьому цьому? Робота забрала набагато більше часу, ніж планувалося. Скільки часу ми маємо, перш ніж ми *мусимо* звідси вшитись?

Данець повернувся до дверей. Його обличчя було бліде. Але не настільки, наскільки блідим було обличчя голови, що теліпалась у нього в руці. Я перевірів, чи то була голова правильного Гофмана, і звелів Данцю закинути голову нагору сходів.

Данець скрутив жужмом волосся на голові, трохи розбігся, розмахнувся нею, наче кулею для боулінгу, і відпустив. Голова злетіла вгору, метляючи волоссям, але кут виявився хибним, і, вдарившись об стелю, голова впала на сходи і поскакала назад, додола, зі звуком, подібним до постукування ложкою по круто звареному яйцю.

— Мені просто треба пристрілятись, — пробурмотів Данець, підхоплюючи голову.

Розставивши ноги, він заплющив очі і кілька разів глибоко вдихнув, щоб сконцентруватись для кидка.

Я зрозумів, що на межі нервового зриву, оскільки зараз я ладен був розреготатись. А Данець розплющив очі, зробив два кроки вперед і розмахнувся. Відпустив. Чотири з половиною кілограми людської голови, окресливши плавну дугу, досягли вершини сходів і там впали на підлогу. Ми чули, як голова підстрибом покотилась далі у коридор.

Данець штурхнув мене ліктем під бік на вияв свого тріумфу, але спромігся утриматись від коментарів.

Ми чекали. І знов чекали.

Тоді почули, як запускається автомобіль. З газуванням. З грубим перемиканням передач. Задній хід. Більше

обертів. Забагато для першої передачі. Машина ревіла, рушаючи, керована кимось, хто не звик мати з нею справу.

Я подивився на Данця. Той надув щоки і з шумом випустив повітря, помахуючи правою рукою так, наче він обпікся.

Я прислухався. Уважно прислухався. Так, наче я відчув їх раніше, ніж я зміг їх почути. Поліційні сирени. У холодному повітрі звук поширюється на велику віддаль. Вони, можливо, ще не скоро сюди дістануться.

Я озирнувся назад. Побачив дівчинку на колінах у бабусі. Неможливо було визначити, чи вона ще дихає, але, судячи з кольору її обличчя, крові вона втратила дуже багато. Перш ніж піти, я прийняв у свою свідомість усю ту картину. Сім'я, смерть, кров. Вона нагадала мені іншу картину. Три гієни і зебра з розпанаханим черевом.

Розділ 19

Це неправда, буцімто я не пам'ятаю, що казав їй у поїзді метро. Я не пам'ятаю, чи казав, буцімто не пам'ятаю, але я, безперечно, думав сказати таке. Насправді ж я пам'ятаю. Я казав їй, що її кохаю. Просто щоб відчутти, як воно, коли звиряєшся комусь. Все одно, як коли стріляєш по мішенях у вигляді людських постатей: ясно, що це аж ніяк не те саме, що по людях, але відчуття таки інше, ніж від стрілянини по звичайних круглих мішенях. Зрозуміло, я не мав на увазі того, що казав, так само як не мав на увазі вбивати людей, стріляючи по мішенях у вигляді людського торса. Я лише тренувався. Призвичаювався. Колись у майбутньому, можливо, я зустріню жінку, яку покохаю і яка покохає мене, і було б добре, якби слова звиряння не застрягли у мене в горлі. Я насправді не *казав* іще

Коріні, що її кохаю. Принаймні, вголос не вимовив, так, щоб уже відрізати собі всі шляхи до відступу. Я тільки збирався на силі, дозволяючи відлунню думок і почуттів заповнювати вакуум тиші, допроваджуючи її до такого напруження, що, здавалося, мури вигинались. Я звірився тільки Марії і тільки в тому місці, де рейки метро сходяться. Чи то розходяться. Але на думку, що я невдовзі скажу ці слова Коріні, моє серце ладне вибухнути. Чи хотів я звіритись їй того самого вечора? Чи на літаку в Париж? Чи в паризькому готелі? Чи, може, за вечерею? Так, останнє було б досконало!

Ось про що я думав, коли ми з Данцем вийшли з церкви і я вдихнув сире холодне зимове повітря, яке ніколи не втрачає присмак морської солі, навіть коли фіорд береться кригою. Поліційні сирени зараз чути було чітко, але вони долинали то неначе зблизька, то, радше, здалеку, як сигнали погано налаштованого приймача, і неможливо було визначити навіть, в якому напрямку вони рухаються.

Я бачив світло від фар чорного фургона на шляху нижче церкви.

Я простував обледенілою стежкою короткими, швидкими кроками, злегка зігнувши коліна. В Норвегії такого

способу пересування навчаєшся з дитинства. У Данії, ймовірно, не з такого раннього віку — у них там не так рясно снігу і криги — і я відчув, що Данець відстає. Втім, можливо, я неправий. Можливо, Данцеві випадало ходити кригою більше, ніж мені. Ми так мало знаємо одне про одного. Ми бачимо відкриті круглі обличчя і щирі усмішки, чуємо радісні данські слова, такі приємні для нашого вуха, — ми не завжди їх розуміємо, але вони заспокоюють наші нерви, ми чуємо розповіді про данські ковбаски, данське пиво, данське сонце і ніжне, спокійне життя на фермах у просторих долинах півдня. І все це таке миле, що мимоволі втрачаєш пильність. Але що я насправді знаю? Можливо, Данець упорав більше людей, ніж я. І чому ця думка спливла у моїй свідомості саме тієї миті? Ймовірно, через відчуття, начебто час було знову чекати на щось, на чергову особливу мить, особливу секунду поміж решти секунд, коли мала розпрямитися туго стиснута пружина.

Я намірявся обернутись, але так і не встиг.

Мені не випадає винуватити його. Адже — як я вже сказав — я сам вдався до будь-яких хитрощів, щоб опинитись у позиції, з якої я можу стріляти озброєному суперникові в спину.

Постріл розлігся цвинтарем.

Першу кулю я відчув, як поштовх у спину, а наступну — як щелепи, що вп'ялись мені в стегно. Він цілився вниз — так само як я вчинив з Бенжаменом. Я впавав вперед. Ударився підборіддям об кригу. Перевернувся горілиць і побачив перед собою дуло його пістолета.

— Вибачай, Улаве, — сказав Данець (і я бачив, що він говорить це щиро), — нічого особистого.

Він цілився мені в ноги, щоб потім сказати ці слова.

— Рибалка гарно зметиковав, — прошепотів я. — Він знав, що я остерігатимусь Кляйна, тому доручив роботу тобі.

— Десь у такому форматі, Улаве.

— Але навіщо усувати мене?

Данець знизав плечима. Поліційні сирени завивали десь ближче.

— Звична річ, гадаю, — зробив я припущення. — Бос не хоче залишати когось, хто має на нього компромат. Це варто мати на увазі. Не забувай про це, коли захочеш відійти від справ.

— Не в тім річ, Улаве.

— А, знаю! Рибалка — бос, а боси бояться експедиторів, здатних усувати власних босів. Босу тоді здається, що він наступний на черзі.

— Не в тім річ, Улаве.

— Нехай тобі холера! Невже ти не бачиш, що я спливаю кров'ю? Може, закінчимо телевікторину ерудитів? Данець відкашлявся.

— Рибалка сказав, що треба бути холерно холодно-кровним бізнесменом, щоб спустити тому, хто відправив у пекло трьох твоїх людей.

Він прицілився, його вказівний палець напружився на спусковому гачку.

— Впевнений, що патрон не переклинило в магазині? — прошепотів я.

Він кивнув.

— Остання передсмертна воля, Данцю. З нагоди Різдва. Не в обличчя. Благаю тебе.

Я бачив, що Данець вагається. Та зрештою, він знову кивнув. Трохи опустив пістолет. Я заплющив очі. Почув постріли. Відчув, як кулі вдарили моє тіло. Дві свинцеві кулі. Спрямовані туди, де в нормальних людей серце.

Розділ 20

«Мені її дружина змайструвала, — сказав він. — Для гри в Улава Святого».

Міцно зчеплені між собою металеві петельки. Скільки тисяч їх може бути? Двадцять? Сорок? Як я сказав, мені здавалось, я дещо отримав від вдови. Кольчугу. Недарма ж Піне помітив, що я упрів. Бо під костюмом і сорочкою я був убраний, мов той бісів середньовічний король.

Металева чумарка відмінно витримала постріли в спину і в груди. Моєму стегну пощастило менше.

Я лежав нерухомо і відчував, як з мене цебенить кров, тим часом як на шляху вниз блимнули і зникли в нічному мороці габаритні вогні фургона. Тоді я спробував встати. Я мало не зомлів, але таки звівся на ноги і, похитуючись, рушив у бік «вольво», припар-

кованого перед дверима церкви. Хор сирен ближчав з кожною секундою. Судячи з тембру сирен, там була також, щонайменше, одна машина швидкої допомоги. Могильник, напевне, здогадався, що відбувається, коли він викликав їх. Можливо, вони спроможуться врятувати дівчинку. Можливо, ні. Можливо, я спроможусь врятувати себе, думав я, розчахуючи двері «вольво». Можливо, ні.

Але швагер не збрехав дружині: він справді залишив ключ у замку запалювання.

Я увіпхнувся за кермо і крутнув ключ. Стартер заскиглив жалібно, перш ніж заглухнути. Холера, холера! Я відпустив ключ назад, тоді спробував ще раз. Іще плаксивіше скигління. Запускайся, нехай тобі грець! Якщо є хоч який сенс випускати автомобілі в цьому краю снігових барлогів, мотори тих автомобілів мають принаймні запускатися за температури у нікчемних кілька градусів морозу¹.

¹ До 1999 р., коли компанія *Volvo* продала своє виробництво легкових автомобілів компанії *Ford* (який перепродав відділення китайській *Geely*), ці машини справді вважались не дуже привабливими, але надійними в умовах північного клімату.

Я гахнув кулаком по керму. Я вже бачив удалині блимання синіх ліхтариків, подібних до мерехтливої Полярної зірки в зимовому небі.

Нарешті! Я натиснув на газ. Відпустив зчеплення, і колеса, розбризкавши сніг, учепились шипованою гумою в кригу і швиргнули машину до церковних воріт.

Я проїхав кількасот метрів додолу між віллами і, розвернувши машину, рушив назад, у бік церкви, в темпі равлика. Я не дуже далеко від'їхав, коли побачив сині вогники в дзеркалі заднього огляду. Служняно посигналивши поворотником, я з'їхав на узбіччя і повернув у під'їзну алею одного з особняків.

Дві машини поліції і одна швидкої допомоги проїхали вулицею. Вдалині я чув іще, принаймні, одну поліційну машину і залишився чекати. Роззирнувшись, я зрозумів, що вже бував тут раніше. Бісова холера! Машина стояла просто перед тим будинком, перед яким я упорав Бенжамена Гофмана.

У вікні вітальні виблискували різдвяні прикраси та пластикові рурки, що мали імітувати свічечки. Промінчик затишного сімейного життя освітлював сніговика в саду. Отже, хлопчик таки спромігся зліпити його.

Можливо йому татко трохи допоміг, і, може, вони здогадались застосувати воду. Сніговика зліпили за всіма правилами. З капелюхом на голові, він вишкірявся камінчиками-зубами і, розчепіривши кілки-руки, здавалося, хотів стиснути в обіймах весь цей гнилий світ, з усім паскудством, що в ньому відбувається.

Поліційна машина проїхала, я дав задній хід і, викотившись знову на шлях, рушив геть.

На щастя, поліційних машин більше не траплялось. Нікому було засікти «вольво», що відчайдушно намагається пересуватись нормально, однак їде якимось інакше, не так, як їде решта автомобілів вулицями. Осло напередодні свята, хоча ніхто й не спромігся б сформулювати конкретну відмінність — що саме не так.

Я припаркував машину поряд з телефонною будкою і вимкнув мотор. Одна холоша моїх штанів і чохол водійського сидіння просякли кров'ю, і здавалося, якесь лихе серце в моєму стегні випомповує назовні чорну тваринну кров, жертовну кров, сатанинську кров.

Коріна, з жаху, іще ширше розплющила свої, й без того великі, сині очі, коли я відчинив двері квартири і, похитуючись, став на порозі.

— Улаве! Боже милостивий! Що сталося?

— Справу зроблено.

Я захряснув за собою двері.

— Він... мертвий?

— Так.

Кімната почала повільно обертатись навколо мене. Як багато крові я насправді втратив? Два літри? Ні, я читав, що в нашому тілі від п'яти до шести літрів крові, і ми непритомніємо, коли втрачаємо істотно більше двадцяти відсотків цього об'єму. Що має становити приблизно... нехай йому!.. менше від двох літрів, у кожному разі.

Я побачив її валізу на підлозі у вітальні. Вона упаковала свої речі, щоб летіти до Парижа, — ті самі, що вона взяла з собою з квартири чоловіка. Колишнього чоловіка. Я б, напевно, спакував забагато зайвого. Я ж раніше ніколи не бував далі Швеції. З мамою влітку, коли мені було чотирнадцять. Поїхали з сусідом, його машиною. У Гетеборзі, перш ніж ми пішли в парк атракціонів Лісеберг, він запитав мене, чи я не проти, щоб він підбив клинці до моєї мами. Ми з мамою повернулись додому наступного дня, потягом. Мама поплескала мене по щоці і сказала мені, що я її лицар — останній лицар, що

залишився в цілому світі. Те, що мені в її голосі вчувалась нотка фальшу, було, ймовірно, пов'язано з тим, що мене взагалі збивав з пантелику збочений дорослий світ. Але, як я вже згадував, я цілковито глухий до музичних нюансів, я ніколи не здатен був відрізнити фальшиву ноту від чистої.

— Улаве, що у тебе на штанах? Це... кров?! Боже милосердний! Ти поранений? Що трапилось?

Вона стояла з таким ошелешеним і стурбованим виглядом, що я ладен був розсміятися. Вона скинула на мене підозріливим, майже сердитим оком.

— Що таке? По-твоєму, дуже кумедно, що ти тут спливаєш кров'ю, наче недорізаний підсвинок? Куди тебе поцілили?

— Тільки в стегно.

— «Тільки»? Улаве! Якщо куля зачепила артерію, з тебе скоро вся кров витече. Скидай свої штани і сідай на кухонний стілець.

Вона скинула пальто, в якому була, коли я прийшов, і пішла у ванну кімнату.

Вона вийшла звідти з бинтами, пластиром, йодом і рештою аптечки.

— Я маю тебе зашити, — сказала вона.

— Гарзд, — погодився я, притулившись головою до муру, і заплющив очі.

Вона взялась до роботи, намагаючись очистити мою рану і зупинити кровотечу. Роблячи це, вона пояснювала, що може мене підлатати лише тимчасово, що куля залишилася десь там, у стегні, але зараз немає способу щось із цим вдіяти.

— Де ти навчилась цього? — запитав я.

— Цить, сиди спокійно, бо порушиш мені шви.

— Ти справжня медсестричка.

— Ти не перший, в кого вгатили кулю.

— Он як, — відгукнувся я тоном скоріше нейтральним, ніж запитальним.

Щодо запитань не було жодного поспіху — ми ще матимемо час на такого роду інтерв'ю. Я розплющив очі і подивився вниз на стягнуте у клубок волосся у неї на тімені — Коріна стояла переді мною на колінах. Я вдихнув її запах. Щось нове домішалося до нього, до милого запаху близької до мене Коріни, голої і пристрасної Коріни, до пахощів поту Коріни на моїй руці. Щось ледь відчутне, лише натяк на запах чогось... аміаку, можливо?

Чогось ледь присутнього... але присутнього. Та звісно ж! То не від неї тягло, а від мене. Я відчував запах своєї власної рани. Я був уже інфікований, я вже починав гнити.

— Десь так, — сказала вона, відкушуючи нитку.

Я дивився на неї згори вниз. Блузка зісковзнула їй з одного плеча, і на шиї з одного боку видно було си-нець. Я не помічав його раніше. Але, напевне, це один з тих, що залишив їй Бенжамен Гофман. Мені кортіло запевнити її, що їй таке більше не загрожує, що ніколи ніхто не посміє пальцем її торкнутися. Але мить була не дуже для цього доречна. Не час запевнювати жінку, що вона з тобою в безпеці, коли вона саме намагається тебе залатати і врятувати від повного знекровлення.

Вона витерла кров вологим рушником і наклала мені на стегно пов'язку.

— Схоже, Улаве, у тебе висока температура. Тобі треба лягати в ліжко.

Вона стягла з мене куртку і сорочку. Здивовано подивилась на кольчугу.

— Що це?

— Залізо.

Допомігши мені скинути й це, вона пробігла пальцями по синцях, залишених кулями Данця. Любовно. Зачаровано. Поцілувала їх. І коли я влігся у ліжку і мене вже починала трусити лихоманка, а Коріна підтикала навколо мене пухову ковдру, я почувався так, як колись, коли я лежав у маминому ліжку. Мені майже не боліло навіть. І мені видавалось, я міг уникнути всього цього, але від мене це не залежало — я лежав у човні, а човен був у владі річки, і річка несла мене кудись. Моя доля, моє призначення вже визначені. А решта — це сама подорож, час, який вона забере, і враження, набуті в путі. Життя здається простим, коли ти достатньою мірою хворий.

Я поринув у світ марень.

Вона несла мене, перекинувши через плече, бігцем, розбризкуючи воду ногами. В мороці стояв запах каналізації, інфікованих ран, аміаку і парфумів. З вулиць над нами долинали звуки пострілів і крики, а через отвори каналізаційних люків просочувалися промені світла. Але вона була нестримною, сміливою і сильною. Сили у неї було за нас двох. І вона знала шлях назовні, бо вона вже тут бувала раніше. Так розгорталась історія. Вона зупинилась на розгалуженні каналізації,

спустила мене на землю і сказала, що має піти роззирнутись довкола, але вона скоро повернеться. Я лежав горілиць, слухав, як навколо мене метушилися щури, і дивився на місяць через каналізаційний колодязь. На сітці згори висіли краплі води, обертаючись, переливаючись у місячному світлі. Жирні, червоні, блискучі краплини. Вони зривались, падали додолу, на мене. Вдаряли мене в груди. Проходили просто крізь кольчугу, туди, де моє серце. Тепла, холодна. Тепла, холодна. Запах...

Я розплющив очі.

Я вимовив її ім'я. Жодної відповіді.

— Коріно?

Я сів у ліжку. Пульсуючий біль у стегні. Я насилу перекинув ногу через край ліжка і увімкнув світло. Зістрибнув з ліжка. Моє стегно опухло так, що робилось моторошно. Можна було подумати, що вся ота кров, що витікала з нього, зосередилась під шкірою і пов'язками.

У місячному світлі я побачив її валізу на підлозі посеред вітальні. Але її пальта на кріслі вже не було. Я звівся на ноги і, кульгаючи, почвалав на кухню. Я витягнув шухляду і підняв лоток зі столовими приборами.

Аркуші паперу лежали на місці, у своєму конверті, недоторкані.

Я взяв конверт і підійшов до вікна. Термометр на зовнішньому боці скла свідчив: температура падає.

Я перевів погляд додолу, на вулицю.

Там була Коріна. Вона щойно вийшла, мабуть — на короткий час.

Вона стояла, скулившись у телефонній будці, спиною до вулиці, притискаючи слухавку до вуха.

Я помахав їй рукою, хоча знав, що вона не може мене бачити.

Холера! Як же болить стегно!

Нарешті вона повісила слухавку. Я зробив крок назад від вікна, так щоб не стояти у світлі. Вона вийшла з телефонної будки, і я бачив, як вона подивилась вгору, в мій бік. Я стояв геть нерухомо, і вона так само. Кілька сніжинок повисли у повітрі. Тоді вона рушила. Ставлячи ноги одну перед іншою, близько одна до одної. Як танцівниця на канаті. Вона перетнула вулицю в напрямку будинку. Я міг розрізнити її сліди на снігу. Котячі сліди. Задні лапи на одній лінії з передніми. В рідкому світлі вуличних ліхтарів край кожного сліду відкидав крихітну тінь. Не більшу за таку ось. Отакусіньку...

Коли вона крадькома увійшла назад, в квартиру, я лежав у ліжку із заплющеними очима.

Вона скинула своє пальто. Я сподівався, може, вона скине решту і ляже зі мною в ліжку. Я зачекав якийсь час. Нічого не відбулося. Що ж, як кажуть, «мідяки теж гроші». Оскільки тепер я знав, що вона не прийде і не понесе мене через колектори. Вона не наміряється рятувати мене. І ми не полетимо в Париж.

Замість лягти в ліжку, вона у темряві сіла на крісло. Вона стежила. Вона очікувала.

— Як швидко він сюди дістанеться? — запитав я.

Я бачив, як вона сіпнулась у кріслі.

— Ти не спиш...

Я повторив питання.

— Хто, Улаве?

— Рибалка.

— Улаве, у тебе гарячка. Спробуй заснути.

— Ось кому ти щойно дзвонила з телефону-автомату.

— Улаве...

— Я просто хочу знати, скільки часу я маю.

Вона сиділа, похнюпивши голову, тож її обличчя було в тіні. Коли вона знову заговорила, у неї був геть інший,

новий голос. Суворіший. Але навіть як на мої вуха, ноти лунали чистіше.

— Хвилин двадцять, гадаю.

— Гарзд.

— Як ти дізнався?..

— Аміак. Скат.

— Що??

— Запах аміаку, він чіпляється до шкіри після контакту зі скатом, особливо — від контакту з рибою до кулінарної обробки. Я десь читав: це відбувається тому, що скати накопичують сечову кислоту в своїй плоті, так само як акули. Втім, що я знаю?

Коріна подивилась на мене з відсутньою посмішкою.

— Я оцінила...

Знов пауза. Тоді:

— Улаве?

— Що?

— Нічого...

— ...особистого?

— Точно.

Я відчував, як впинаються в шкіру шви. Рана смерділа запаленням, і з неї валив гній. Я поклав руку на

стегно. Марлева пов'язка промокла. І водночас вона була туго напнута — іще багато гною мало вийти.

— То що ж тоді? — запитав я.

Вона зітхнула.

— Це щось міняє?

— Мені подобаються оповідки, — сказав я. — Я ще маю двадцять хвилин.

— Річ не в тобі, а в мені.

— То що ж воно за річ така?

— Так, що ж воно за річ така?

— Даніель Гофман помирав. Ти знала про це, правильно? І про те, що Бенжамен Гофман стане його наступником?

Вона знизала плечима.

— Тут ти мене маєш такою, яка я є.

— Такою, що дурить, кого треба дурити, і не терзається докорами сумління, тягнучись до грошей і влади?

Коріна різко підвелась і підійшла до вікна. Подивилась додола, на вулицю. Запалила сигарету.

— За винятком твого припущення щодо браку докорів сумління, все більш-менш так і є, — сказала вона.

Я прислухався. Стояла тиша. Я зрозумів, що вже за північ, що вже надходить переддень Різдва.

— Ти просто подзвонила йому? — запитав я.

— Я пішла до нього в крамницю.

— І він погодився прийняти тебе?

Я бачив силует її обличчя з витягнутими губами проти вікна, коли вона видихнула дим.

— Він чоловік. Такий самий, як решта чоловіків.

Я подумав про тіні за матовим склом. Синець у неї на шиї. Він був свіжий. Наскільки сліпим можна бути? Побої. Рабська покора. Приниження. У такий спосіб вона цього жадала.

— Рибалка одружений. Що ж він тобі запропонував?

Вона стонула плечима.

— Нічого. Наразі. Але він запропонує.

Її правда. Проти вроди не попреш.

— У тебе був такий вражений вигляд, коли я повернувся додому, не тому, що я поранений, а тому, що я живий.

— І одне, і також інше. Ти не думай, Улаве, буцімто я не маю до тебе жодних почуттів. Ти був гарним кохан-

цем, — коротко хихикнула вона. — Спершу я не думала, що ти в собі це маєш.

— Маю що?

Вона у відповідь лише посміхнулась. Посмоктувала свою сигарету. Кінчик цигарки світився червоним у напівтемряві. І мені спало на думку, що хтось унизу, на вулиці, подивившись на це вікно, може вирішити, що бачить пластикову рурку — імітацію свічки, покликану створити різдвяну атмосферу затишку і сімейного щастя. І той хтось міг би собі уявити, нече люди тут нагорі мають усе, що я свого часу так хотів мати, буцім люди тут нагорі живуть таким життям, яким людям *належить* жити. Я не знаю. Але припускаю, про щось таке я мав би тоді думати.

— Маю що? — повторив я запитання.

— Владність. «Мій король».

— «Мій король»?

— Так, — засміялась вона. — Мені вже здавалось, я маю тебе зупинити на якийсь час.

— Про що ти говориш?

— Про оце, — сказала вона, стягнувши комір блузки до плеча і демонструючи синець.

— Я не робив цього.

Вона завмерла, не донісши сигарету до рота, і глянула на мене підозріливо.

— *Не ти?* То, може, я сама собі заподіяла?

— Кажу тобі, я цього не робив.

Вона поблажливо розсміялась.

— Облиш, Улаве, цього не треба соромитись.

— Я не вдарив би жінку!

— Визнаю, тебе складніше було б на таке підбурити. Але тобі сподобалось душити. Після того як я тебе розпалила, тобі це припало до смаку *по-справжньому*.

— Ні!

Я затулив собі вуха долонями. Я бачив, як ворухаться її губи, але нічого не міг чути. Не варто було й слухати. Тому що це не відповідало розвитку подій в романі. Ніколи так не складалося.

Але її рот і далі артикулював, утворюючи різні фігури. Як та актинія, що — як я колись дізнався — має замість рота анус, і навпаки. Навіщо вона все це говорила? Чого вона домагалась? Чого, власне, всі вони домагались? Я був на ту мить глухонімим, я більше не мав фізіологічного апарату для інтерпретації звукових

хвиль, що вони, нормальні люди, безперервно їх про-
дукують, хвиль, що розбиваються об кораловий риф,
а тоді зникають. Я споглядав світ, який не мав сенсу,
не мав узгодженості, а просто наповнений людьми, що
відчайдушно живуть, кожне своїм життям — життям,
даним кожному з нас, — інстинктивно наповнюючи
його хворобливими бажаннями, задушливим страхом
самотності і передсмертною агонією, яка починається,
щойно ми усвідомлюємо, що ми смертні. Я знав, що вона
мала на увазі. «Це... вже... все?..»

Я схопив свої штани зі стільця коло ліжка і натяг-
нув їх на себе. Тканина однієї холоші геть задубіла від
засохлої крові та гною. Я вивалився з ліжка і почвалав,
тягнучи ногу.

Коріна не поворухнулась.

Я нахилився над черевиками, і на мене набігла хви-
ля нудоти, але я таки спромігся взутись. Пальто. Мій
паспорт і квитки в Париж лежали у внутрішній кишені.

— Ти недалеко підеш, — сказала вона.

Ключі від «вольво» були у кишені моїх штанів.

— Поглянь на себе: у тебе рана відкрилась...

Я відчинив двері і вийшов на сходи. Вчепився в по-
ручні і, переносячи вагу тіла на передпліччя, за допо-

могою рук став спускатись униз — майже тобі павучок, самець чорної вдови, який трохи запізно збагнув, що час, відведений на побачення, вже сплив.

Доки я спустився вниз, у мене в черевуку хлюпала кров.

Я почвалав до машини. Поліційні сирени. Вони не замовкали весь цей час. Наче вовки вили на віддалі, навколо засніжених пагорбів, що оточують Осло. Трюхикаючи зграєю, спиняючись, принохуючись до запаху крові.

Цього разу мотор «вольво» запустився одразу.

Я знав, куди їду, але вулиці, здавалося, змінили свою форму і напрямок, м'яко погойдуючись, як щупальці медузи Лев'яча грива¹, і мені робилось дедалі складніше дотримуватись керунку. В такому гумовому місті, де ніщо не бажало зберігати постійний вигляд, годі було зрозуміти, де ти перебуваєш. Я побачив червоне світло і загальмував. Намагався зібратись на силі і зорієнтуватись. Натомість я, мабуть, закуняв, бо похопився,

¹ Книголюб Улав називає Арктичну ціанею — найбільшу медузу Світового океану — «Лев'ячою гривою», тобто тим епітетом, під яким вона, в постаті таємничого чудовиська, фігурує в однойменному оповіданні Конана Дойла з циклу «Архів Шерлока Холмса».

коли світло було вже зелене і машина позаду сигналіла. Я натиснув на газ. Де це діялось? Чи перебував я ще в Осло?

Мама ніколи словом не обмовилась про батькове вбивство. Так, ніби нічого з цього ніколи не сталось. І мене це влаштовувало. Тоді якогось дня, років чотири чи п'ять по тому, коли ми сиділи за столом на кухні, вона раптом запитала:

— Як ти гадаєш, коли він повернеться?

— Хто?

— Твій батько, — проказала вона, дивлячись повз мене відсутнім поглядом. — Щось його давненько вже не було. Цікаво, куди він завіявся цього разу?

— Мамо, він не повернеться.

— А звісно ж повернеться. Він завжди повертається.

Вона знову піднесла свою склянку.

— Він дуже цінує мене, ти сам знаєш. І тебе...

— Мамо, ти допомагала мені винести його...

Вона грюкнула склянкою об стіл, розхлюпнувши трохи джину.

— Той, хто посмів би забрати його від мене, — проказала вона абсолютно безбарвним тоном і пильно по-

дивилась на мене, — був би жахливим лиходієм. Ти як гадаєш?

Вона витерла блискучі краплі зі скатертини і знай терла й терла її в тому місці, наче намагалася видалити щось. Я не знав, що їй сказати. Вона склала свою, самотійну, версію сюжету. А я — свою. Не пірнати ж мені було у те озеро в околицях Ниттедаля, щоб пересвідчитись, яка версія правдивіша. Отож, я нічого й не сказав.

Але усвідомлення того, що вона здатна була кохати чоловіка, який так до неї ставився, навчило мене дечого про кохання.

Ні, насправді ні.

Не навчило.

Це *нічогісінько* не навчило мене про кохання.

Після того випадку ми ніколи більше не згадували мого батька.

Я крутив кермо, намагаючись не з'їхати зі своєї смуги, але вулиця знай вигиналась, силкуючись струсити мене з себе, так що я ризикував будь-якої миті зачепити якусь із зустрічних машин, які істерично сигналили, проминувши мене, і дудіння їхнє губилося вдалині, як звуки втомленої катеринки.

Я повернув праворуч. Опинився на тихій вуличці. Обрідніше світло фари. Слабший рух. Темрява густішала. А тоді запанував цілковитий морок.

Я напевне зомлів і з'їхав на узбіччя. Не на великій швидкості. Я вдарився головою об лобове скло, однак цілими залишились і одне, й інше. І навіть ліхтарний стовп, навколо якого вигнувся радіатор, нітрохи не постраждав. А от мотор заглух. Я кілька разів обернув ключ у замку запалювання, але стартер лише попхинькав жалібно — щоразу з меншим запалом. Я розчахнув двері машини і виповз назовні. Я стояв на колінах і ліктях, як мусульманин на молитві, і свіжий сніг обпікав мені долоні. Я згріб руками купку цього снігу, намагаючись зліпити його в грудку. Але сухий сніг, він такий, він розсипається. Він білий і гарний, але з нього не зліпиш нічого тривкого. Він вабить і обіцяє, але все, що намагався з нього зліпити, розсипається, рушиться між пальцями. Я роззирнувся довкола, щоб побачити, куди мене занесло.

Спираючись на крило машини, я звівся на ноги, а тоді, похитуючись, дочвалав до вітрини крамниці. Я притулився обличчям до скла, яке приємним холо-

дом остудило мені розпалене гарячкою чоло. Полиці та прилавки всередині купалися в мерехтінні пригашеного світла. Було запізно, крамниця була вже зачинена. Звісно, зачинена — було вже за північ. Навіть табличка висіла на дверях з повідомленням про те, що сьогодні зачиняємось раніше, ніж зазвичай: «23 грудня крамниця працює до 17.00 у зв'язку з обліком товарів».

Облік товарів. Ясна річ. За день до Різдва, до Святвечора, зрештою. Кінець року. Треба думати, найдоречніший час для таких справ.

У кутку, за короткою шеренгою візків, стояла різдвяна ялинка, маленька й зловісна. Але, хоч би яка вона була, назва її залишається незмінною — «різдвяна ялинка».

Не знаю, навіщо я туди приперся. Я міг доїхати до готелю і зняти там номер. Просто напроти квартири чоловіка, якого ми нещодавно впорали. І жінки, яка впорала мене. Ніхто не здогадався б шукати мене там. Я мав достатньо грошей на дві доби. Я міг би зранку зателефонувати Рибалці і попросити, щоб він перевів решту винагороди на мій банківський рахунок.

Я почув свій власний сміх.

Відчув, як тепла сльоза збігає по моїй щоці, побачив, як вона падає і провалюється в свіжий сніг.

Потім іще одна. Вона просто зникла.

Я зауважив своє коліно. Кров сочилася з нього через тканину штанів і крапала на сніг, утворюючи слизову плівку, на зразок яечних білків. Я знав, що та кров теж пропаде. Розтане і зникне, так само як мої сльози. Але наразі вона лежала плівкою, червоною і драглистою. Я відчував, що моє мокре від поту волосся прилипло до скла вітрини. Ймовірно, я трохи запізно про це розповідаю, але, якщо я раніше не згадував, у мене довге, рідкувате, світле волосся і борода; я маю середній зріст і сині очі. В цілому, такий я на вигляд. Довге волосся і борода — це потенційна перевага: якщо трапиться забагато свідків, є можливість істотно і швидко змінити свою зовнішність. І саме ця можливість, ця потенційна перевага примерзала до вітрини, пускала коріння, як оті коралові рифи, що я повсякчас про них згадую. У будь-якому разі мені хотілося стати єдиним цілим з тією вітриною, перетворитись на скло, так само як безхребетні анемони у «Царстві тварин 5: Океан» посправжньому *перетворюються* на кораловий риф, на

якому вони живуть. Щоранку я мав би змогу дивитись на Марію, дивитись на неї цілий день, без того щоб вона бачила мене. Нашіптувати їй, як я її кохаю. Гукати, співати. Моїм єдиним бажанням тоді було просто зникнути — можливо, то було єдине, чого я насправді будь-коли прагнув. Зникнути, як мама, заспиртувавшись до стану невидимості. Терти, аж доки геть зітреється, видалиться. Де вона тепер? Я більше не пам'ятаю. Уже впродовж тривалого часу я не здатен пригадати. Мені було дивно, що ось я можу сказати, де мій батько, і не знаю, де моя мати, жінка, яка дала мені життя і дбала про те, щоб я жив далі? Чи справді була вона мертва і похована на цвинтарі Ріської церкви? Чи вона досі ще десь на цьому світі? Я знав, ясна річ, що питання полягає тільки в тому, щоб пригадати.

Я заплющив очі і притулився головою до вітрини. Цілковито розслабився. Це все втома. Я скоро пригадаю. Дуже скоро...

Мене огорнула темрява. Великий морок. Вона накрила мене широчезним чорним плащем, узяла мене в свої обійми.

Було так тихо, що я міг ясно почути м'яке клацання — звук, що долинув, як здавалося, від дверей поруч

зі мною. Потім я почув кроки — знайоме накульгування. Кроки наблизились. Я не розплющував очі. Кроки зупинились.

— Улаве?

Я не відповів.

Вона підійшла ближче. Я відчув її долоню на своєму плечі.

— Що / Ти / Тут / Робиш.

Я розплющив очі. Побачив у вітрині її відображення — вона стояла позаду мене.

Я розтулив губи, але не зумів нічого вимовити.

— У / Тебе / Кровотеча.

Я кивнув. Яким чином вона опинилась тут і зараз, опівночі?

Авжеж.

Облік товарів.

— Твоя / Машина.

Я склав губи, щоб вимовити «так», але не спромігся на звук.

Вона кивнула, ніби на знак того, що зрозуміла; тоді взяла мою руку і закинула собі на плече.

— Ходімо.

Я, накульгуючи і спираючись на неї, на Марію, почалапав до машини. Дивно, що її кульгавість я зараз не помічав, ніби у неї враз вирівнялись ноги. Вона влаштувала мене на пасажирському сидінні, потім обійшла до водійського боку, де двері залишились відчинені. Вона нахилилась до мене і розірвала холошу на нозі — тканина розійшлась безгучно. Марія взяла пляшку мінеральної води зі своєї торбинки, відгвинтила ковпачок і налила води мені на стегно.

— Куля?

Я кивнув і подивився на своє стегно. Більше не боліло. А кульовий отвір був схожий на роззявлений риб'ячий рот. Марія скинула свій шарф і наказала мені підняти ногу. Тоді вона міцно обв'язала шарф навколо рани.

— Тримай / Пальці / Отут / Притискай / Міцно / Рану.

Вона обернула ключ, який весь цей час залишався в замку запалювання. Мотор завівся з м'яким приязним мурканням. Вона увімкнула задню передачу і відїхала від ліхтарного стовпа. Виїхала на брук і рушила вулицею.

— Мій / Дядько / Хірург / Марсель / Мюріел.

«Мюріел». Таке саме прізвище, як у того наркомана.

Як вона і він могли мати дядька з тим самим?..

— Не / У / Лікарні, — озирнулась вона на мене. — У / Мене.

Я відкинувся потилицею на підголівник. Вона говорила не так, як розмовляють глухонімі. Вона вимовляла немодульовано й уривчасто, але не в такий спосіб, як ті, хто не вміє говорити, а радше як хтось, хто...

— Французи, — сказала вона. — Вибач / Я / Не / Люблю / Говорити / Норвезька.

Вона засміялась.

— Я / Радше / Писати / Завжди / Так / Робити / Як / Дитина / Я / Просто / Читати / Улаве / Тобі / Подобається / Читати.

Поліційний автомобіль з синім проблисковим маячком на даху проїхав повз нас. Я бачив у дзеркало заднього огляду, як він зник у глибині вулиці. Якщо вони шукали «вольво», то просто не звернули уваги. А може, вони полювали на когось іншого.

Брат. Наркоман був її братом, а не коханцем. Молодший брат, мабуть, через що вона ладна була віддати себе

в жертву заради нього. Але чому їхній дядько-хірург не в змозі був допомогти їм тоді, чому вона змушена була піти на... Ні, годі про це. Я з'ясую решту згодом, я потім уточню, як усе це узгодити одне з іншим. А наразі вона увімкнула пічку, і від теплого повітря мене так тягло на сон, що я мав гранично зосередитись, аби не відключитись.

— Думаю / Ти / Улаве / Любити / Читати / Бо / Ти / Наче / Поет / Так / Гарно / Як / Ти / Говориш / В-підземці...

В підземці?

Очі мої самі заплющились, тим часом як до мене повільно дійшло. Вона здатна була чути все, що я казав їй.

Всі ті поїздки в метро, коли я стояв позаду неї у вагоні, думаючи, що вона глуха... вона просто дозволяла мені говорити. День по дню, вдаючи, буцім вона не чує і не бачить мене. Наче то була якась гра. Саме тому вона потяглась до моєї руки тоді, в крамниці, — вона думала, вона знає, що я її кохаю. Вона думала що та коробка цукерок означає, що я, нарешті, готовий зробити крок від фантазій до реальності. Чи, можливо, щоб саме в такий

спосіб усе складалося докупити? Чи міг я насправді бути сліпим настільки, щоб вважати, що вона глухоніма? Чи я від самого початку все ясно бачив і просто відмовлявся визнати те, що я насправді знав?

Чи можливо таке, що від самого початку доля вела мене сюди, до Марії Мюріель?

— Я / Впевнена / Дядько / Зможе / Приїхати / Зараз / І-якщо / Все / Гарзд / З-тобою / Буде / Французьке / Різдво / Завтра / Святвечір / Гуска / Трохи / Запізно / По / Різдвяній / Месі.

Я просунув руку у внутрішню кишеню і намацав конверт. Не розплющуючи очей, простягнув його Марії. Я відчув, як вона взяла конверт, повернула до узбіччя, зупинила машину. Я відчував втому, я відчував таку втому...

Вона почала читати.

Читати слова, якими я закривавив ті аркуші, слова, які я розбивав і переписував, щоб розставити правильні літери у правильних місцях.

І вони анітрохи не видавались мертвими. Навпаки, вони були живими. І правдивими. Такими правдивими, що «Я кохаю тебе» звучало як єдине, що можна було

сказати. Такими живими, що коли хто почув би ті слова, був би в змозі побачити його, чоловіка, що пише про дівчину, яку він відвідує щодня, дівчину, що сидить за касою в крамниці, дівчину, яку він кохає, хоча волів би не кохати її, бо не хоче кохати особу, подібну до самого себе, недосконалу, з вадами і ганджами, іще одну жалюгідну жертовну душу, невільницю любові, яка покірною читає по губах людей, але ніколи не висловлюється, яка підпорядковує себе комусь і знаходить у цьому винагороду. Але водночас він не може зректися кохання до неї. Вона є всім, чого він жадає і чого не хоче. Вона його власне приниження. І найкраща, найлюдяніша, наймиліша істота, яку він зустрічав.

«Маріє, я не так багато знаю. Насправді лише дві речі. Перша — це те, що я не знаю, як я міг би зробити щасливою таку людину, як ти, бо сам я належу до тих, що руйнують і нищать, а не до тих, що творять і надають життю сенс. Друге, що я знаю, — це те, що я кохаю тебе, Маріє. І саме через це я так ніколи й не прийшов на обід того разу. Улав».

Я чув ридання в її голосі, коли вона дочитувала останні рядки.

Ми сиділи у цілковитій тиші. Навіть поліційні сирени замовкли. Вона схлипнула. Тоді заговорила.

— Ти / Зробив / Мене / Щасливою / Тепер / Улаве / Цього / Досить / Невже / Ти / Сам / Не-розумієш...

Я кивнув і глибоко вдихнув. Тепер, мамо, я можу померти, думав я. Тепер немає потреби вигадувати історії. Я цей роман уже не зможу зробити кращим.

Розділ 21

Попри лютий мороз, сніг падав цілу ніч, і коли городяни, що першими встали того ранку, визирнули у зимову пільму, то побачили, що Осло вкрилось м'якою білою ковдрою. Автомобілі повільно їхали крізь снігові замети, а люди безжурно всміхалися, протоптуючи собі стежки поміж крижаних брил на тротуарах, бо ніхто нікуди не квапився — то був переддень Різдва, час миру і святкового споглядання.

По радіо знай торочили про рекордні морози і про дедалі більшу холоднечу попереду, а в рибній крамниці на Юнгсторґет загорнули останні кілограми тріски і заспівали «Щасливого Різдва» тими дивними норвезькими голосами, що роблять радісною і добродушною будь-яку пісню, незалежно від її змісту.

Територія навколо церкви у Віндерені була обгороджена поліційною стрічкою, а всередині храму священник обговорював з поліцією, як йому відбутися різдвяну службу, бо надвечір почнуть сходитись прочани.

У Рікгоспіталет,¹ в центрі Осло, хірург, що оперував дівчинку, вийшов з операційної в коридор, скинув гумові рукавички і підійшов до двох жінок, що там сиділи. Він побачив страх і відчай на їхніх закам'янілих обличчях і зрозумів, що він забув опустити маску, тож вони не можуть бачити усмішку на його обличчі.

Марія Мюріель піднімалась пагорбом від станції метро у бік крамниці. Сьогодні передбачався короткий робочий день, вони мали зачинити о другій. А тоді вечір перед Різдом. Святвечір!

Вона подумки співала колядку. Пісню про те, як побачила його знову. Вона знала, що побачить його знову. Вона знала від того дня, як він прийшов, щоб забрати її з собою з... З усього того, про що вона не хоче більше ні-

¹ Rikshospitalet, тобто «Національна лікарня», є частиною університетської лікарні Осло і найпереводнішим медичним центром країни, що приймає пацієнтів з найскладнішими захворюваннями, а, поза рештою, також опікується здоров'ям королівської родини.

коли згадувати. Його лагідні сині очі за довгим руським волоссям. Його прямі тонкі губи за густою бородою. І руки. Про його руки вона думала найбільше. Більше, ніж це буває в інших людей, але ж воно й природно. Він мав чоловічі, але гарні руки. Великі і досить широкі долоні, на зразок таких, якими скульптори наділяють героїчних робітників. Але вона легко могла уявити собі, як ці руки пестять її, тримають в обіймах, поплескують її, втішають її. Так само як її руки пестили б і стискали в обіймах його. Раз у раз її лякала сила цього її кохання. Воно було подібне до весняного потоку, що збирає свої води перед загатою, і Марія знала, яка невелика відмінність між поняттями «купатись у коханні» й «утонути в коханні». Але її це більше не тривожило. Бо схоже було, він здатен приймати, а не тільки давати.

Вона побачила групу людей, що зібралися перед крамницею. Там стояв також поліцейний автомобіль. Невже вночі сталося вламуння?

Ні, здається, звичайна шляхова аварія. Легкова машина врізалась у вуличний ліхтар так, що радіатор обгорнувся навколо стовпа.

Проте, підійшовши ближче, вона побачила, що натовп значно більше зацікавлений вітриною, ніж розбитою автівкою, тож, напевне, таки пограбовано крамницю. З натовпу вийшов полісмен і, прямуючи до поліційної машини, витягнув рацію і почав говорити. Вона прочитала по його губах слова «мертвий», «кульова рана» і «той самий “вольво”».

Інший полісмен, вимахуючи руками і вигукуючи, змусив натовп відійти, і, коли люди відступили, вона побачила постать. Спершу вона подумала: сніговик. Але потім зрозуміла, що то людину так засипало снігом — чоловік стояв, притулившись до вітрини. Він тримався в стоячому стані через те, що примерз довгим руським волоссям і бородою до вітрини. Вона не хотіла підходити ближче, однак підійшла. Полісмен щось сказав, звертаючись до неї, і вона показала собі на вуха і на рот. Потім показала на крамницю і на своє ім'я в особовому посвідченні. Вона іноді думала, чи не повернути собі дівоче «Марія Олсен», але дійшла висновку, що єдиним, що він залишив їй — крім боргу за наркотики, — було французьке прізвище, трохи більш хвилююче від банального Олсен.

Полісмен кивнув їй і показав, що вона може відчинити крамницю, але Марія не рухалася з місця.

Колядка в голові обірвалася.

Вона дивилась на нього. Можна було подумати, що на ньому narosla тонка крижана шкіра, а під нею пробігали тонкі сині вени. Він був наче сніговик, просякнутий кров'ю. З-під обледенілих вій він втупився нерухомим поглядом у крамницю. Він прикипів очима до того місця, де вона скоро сидітиме. Сидітиме і вибиватиме бакалійні ціни на касі. Всміхатиметься до клієнтів, уявляючи собі, хто вони, яким життям живуть. А згодом, увечері, ласуватиме цукерками, які він їй подарував.

Полісмен встромив руку у внутрішню кишеню куртки чоловіка, витягнув гаманець, розгорнув його, витяг зеленого кольору водійське посвідчення. Але Марія дивилася на щось інше. Вона дивилася на жовтий конверт, що випав на сніг, коли полісмен витягав гаманець. Конверт був надписаний акуратним вигадливим, майже жіночим почерком:

«Для Марії».

Полісмен, з водійськими правами чоловіка, попрямував до поліційної машини. Марія нахилилась, підбрала конверт. Сховала його собі в кишеню. Здається, ніхто того не помітив. Вона подивилася на те місце, де він лежав. У снігу й крові. У такому білому. У такій червоній. Так чарівно красиво. Наче королівська мантия.

ЗМІСТ

Розділ 1	3
Розділ 2	17
Розділ 3	26
Розділ 4	37
Розділ 5	42
Розділ 6	48
Розділ 7	54
Розділ 8	61
Розділ 9	64
Розділ 10	83
Розділ 11	94
Розділ 12	103
Розділ 13	122
Розділ 14	131
Розділ 15	134
Розділ 16	139
Розділ 17	153
Розділ 18	157
Розділ 19	174
Розділ 20	179
Розділ 21	211

Літературно-художнє видання

Несбьо Ю

КРОВ НА СНІГУ

Роман

Переклад з норвезької

Головний редактор О. В. Красовицький

Відповідальна за випуск Г. С. Таран

Художній редактор Л. П. Вировець

Комп'ютерна верстка: О. М. Правдюк

Коректор А. М. Гопаченко

Підписано до друку 20.07.15. Формат 70x108 ^{1/32}.
Умов. друк. арк. 9,80. Обік.-вид. арк. 5,66.
Тираж 1500 прим. Замовлення № 5-198.

ТОВ «Видавництво Фоліо»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 3194 від 22.05.2008 р.

61057, Харків, вул. Римарська, 21А
Електронна адреса:
www.folio.com.ua
E-mail: realization@folio.com.ua
Інтернет-магазин www.bookpost.com.ua

Надруковано з готових позитивів
у ТОВ «Видавництво Фоліо»
61057, Харків, вул. Римарська, 21А
Свідоцтво про реєстрацію
ДК № 3194 від 22.05.2008 р.

Несбьо Ю.

- Н55 Кров на снігу: роман / Ю Несбьо; пер. з норв. В. Б. Чайковського; худож.-оформлювач Л. П. Вировець. — Харків: Фоліо, 2015. — 217 с. — (Карта світу). ISBN 978-966-03-5083-0 (Карта світу). ISBN 978-966-03-7319-8.

Норвежець Ю Несбьо (нар. 1960 р.) у себе на батьківщині спочатку став відомим як економічний оглядач (він закінчив Норвезьку школу економіки), потім як рок-музикант і композитор популярної групи «Di Derge», а наприкінці 90-х ще і як письменник, автор серії романів про поліцейського Харрі Холе. Перший з романів серії — «Нетопир» (1997) — був визнаний кращим детективом Скандинавії, удостоївся у критиків звання «миттєвого бестселера» й приніс авторові престижну премію «Срібний ключ». У видавництві «Фоліо» вийшли друком книжки Ю Несбьо «Нетопир», «Червоногрудка», «Безтурботний», «Привид», «Мисливці за головами», «Таргани», «Леопард», «Сніговик», «Пентаграма», «Поліція», «Спаситель», «Син». Роман «Кров на снігу» побачив світ у 2014 р.

Улав — надзвичайно «обдарований» кілер, що працює на одного з найвпливовіших кримінальних авторитетів Осло. Проте не типовий кілер: крім хисту до холоднокривного вбивства, він має дивовижну схильність до глибокого кохання. І, попри дизлексію — нездатність правильного і швидкого розпізнавання слів, Улав — блискучий, гіпнотично-спокійний оповідач з неабиякою уявою. Останнє замовне вбивство або піднесе його на вершину професійної майстерності, або стане його найбільшою помилкою, адже закохатись у дружину власного боса, яку до того ж той наказав прибрати, крок дуже необачний...

Книжки видавництва «Фоліо» ви можете придбати:

Оптова торгівля:

м. Харків, вул. Римарська, 21А
(057) 700-05-46, 705-07-30
e-mail: market@folio.com.ua
proizv@folio.com.ua

НПП «Фактор»

61037, м. Харків,
вул. Гомоненка, 10
(057) 714-91-73, 719-41-17
e-mail: l.novikova@vivat.factor.ua
info@vivat.factor.ua

Книга поштою:

Книжковий клуб «Фоліо»
м. Харків, 61052, а/с 46

(057)715-61-19
з 9.00 до 18.00

e-mail: club.folio.com.ua

ТОВ «Видавництво Фоліо»

61057, м. Харків,
вул. Римарська, 21А
(057) 700-44-29
e-mail: avk@folio.com.ua
www.folio.com.ua

Представництво в Києві

м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4
e-mail: foliokiev@kv.ukrmet.net

Видавництво «Фоліо» в інтернеті

Інтернет-магазин «Фоліо»
www.bookpost.com.ua

Сайт подарункових ексклюзивних юншжок
«Фоліо»
www.elitebooks.com.ua

Видавництво «Фоліо» — сторінка на
Facebook

Сторінка видавництва «Фоліо»
на LiveJournal
www.folio.ua.livejournal.com

Магазини видавництва «Фоліо»

м. Київ

«Довженко Книги. Кава. Кіно»
вул. Воровського, 43А
(050) 344-06-46

«Книгарня № 1»

пр. Московський, 10Б
(біля виходу ст. м. «Петрівка») (044)351-15-14

м. Львів

«Книги Фоліо»
вул. Коперніка, 3
(032) 244-55-17

Книжковий ринок «Петрівка»
Центральний ряд, місце 25

Магазини-партнери

Вінницька область

м. Вінниця

- Магазин «Буква»
пл. Гагаріна, 2 (ДУМ)
- пр. Юності, 43А (ТРЦ «Магігранд»)
- Магазин «Книгарня Є»
вул. Соборна, 89
- Магазин «Дім книги»
вул. Інтернаціональна, 3/2
- вул. Коцюбинського, 33А
- вул. Келецька, 78
- Магазин «Книжкова хата»
вул. Тімшівська, 48

Вулицька область

м. Луцьк

- Магазин «Знання»
пр. Богд, 41
- Магазин «Дім книги»
вул. Конячина, 37А

м. Володимир-Волинський

- Магазин «Книгарня Є»
вул. Ковельська, 6

Дніпропетровська область

м. Дніпропетровськ

- Магазин «Книголенд»
пр. К. Маркса, 60
- бульвар Слави, 5Ж
- вул. Набережна Заводська, 99А
- Магазин «Книжковий супермаркет»
вул. Глінок, 2 (ТЦ «Мост-Сіті»)
- Магазин «Буква»
пр. К. Маркса, 67 (ТРЦ «Гранд Плаза»)
- Магазин «Книгарня ВІЗ»
пр. К. Маркса, 18
- Магазин «Буклет»
вул. К. Маркса, 54
- Магазин «Книги»
вул. Тополина, 6А
- Магазин «Книги і канцтовари»
вул. Вокзальна, 5

м. Кривий Ріг

- Магазин «Букет»
вул. Гагаріна, 46

м. Павлоград

- Магазин «Буклет»
вул. Шевченка, 118

Донецька область

м. Краматорськ

- Магазин «Буклет»
вул. Маяковського, 1М

м. Маріуполь

- Магазин «Пірагор»
вул. Київська, 31
- Магазин «Школяр»
пр. Металургія, 174
- Магазин «Наталі»
пр. Перемоги, 100
- Магазин «Наталі-Маркет»
пр. Металургія, 102А
- Торговий центр «Наталі»
Магазин «Наталі»
вул. Урицького, 83 (ЗЗЖМР)
- Торговий центр «Наталі»
Магазин «Наталі»
пров. Транспортний, 16 (17 МКР)
- Магазин «Прибой»
пр. Ілліча, 47
- Супермаркет книг і канцтоварів
пр. Будівельників, 125 (ТЦ «Обзор»)
- Магазин «Там Там»
Володарське шосе, 2
(ТРЦ «PortCity»)

Житомирська область

м. Житомир

- Магазин «Книжковий супермаркет»
вул. Київська, 77
- Магазин «Знання»
вул. Київська, 17/1
- Магазин «Мелікян»
вул. Спортивна, 8
- Магазин «Читай»
вул. Київська, 77
(ТЦ «Глобал-ЦА»)

м. Бердичів

- Магазин «Книги+»
вул. Леніна, 4

Запорізька область

м. Запоріжжя

- Книжковий супермаркет «Панірус»
вул. Гоголя, 32-32А
- Магазин «Буква»
пр. Леніна, 147, універмаг «Україна»
- Магазин «Буклет»
вул. Лермонтова, 24

м. Мелітополь

- Магазин «Книжковий супермаркет»
пр. Б. Хмельницького, 42

Івано-Франківська область

м. Івано-Франківськ

- Магазин «Книгарня Є»
вул. Незалежності, 31
(Торговий рід)
- вул. Незалежності, 9

м. Коломиї

- Магазин «Книжкова хата»
вул. Чорновола, 51

Київська область

м. Київ

- Магазин «Буква»
вул. Гната Юри, 20 (ТЦ «Квадрат»)
- пр. Академіка Глушкова, 136 (ТЦ «Магелан», 3-й поверх)
- пр. Оболонський, 16 (ТЦ «Дрефт Тоні»)
- вул. Б. Хмельницького, 36
- вул. Лаврушкіна, 4 (ТЦ «Район»)
- вул. Милути, 4 (ТЦ «Піраміда»)
- вул. Хрещатик, 13
- вул. Хрещатик, 20-22 (Підземний перехід ст. м. «Майдан Незалежності»)
- вул. Лучначарського, 10
- пл. Слави, 1 (ТЦ «Навігатор»)
- вул. Хрещатик, 13
- пр-т Московський, 6
- пл. Привокзальна, 1
- Магазин «Книжковий супермаркет»
пр. Повітрофлотський, 33/2
- вул. Нижній Вал, 37/20
- вул. Межигірська, 3/7
- вул. Будівельників, 4
- Магазин «Читай-Місто»
пл. Спортивна, 1А (ТРЦ «Гулівер», 4-й поверх)
- Магазин «Книголенд»
Харківське шосе, 152
- вул. Будівельників, 43/12
- Магазин «Слідо»
вул. Велика Васильківська, 6
- Клош «Петріка» "Фоліо"
Книжковий ринок «Петріка»,
центрального рід, місце 25
- «Книгарня № 1»
пр. Московський, 106
- «Долянка. Книги. Кофе. Кіно»
вул. Воровського, 43А
- Магазин «Наш формат»
пров. Бєлінського, 5
www.nashformat.ua
- Магазин «Смолоскип»
вул. Межигірська, 21
- Магазин «Українська народна ювелірка»
пл. Слави, 1 (ТЦ «Навігатор»)
- Магазин «Знання України»
вул. Велика Васильківська, 57/3

Магазин «Літера»
вул. Артема, 103
вул. Льва Толстого, 11/61
Магазин «Книгарня Є»
вул. Лисенка, 3
пр. Повітрофлотської, 33/2
вул. Спаська, 5
вул. Льва Толстого, 1
Магазин «Книгарня № 52»
вул. Гагаріна, 13
«Київський бібліотечний колектор»
вул. 40-річчя Жовтня, 100/2
«Центр народознавства
Магазин "Шабля козаків Мамая"»
вул. М. Донця, 2
Магазин «Наукова Думка»
вул. Грушевського, 4
«Мистецький Арсенал»
вул. Лаврська, 12
Магазин «Читайка»
вул. Вербова, 17 (ринок Петрівка)
Магазин «Книгарня»
вул. Пушкінська, 8А

м. Біла Церква
Магазин «Книжковий супермаркет»
вул. Гагаріна, 11

м. Бровари
Магазин «Книжковий супермаркет»
вул. Незалежності, 3

Кіровоградська область

м. Кіровоград
Магазин «Буквиця»
вул. Пашутинська, 63
Магазин «Книги»
вул. К. Маркса, 51

Львівська область

м. Львів
Магазин «Книги»
вул. Братів Рогатинців, 30
вул. Огієнка, 4
вул. Лисенка, 21
Магазин «Літера»
пр. Червоної Калини, 36
(ТЦ «Шувар»)
Магазин «Книжковий лев»
вул. Шевська, 6
Магазин «Літера»
вул. Книгини Ольги, 106 (Універмаг
«Львів»)
Магазин «Книгарня Є»
пр. Свободи, 7
Магазин «Книги Фаліо»
вул. Коперніка, 3
Магазин «Дім книги»
пл. А. Міцкевича, 8

Магазин «Дім книги»
вул. Торгова, 11
Магазин «Українська книгарня»
пр. Т. Шевченка, 8
Магазин «Книгообрій»
вул. Бузькова, 2
Магазин «Ноти»
пр. Т. Шевченка, 16

м. Дрогобич

Магазин «Скарбниця»
пл. Ринок, 11
Магазин «Дивосвіт»
вул. Туроша, 28

Миколаївська область

м. Миколаїв
Супермаркет «Таврія»
пр. Корабелів, 20/3
вул. Лазурна, 17
Універсам «Копійка»
вул. Космонавтів, 152
Магазин «Буквиця»
вул. Радянська, 6

м. Первомайськ

Універсам «Копійка»
вул. Одеська, 78

м. Южноукраїнськ

Універсам «Копійка»
вул. Миру, 14Б

Одеська область

м. Одеса

Магазин «Книголенд»
вул. Преображенська, 82
Магазин «Книжковий супермаркет»
вул. Буліна, 33
вул. Дерибасівська, 18
вул. Новосельського, 60
Магазин «Буква»
вул. Дерибасівська, 14
Супермаркет «Таврія»
Людendorfska dor., 140/1
Новомиколаївська дор., 1
пл. Дерев'янка, 1
вул. Ак. Глушка, 29А
вул. Гастелло, 50
Універсам «Копійка»
вул. Ак. Глушка, 11/1
вул. Ак. Заболотного, 24
вул. Варненська, 16
вул. І. Рабіна, 2/1
вул. Ільфа і Петрова, 39
вул. Ільфа і Петрова, 51
Дніпропетровська дор., 86
пр. Добровольського, 147/1
пр. Добровольського, 70Б
пр. Добровольського, 71
пр. М. Жукова, 65А
пр. Шевченка, 4Д

Універсам «Сантим»
вул. Макаренка, 2А
пр.ов. Сабанської, 4
Супермаркет «Космос»
пл. 10 квітня, пр.ов. Варламова, 26
вул. Толбухіна, 135/12
Магазин «Книжковий камінь»
вул. Ак. Глушка, 16
Магазин «Дім книги»
вул. Дерибасівська, 27
Магазин «Горизонт»
Людendorfska dor., 54
Магазин «Книгарня-хав'ярня»
вул. Єкатеринівська, 77
Магазин «Книжкова кралиця»
вул. Тройцька, 30
Магазин «Антресоль»
вул. Новоцигнний Рид, 2
(ТЦ «Остров», 2-й поверх)

м. Белгород-Дністровський
Супермаркет «Таврія»
вул. Тимчичина, 8

м. Ізмаїл

Універсам «Копійка»
вул. Пушкіна, 41
Супермаркет «Таврія»
вул. Суворова, 181

м. Іллічівськ

Магазин «Книжковий супермаркет»
вул. Леніна, 16
Супермаркет «Таврія»
вул. Леніна, 35

м. Катювськ

Універсам «Копійка»
пр.ов. Ст. Борисова, 3
Універсам «Копійка»
вул. Вокзальна, 25

м. Рені

Універсам «Копійка»
вул. 28 Червня, 208

м. Южове

Універсам «Копійка»
пр. Леніна, 19
Універсам «Копійка»
вул. Григорівського десанта, 34

Полтавська область

м. Полтава

Магазин «Книжковий супермаркет»
вул. Шевченка, 29
Магазин «Книголенд»
вул. Жовтєва, 50
Магазин «Книги»
вул. Маршала Беріозова, 47Б
Магазин «Бібліофіл»
вул. Гоголя, 26

м. Кременчук

Магазин «Книголенд»
пр. 50-річчя Жовтня, 39
вул. Леніна, 7 (ТРЦ «Сироп») **Магазин «Букинда»**
вул. Першотравнева, 52Б
(ТЦ «Престій Хоп») **Магазин «Роксовани»**
вул. Перемоги, 26

Рівненська область**м. Рівне**

Магазин «Книгарня Є»
вул. Коропенка, 2 **Магазин «Книжковий супермаркет»**
вул. Соборна, 47 **Магазин «Просвіта»**
вул. Грушевського, 17 **Магазин «Слово»**
вул. Соборна, 57 **Магазин «Книги»**
вул. Соборна, 316 **Магазин «Дружба» і «Знання»**
майдан Незалежності, 5 **Магазин «Книгарня Ранок»**
вул. Соборна, 57

м. Острого

Магазин «Магстр»
вул. Незалежності, 20/3

м. Дубно

Магазин «Дім книги»
вул. Замкова, 21

Сумська область**м. Суми**

Магазин «Буква»
вул. Соборна, 44 **Магазин «Книжковий супермаркет»**
пл. Покровська, 2 **Магазин «Книголюб»**
вул. Козацький Вал, 1
вул. Петропавлівська, 50

м. Котолів

Магазин «Книголюб»
вул. Миру, 1
вул. Миру, 82

м. Тростянець

Магазин «Книголюб»
вул. Горького, 22

м. Ахтирка

Магазин «Книголюб»
вул. Батюка, 47

м. Лебедин

Магазин «Книголюб»
пл. Інтернаціональна, 4А

м. Шостка

Магазин «Книголюб»
вул. Комуністична, 1
вул. Інтернаціональна, 34А

м. Білозілля

Магазин «Книголюб»
вул. Леніна, 69

м. Ровани

Магазин «Книголюб»
вул. Соборна, 8А
вул. Руденка, 22

Тернопільська область**м. Тернопіль**

Магазин «Ярослав Мудрий»
вул. Російська, 19 **Магазин «Підручники і Посібники»**
вул. Грушевського, 23 **Магазин «Книгарня Є»**
вул. Валова, 7-9 **Магазин «Дім книги»**
вул. Й. Снігого, 1
вул. Коперніка, 19 **Магазин «Книжкова хата»**
вул. Текстильна, 28Ч
(ТРЦ «Подолання») **вул. Чорвола, 14**

м. Чортків

Магазин «Книжкова хата»
пл. Ринок, 1

Харківська область**м. Харків**

Магазин «Книголенд»
вул. Плеханівська, 66
вул. Ак. Проскури, 5
пр. Гагаріна, 167 **Стадіонний проїзд, 11**
вул. 23 Серпня, 47
вул. Чернишевського, 14
вул. Блюхера, 15/17
вул. Енгельса, 33
вул. Грицевця, 29Б
пр. Тракторобудівників, 59/56 (ТРЦ «Україна») **вул. Павлова, 44Б (ТРЦ «Французький бульвар»)**
пр. Фрунзе, 26 **Магазин «ЗнакЪ»**
пр. Леніна, 17 **Магазин «Книгарня Є»**
вул. Сумська, 3 **Магазин «BOOKS»**
вул. Сумська, 51 **Магазин «Дималек»**
вул. О. Яроша, 21

Магазин «Книжна лавка»
пр. Кравцова, 19
пл. Повстання, 5/6

Херсонська область**м. Херсон**

Магазин «Книжковий супермаркет»
вул. Комунарів, 21

Хмельницька область**м. Хмельницький**

Супермаркет «Таврія»
проїзд Геологія, 7/1 **Магазин «Дім книги»**
вул. Грушевського, 50 **Магазин «Книжковий світ»**
вул. Подільська, 25

Черкаська область**м. Черкаси**

Магазин «Букинда»
вул. Дашевича, 19 **Магазин «Світлоч»**
вул. Б. Вишневецького, 38

Чернівецька область**м. Чернівці**

Магазин «Книжковий супермаркет»
пр. Миру, 19 **Магазин «Будинок книги»**
пр. Миру, 45

Чернівецька область**м. Чернівці**

Магазин «Книжковий супермаркет»
пл. Соборна, 1

Закарпатська область**м. Ужгород**

Бокст «Файні книги»
вул. Ш. Петєфі, 47

м. Мукачево

Магазин «Літера»
вул. Пушкіна, 2

Інтернет-магазини

Інтернет-магазин «Якабу»
www.yakaboo.ua
Інтернет-магазин «Петровка.юв»
www.petrovka.uv
Інтернет-магазин «Буква»
www.bookfu.com.ua
Інтернет-магазин «Личности»
www.persons-books.com.ua
Інтернет-магазин «Гудзон»
www.goodzon.ua
Інтернет-магазин «Книжна лавка»
www.lavkabooks.com.ua

НОРВЕГІЯ

Норвежець Ю Несбьо (нар. 1960 р.) у себе на батьківщині спочатку став відомим як економічний оглядач (він закінчив Норвезьку школу економіки), потім як рок-музикант і композитор популярної групи «Di Denge», а наприкінці 90-х ще і як письменник, автор серії романів про поліцейського Харрі Холє. Перший з романів серії — «Нетопир» (1997) — був визнаний кращим детективом Скандинавії, удостоївся у критиків звання «миттєвого бестселера» й приніс авторові престижну премію «Срібний ключ». У видавництві «Фоліо» вийшли друком книжки Ю Несбьо «Нетопир», «Червоногрудка», «Безтурботний», «Привид», «Мисливці за головами», «Таргани», «Леопард», «Сніговик», «Пентаграма», «Поліція», «Спаситель», «Син». Роман «Кров на снігу» побачив світ 2014 р.

Улав — надзвичайно «обдарований» кілер, що працює на одного з найвпливовіших кримінальних авторитетів Осло. Проте не типовий кілер: крім хисту до холоднокровного вбивства, він має дивовижну схильність до глибокого кохання. І, попри дизлексію — нездатність правильного і швидкого розпізнавання слів, Улав — блискучий, гіпнотично-спокійний оповідач з неабиякою уявою. Останнє замовне вбивство або піднесе його на вершину професійної майстерності, або стане його найбільшою помилкою, адже закохатись у дружину власного боса, яку до того ж той наказав прибрати, крок дуже необачний...

ISBN 978-966-03-7319-8

9 789660 373198